ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 1994

Printed by ***BESKYD GRAPHICS Ltd.***

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1994 Торонто – Нью-Йорк – Ч. 1 (186)

ЗМІСТ

1

1994

ВІСТІ КОМБАТАНТА

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький і д-р М. Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк. Українська Стрілецька Громада в Канаді

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the1st Ukrainian Division of the UNA, in assocoation with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Assosiation in Canada.

VETERANS' NEWS
P. O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Editorial office in USA:
Mr. I. Kedryn-Rudnytsky, 100-E Montgomery St.,
Jersey City, N. J. 07302 U.S.A.

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам Редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1994 РІК:
В Канаді річна передплата 25.00 дол. В США і інших країнах 25.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Англія:

AUFC -- H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія:

Mr. N. Vesotsky
46 International Ave.
Salisbury North
S. Australia 5108

Коментарі

Мирослав Малецький

КУДИ ПРЯМУЮТЬ МАСМЕДІЇ?

Засоби масової інформації (масмедії) у минулих п'яти-шести декадах нашого століття присвоїли і запевнили собі визначне і впливове місце серед великої більшости цивілізованих суспільств земної кулі. Не бракує таких, що їм приписують часом вирішальну змогу впливати на події, і їх навіть зараховують четвертою – по виконавчій, законодавчій і суддейській – інституцією влади. Вдійсності медії своїм впливом, мабуть, не раз їх у важливості перевершують. Подумати тільки: кожного дня в пресі та кожної години випускають в етер небувале число інформацій про події та людей. При цьому переважно вони самі редаґують і нагинають до своїх потреб коментарі і оцінки. Власне цей факт, уважають критики, не сприяє об'єктивності.

Карль Бернштайн, професійний американський журналіст, який у спілці з іншим журналістом причинився ро розкриття та поширення афери, що ввійшла в історію під назвою Watergate ("Ватерґейт") і яка спричинила уступлення президента Р. Ніксона, в журналі The New Republic помістив статтю п.н. "A Post-Watergate Meditation" ("Роздуми після Ватерґейту"). В ній він критикує американські медії, закидаючи їм поширення не завжди правдивих інформацій та що їхні коментарі часом дуже односторонні. В комерційній погоні за популярністю новини перемінюються на плітки, а це вже найнижча форма журналізму. Послуговуються радо сенсаціоналізмом, а він майже завжди відвертає увагу публіки від правдивого стану суспільства.

Автор уважає, що вже майже дві декади медії віддалюються від справжнього журналізму. На його місце творять поверховну і плитку псевдожурналістику, яка вмовляє в читачів і глядачів, що це все, що тривіяльне, бліде й незначне, – воно важливе.

Ми не служимо нашим читачам і глядачам, ми їх до певної міри обдурюємо. Ми знижуємося до їхнього рівня, подаючи це, що в нашій опінії, вони хочуть, з розрахунком на збільшення нашого продажу й підвищення нашого рейтинґу, а з тим поширення кола читачів та слухачів. Прикро ствердити, але багато цього, що ми даємо, публіка сприймає. Дальше автор підкреслює, що журналісти опинилися у процесі цього, що можна назвати ідіотською культурою. Перший раз в історії збочений, дурний, ненормальний стали "героями" цієї культури, а може навіть культурним ідеалом.

Бернштайн засуджує телевізійні програми типу Donahue-Geraldo-Oprah (Донагю-Джеральдо-Опраг), називаючи їх журналістичним сміттям. Це, на його думку, кожний знає. Найгірше це, що їх піддержують поважні і престижеві установи. Оборонці телевізійних програм, яких Бернштайн атакує, покликаються на першу поправку до Конституції США про свободу слова. Так, є свобода преси і слова, є свобода і на журналістичне сміття, але це не означає, що правдиві журналісти потребують знижу-ватися до цього роду писання.

Автор завважує, що медії протягом 8 років не розуміли, взглядно, не хотіли розуміти Роналда Реґана, а він був природним, уродженим провідником (leader). Жоден президент від часу Ф. Д. Рузвельта не спричинив стільки корисних змін в США, жоден не мав такої ясної візії Америки і світа, як Р. Реґан. Щойно тепер, помалу заслуги Реґана та його успіхи починають пробивати собі дорогу до більш вдумливих пред-ставників медій.

Розвиваючи дальше свої розваження, Бернштайн думає, що політична система Америки в глибокій кризі, а з нею і американська спільнота. Вправді, що не можна заперечити, в Америці ще практикується добрий журналізм, але це радше виїмки, а не правило. Добрий журналізм, думає автор, в нинішніх часах вимагає відваги і якости, котрі, на жаль, рідко зустрічаються в медіях. Настав час, уважає автор, щоб почати трактувати медії так само, як вони трактують всі інші інституції суспільного життя. Настав час вимагати від них відповідей, кому вони служать, які їх стандарти, які їх власні інтереси, який вони мають вплив на публічні інтереси, а, найважливіше, як і до якої міри вони віддзер-калюють правду?

Читаючи цю статтю, мимоволі насуваються думки: а який стан наших діяспорних медій? Не беручись за глибшу аналізу, можна ствердити загально, що він задовільний. Преса старалася служити своїм середовищам в місцях поселення, репрезентувати його думки та переконання, інформувати про події в поселеннях та в Україні, пригадувати події з минулого, забирати голос до буденного. Не бракувало, очевидно, гостріших полемік, зокрема між органами преси радикальних середовищ – але де їх немає?

З проголошенням самостійности України більшість діяспорної преси старається об'єктивно подавати вісті, коментарі та статті з України. На жаль, не вся вона така. Є тижневики та телевізійні програми в українській мові, які стараються бути суперкритичними до подій в Україні. Читачі і глядачі набирають враження, що вісті та повідомлення з України цілево добирані так, щоб стан в Україні виглядав якнайгірше. На телевізійні програми запрошується часом людей, які з мінами експертів безпощадно малюють все в чорних кольорах – це майже неґативізм. Не припускаємо, що відповідальними за це керує зла воля, уважаємо радше, що винувате

тут необізнання з цілістю обставин. Декілька поїздок в Україну не робить з чоловіка знавця справи, експерта, навіть якщо він має високу освіту. Критика потрібна, але критика конструктивна. Дискусії про кращі методи та способи розбудови державности конечні і там, в Україні, і між діяспорою і Україною. А поза тим, кому цей неґативізм потрібний? Розчарованим політикам минулого, "професійним" нарікайлам? Бо серед загалу поселенців такі шаржі викликають несмак. Розуміємо, чому західня преса в більшості нам не прихильна. Зате трудно погодитися з таким наставлянням наших масмедій.

Колись, 10-20 років тому, нераз висловлювалося між нашими поселенцями думку, що можна б погодитися з будь-яким режимом у вільній самостійній українській державі. Режими мінялися і мінятимуться, а на відновлення держави треба нам було чекати віками.

Тому до *подій в Україні треба підходити спокійно і з терпеливістю та не ширити* зневіри *й викликати* фальшивих алярмів. Навпаки, нам треба бути доброї думки та мати довір'я до людей.

З новим роком Іван Драч, голова Всесвітньої Української Координаційної Ради та голова Товариства "Україна" пише у своймоу зверненні: "Ми не рубаємо київських каштанів і не топимо ними в київських квартирах, нас не дістають снайпери і ми не чекаємо благодійних ООН з медикаментами – це для тих, хто стверджує, що ми знаходимося на дні суперінфляції і гіршого бути не може. Не треба заглядати в історію, треба лише озирнутися навколо, щоб елементарно зрозуміти, що гірше завжди може бути. А за краще завжди треба боротись і виборювати його щоденно, падати, але вставати, помилятись, але знову шукати і знаходити.

Наступний рік – Рік Родини, Рік Сім'ї.

Рік родинної злагоди.

Хай буде щасливою наша спільна родина – Держава Україна".

Торонто, 26 січня 1994

Хто має писати нашу історію?

ПИШІТЬ СПОМИНИ!

Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА збирає матеріялиспомини з вишколів, бойових дій і полону, бо не всі ці ділянки досі насвітлені чи навіть відомі. Досі вже зібрано багато матеріялів, між ними надіслано й спомини з України.

Звертаємо до Крайових Управ, Станиць і поодиноких членів надсилати свої спомини.

Спомини висилати на: VETERAN'S NEWS,
P.O. Box 279, Station "D", Toronto, ON., Canada M6P 3J9

Іван Кедрин

1993-1994

Як мотто до цих міркувань можна би поставити Шевченкове "Все йде – все минає і краю не має". Це поетична парафраза старогрецького "Пантарей" (Все пливе). Всі ми й не зчулися, як опинилися у 1994-му році. За минулим 1993-ім роком мало хто у широкому світі пролив сльозу жалю. Здається, що одинокими, які безсумнівно виграли – це були чорні автохтони у Південній Африці, де стовідсотковий білий парлямент прийняв нову конституцію, за якою скасовано одиноку у всьому світі державну систему строгого "апартаїду" та уведено принцип демократичної системи з загальними, тайними, безпосередніми і рівними виборами, у висліді яких біла більшість у парляменті стане меншістю, а чорні, яких взагалі не було, стануть панівною більшістю. Це було політичне чудо, що його ще кілька літ тому ніхто не міг передбачити. Два автори того чуда, прем'єр Де Клерк і президент Африканського Національного Конґресу, колишній довголітній в'язень, Нельсон Манделя, справедливо отримали нагороду Нобеля.

Поза тією далекою країною – трудно знайти якусь іншу, яка пережила якесь історичне добро. 20 січня минулого 1993-го року заприсяжено в Америці 42-го з черги президента Била Клінтона. Виграв вибори завдяки затяжній економічній кризі, яку злегковажив собі президент Джордж Буш. Програв Буш, який мав найбільшу підготовку до того найвищого в Америці посту, і виграв його противник – з найменшою чи пак ніякою підготовою, бо був тільки губернатором маленького стейту Арканзас і ніколи не цікавився міжнародними подіями. Буш був республіканцем, Клінтон демократ ліберального крила. Розпочав своє урядування розпорядком про допущення до всіх родів збройних сил гомосексуалістів – всі шефи штабів і голови Комісій оборони в обох Палатах Конґресу рішуче запротестували. Скінчилося на компромісі, що добровольців, які зголошуються до військової служби (в Америці нема примусової бранки), не питатимуть його відношення до статі. Скасував Клінтон всі обмеження для ведення жіночих абортів. Став першим в історії Америки президентом, який має труднощі у співпраці з Конґресом, дарма що в обох його Палатах більшість мають також демократи. Одиноким у теорії добрим проєктом, з яким виступив Клінтон, це реформа опіки над здоров'ям, бо в Америці держава тією опікою не цікавиться і мільйони громадян не мають ніякої здоровної забезпеки. Але Клінтон доручив зладити конкретний плян тієї реформи своїй дружині, за фахом адвокатці, яка почала студіювати існуючу в Америці проблему медичної забезпеки та можливості її замінити. Зразу виявилося, що на перешкоді стоїть не так могутнє у

Конґресі "лоббі" Американської Медичної Асоціяції, як велетенські кошти, потрібні для реформи по лінії переходу опіки над здоров'ям з державної кишені. Покищо у тому першому році урядування Клінтона нічого конкретного з плянованої реформи опіки над здоров'ям не вийшло і сам Клінтон пересунув уже термін реалізації свого теоретичного далеко ще неоформленого пляну, – до 1997-го року. Підводячи підсумки своєї однорічної праці у Білому Домі, Клінтон назвав дві події як свої перемоги: закон про встановлення 15-денного терміну для перевірки, чи можна дати патентові дозвіл на купно стрільної зброї, і ратифікацію тридержавного договору про скасування мита у торгівлі між Америкою, Канадою і Мексиком. Обидві ті "перемоги" сумнівні: злочинець не потребує поліційного дозволу на купно револьвера, – він дістане його. А тридержавний договір про безмитну торгівлю підписав був ще Джордж Буш, і тепер ратифікацією у Конґресі вможливили республіканські законодавці, бо демократичні здебільша були "проти".

У закордонній політиці ЗСА не змогли похвалитися ні одним успіхом. На Балкані продовжувалася ввесь рік аґресія Сербії – спершу проти Хорватії і Словенії, згодом проти Боснії і Герцоґовини. Мешканці Боснії, особливо її столиці Сараєва, переживали – і коли написані ці рядки, далі переживають – справжню гегенну. Навіть сам Клінтін не записує на рахунок Америки успіху символічного потиснення руки на церемонії у Білому Домі – прем'єра Ізраїля Їцака Рабіна та лідера Палестинської Організації Визволення Ясіра Арафата, бо ту назверхню маніфестацію згоди переведено без участи американської дипломатії, у засекречених контактах, ініціятором яких був ізраїльський міністер закордонних справ Самуель Перез. Покищо миру на Близькому Сході ще нема, – екстремісти по обох сторонах саботують його, мирового договору між Ізраїлем та його арабськими сусідами ще не підписано і невідомо, коли це станеться. Так само без участи Америки прийшло до історичного взаємного визнання між Ізраїлем та Апостольською Столицею. Це визнання вможливить Папі Іванові Павлові II поїхати у цьому році до Єрусалиму, якщо до того часу встановлять вже правний статус Єрусалиму: покищо те біблійне місто поділене на "новий" Єрусалим і "старий" – мусульмани рішуче заперечують Ізраїлеві право до Старого Єрусалиму.

Хоча перестала існувати холодна війна між Сходом Европи і Заходом, бо розлетівся Совєтський Союз та усамостійнилися його сателітські країни, справжньої мирної атмосфери нема. Членські країни Північно-Атлантійського Пакту (НАТО) одноголосно відкинули ідею зліквідувати той військово-політичний оборонний бльок, бо відпала загроза аґресії. Але все ще не вирішено остаточно – як виглядатиме НАТО у новій констеляції міжнародних сил. Поява на політичній арені російського екстреміста

Владиміра Жириновського, який голосно заповів, що коли прийде до влади – то загорне назад Україну і балтійські держави, – його погрози, що він поведе Третю Світову війну – насторожили західній світ, особливо Польщу, Чехію, Мадярщину, які виявили бажання приступити до НАТО. Коли писані ці рядки (9 січня 1994), у столиці Секретаріяту НАТО Брюсселі відбулася конференція лідерів членських держав НАТО – з участю також президента Клінтона. Проти прийняття до НАТО Польщі, Чехії і Мадярщини рішуче заявилася Росія, яка вважає таке поширення членства НАТО за демонстрацію проти неї, Росії. Чули ми на телевізійному екрані, що плянується обмежитися до проголошення "партнерства" НАТО і колишніх членських країн СССР. Покищо таке "партнерство" проголосив Клінтон за зустрічі у Ванкувері в Канаді з російським президентом Борисом Єльцином. Це теж тільки символіка, – тільки маніфестації приязного відношення. Америка була завжди русофільська – Президент Клінтон, який ніколи не цікавився Сходом Европи та знав тільки про існування Росії (як студент їздив до Москви і там взяв участь у демонстрації проти участи Америки у війні проти комуністичного Північного В'єтнаму) – явно проявляє свою прихильність до Росії – із легковаженням всіх інших національних держав в Евразії.

Коли Бил Клінтон студіював право в Єйлському університеті (до речі – це один із найкращих університетів в ЗСА) – він мешкав в одній кімнаті із Стробом Талботом. Цей останній чомусь-то набрав симпатії до Росії, вивчив російську мову і навіть переклав спомини Хрущова. Коли Клінтон став президентом – призначив Талбота на заступника американського амбасадора у Москві. Швидко після того створено у Державному Секретаріяті окремий Відділ для справ усамостійнених національних держав у Східній Европі і Строб Талбот став головою того Відділу. Під кінець минулого року Президент призначив Талбота, із виразною місією бути керівником американської закордонної політики у відношенні до Східньої Европи. Чи Талбот буде дивится на Україну крізь російські окуляри – чи може признає, що "Большая Енциклопедія" – це штудерний твір фальшів, особливо щодо історії й культури України, – чи він зрозуміє, що Україна – миролюбна країна, загрожена тільки російськими неділимцями – це виявиться у цьому 1994-му році.

Всі познаки вказують, що цей рік буде переломовим для молодої української держави. У цьому році відбудуться вибори до Верховної Ради, згодом вибори нового президента. У цьому році виявиться, чи Україна отримає врешті власну конституцію, – покажеться, чи в Україні покладено край несамовитій інфляції, чи переламано хронічну економічну кризу й покладено основи під рідну валюту "гривню", яку давно надруковано в Канаді, – чи настане лад, якого нема. Минулі два роки доказали, що

президент Леонід Кравчук – прегарний репрезентант української держави, але поганий адміністратор. Він призначив був на першого прем'єра свого приятеля Вітольда Фокіна, росіянина, який плавко володів українською мовою, але цілий рік урядування Фокіна був пропащий для побудови держави. У тому першому році розпаношилось в Україні грабіжництво державного майна, навіть син прем'єра брав участь у тому злочинстві, – розпаношилося хабарництво, без якого по нинішній день не можна рушитися в Україні. Чи щезнуть у цьому році ті злощасні лиха? Чи буде врешті скасована сільськогосподарська колективізація, – чи буде проведена приватизація землі і чи буде покладений край колишнім партократам і технократам, які все ще тримаються своїх жолобів, не платять податків і є галапасами? Російський президент Борис Єльцин виявив куди більшу рішучість, куди більшу відвагу у відношенні до порушників закону та ворохобників. Він не цурався двічі силою здавити "путчі" сталіністів, в минулому році силою вдерся до забарикадованого будинку парляменту, що його перетворили у своєрідну фортецю фанатичні комуністи у спілці із реакційними неділимцями. Єльцин провів нову конституцію Росії з великими правами кожночасного президента і всі познаки вказують, що Єльцин зуміє присмирити сучасного "російського Гітлера", Жириновського, який щезне з політичної арени так само, як щезли Ліґачов, Рутський та інші російські фанатики й реакціоністи.

В інтересі України є збереження при владі Бориса Єльцина, бо хоча він хоче втримати Співдружність Незалежних Держав (СНД), то хоч та установа дуже непопулярна в Україні, проте дійсність така, що 70 відсотків української закордонної торгівлі пов'язані з Росією. Покищо всі конференції лідерів членських країн СНД потверджували принципи непорушности кордонів і невтручання у внутрішні справи. СНД не є вічною організацією. Він стане зайвим тоді, коли всі членські країни, в першу чергу Україна, зможуть стати торговельними контраґентами також своїх західних сусідів та торгувати з державами Західної Европи. Покищо це річ неможлива хоч би тому, що Україна не має своєї валюти й український карбованець (купон) не має ніякої вартости.

Всі ми, українські люди у діяспорі, глибоко стурбовані сучасною ситуацією в Україні, мусимо з жалем ствердити історичну правду, що в усіх трьох періодах історії України – за княжого періоду, козацько-гетьманського та новітньої Української Народньої Республіки й Гетьманської Держави – не чужинецькі аґресори, а власні люди, княжі крамоли, козацькі "Чорні Ради" і УНР-івська отаманія з проголошуванням "невтральности" військових частин, – свої земляки загирювали рідну державу. Дефініція держави така, що вона складається з території, влади і народу. Чи сучасна влада зуміє збудувати державу, коли насправді нема в Україні

рідної провідної верстви, а є тільки тонка верства свідомої свого "я" інтеліґенції? Існує тривожна проблема людей в Україні, – людей творчих, державницько зрілих, конструктивних. Наявний доказ – безталанність Верховної Ради, яка зуміла проголосити спершу суверенність, згодом незалежність і перевести з тріюмфальним успіхом референдум 1 січня 1991 року, і впродовж двох років потопала у морі пустомильства та партійної мишедраківки. Нема лідерства в Україні, нема його також в українській діяспорі. Вся наша діяспора теж патріотична і теж розполітикована, теж нагадує корабель, що пливе без керми і вітрил по широкому морі. Вона зберігається "автоматично", бо існує Президент, Уряд, псевдо-парлямент. Але існують вже десятки зареєстрованих партій і організацій з політичними амбіціями.

Це все сумні неґативи. Є й поважні позитиви, – є здорова народна верства, дарма що вона не будує держави. Є молодь, яка горнеться до науки, вивчає англійську мову, не погоджується з батьками, які мають скривлену комунізмом психіку. В історії рік-два-три є лише мить, а головне, щоби 1994 рік не переривався в розбудові української державности – то будемо вдоволені і невеликими успіхами. Коби йти вперед, а не тупцювати на місці. Вірмо у здоровий інстинкт народу, вірмо, що розум таки перемагає. І бажаймо всім українським здоровим силам в Україні, щоби вони зрозуміли, що гасло "В єдності сила народу", не є пропаґандою, а є мудрістю, без якої нема держави.

Олега Губіна

У ПОШУКАХ НОВИХ ПАРТНЕРІВ І ВІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Деякі політики найбільшим прорахуванням української зовнішньої політики називають те, що за два з половиною роки незалежного буття ми так і не визначилися, хто є нашими найближчими союзниками. Такими, щоб підтримали у певній ситуації, допомагали розвінчувати неґативний імідж, утворений навколо України останнім часом. Якщо раніше ми могли розраховувати на певне розуміння з боку Польщі, то після візити Єльцина до Варшави, де були укладені угоди щодо будівництва газопроводів від Росії до Европи через польську територію, навзамін тим, що проходять через українську, – всі позиції остаточно були з'ясовані. У сусідстві із супердержавою голос України не завжди буває почутим. Дехто із чиновників Міністерства закордонних справ України у приватних бесідах висловлює власну думку: у глухий кут значною мірою ми загнали себе тоді, коли оголосили про нашу позабльоковість. І опинилися у певній зоні відчуження: сусіди Східної Европи прагнуть згуртуватися, прямуючи до бльоку НАТО, країни СНД об'єднані Таш-

кентським договором щодо військового співробітництва. Ми ж пробуємо зіграти ролю кіплінґівського кота, котрий гуляє сам по собі, але одночасно усвідомлюємо, якою хиткою є така позиція. Політичні партнери Україні потрібні не менше, ніж партнери економічні. Але в який бік звернути погляд?

Колишній Прем'єр-міністер України Леонід Кучма, який нині знову балотується у народні депутати, виходить із того, що Україна приречена на союз з Росією, тому не варто відкривати інших Америк. Однак розстановка сил на політичній арені в період парляментських виборів доводить протилежне: партнерами можуть стати навіть ті, чиї погляди ще донедавна здавалися несумісними. І на думку спадає відомий вислів Вінстона Черчілля про те, що не існує вічних друзів і ворогів, а найперше – вічні інтереси. Леонід Кучма утворив Міжреґіональний Бльок Реформ із своїм колишнім парляментським опонентом, екс-заступником Голови Верховної Ради України Володимиром Гриньовим. Гриньов неодноразово переконливо критикував засади економічної стратегії Кучми, але тепер обидва відшукали спорідненість позицій і прагнуть реґульованого ринку і союзу із Росією. В останньому напрямку їх навіть не бентежить перемога на парляментських виборах у східних сусідів націоналістів на чолі з Жириновським, який заперечує існування незалежної України. Бо, вважають вони, міждержавні стосунки не повинні залежати від якихось коньюктурних моментів. За словами Кучми, минулого року лише одна Росія з розумінням поставилася до труднощів України, безкоштовно постачивши нас енерґоносіями на суму в один мільярд карбованців.

За рейтинґом соціологів, Леонід Кучма займає сьогодні першу позицію серед політиків на Україні, трохи обігнавши навіть Президента Леоніда Кравчука. Однак поки що він повідомляє журналістів, що не збирається балотуватися в Президенти України. Мовляв, може зробити це в якомусь надзвичайному випадку, приміром, якщо від такої боротьби відмовиться Володимир Гриньов. Сам Гриньов також не робить припущень, якою може бути його президентська кампанія, оскільки вважає, що все залежатиме від результатів парляментських виборів. Якщо не буде обраний дійовий парлямент, вибори Президента наполовину втратять сенс. Тому, за словами обох союзників бльоку, для них важливі не посади, а реалізація ідей.

Кучма та Гриньов поширюють свої ідеї та шукають нових прихильників для Міжреґіонального Бльоку здебільшого у східних та південних реґіонах України. Сподіваючись могутньої підтримки, Кучма недавно очолив Український Союз підприємців і промисловців, який об'єднує відомих "червоних директорів" і має чималий вплив на державний сектор економіки. Спробував відшукати потенційних партнерів і серед кол-

госпного селянства, виступивши на з'їзді Селянської партії України із програмовими закликами. Але парадоксальна ситуація: за певною інформацією, у рідному Дніпропетровську, де розташований колись очолюваний ним Південний машинобудівний завод, Кучму в депутати не висувають і його виборча кампанія проходитиме на Чернігівщині, де він народився. Дехто пояснює це неприхильністю до нього Дніпропетровської держадміністрації, інші вважають, що іміджу зашкодив... союз із Гриньовим.

Інший, не менш парадоксальний в уяві бльок, утворився напередодні останнього з'їзду Народного Руху України. Називається він Постійно діючою нарадою демократичих партій і організацій України, учасниками якої на першому етапі стали 16 членів. Серед тих, кого вже й не сподівалися побачити в союзниках, опинилися Яворівський, Чорновіл, Горинь, Поровський, Драч. На з'їзді Руху політичні лідери, які мало спілкувалися й узгоджували позиції останнім часом, взялися за руки, ніби демонструючи, що демократи таки здатні домовлятися між собою. Про такий союз одразу почали говорити, буцім-то демократи мають здатність об'єднуватися за дві години до розстрілу. Однак, до розстрілу, напевне, ще далеко – так само, як і до справжнього згуртування.

Для координації практичної діяльности під час виборів Нарада ухвалила створити Виконавчий Виборчий Комітет. І очолити його були вибрані Левко Лук'яненко та Сергій Одарич. Насамперед члени бльоку мали узгодити кандидатури своїх висуванців у депутати, щоб, грубо кажучи, в одній окрузі не проходили рівновеликі фігури. Як, приміром, Чорновіл і Горинь, або ще хтось. За словами Левка Лук'яненка, на республіканському рівні домовленість є, але перенести її на обласний рівень не вдається. І наводить приклад, що на Херсонщині збльокувалися 23 крайові відділення демократичних партій і організацій і лише Народний Рух залишився осторонь. Мовляв, усі демократичні партії намагаються не зводити своїх кандидатів на виборчих округах, поділивши їх по різних, і лише НРУ прагне висунути своїх кандидатів одразу всюди, не зважаючи на потенцію партнерів по Нараді. Рух пояснює свою позицію тим, що часто-густо демократичні партії в областях об'єднуються під гаслами підтримки Президента і місцевих держадміністрацій, яка є неприйнятною для НРУ. Висуваючи своїх кандидатів, рухівці виходять також із того, що навіть якщо їм і не пощастить здобути перемоги, передвиборча плятформа Руху має бути представленою у всіх округах. Самого Вячеслава Чорновола вже на середину січня висунули у більш ніж двадцяти виборчих округах, популярність цього політичного лідера залишається непересічною.

В одній розмові заступник голови Народного Руху Олександер Лавринович так пояснював своє розуміння того, чому правим силам сьогодні набагато важче віднайти спільну мову, ніж лівим. Мовляв, комуністи і соціялісти давно мають свої ніші у суспільстві, яке було побудоване за баченням державно-компартійної номенклятури. Воно мало перебудовувалося в роки незалежности. Тому демократам важко когось посунути, віднайти свої місця, складно їх розподілити. Втім, на думку Лавриновича, під час виборчої кампанії суперечки виникатимуть і між соціялістами і комуністами, особливо на місцях. Уже сьогодні є непорозуміння через претенсії на майно, відтік членів із соціялістичної партії до комуністичної. Теоретично їхні засади наближені: від виборів чекають відновлення Рад, як політичної основи суспільства, розірваних зв'язків із країнами СНД, відтак побудова соціялістичної економіки з певним ринковим баченням, проведення різного роду соціяльних програм, коли зароблене небагатьма ділиться між незаможними. Але дещо різними залишаються сфери впливу: соціялісти на чолі з Олександром Морозом упевнено осідлали парляментську трибуну, здобуваючи імідж "у верхах". Комуністи, очолювані колишнім секретарем ЦК комсомолу Петром Симоненком, котрий кілька останніх років провів на компартійній роботі в провінції, реклямують свої зв'язки з "народними масами". Офіційних бльоків соціялісти й комуністи не утворюють, наполягаючи, що говорити про такі можна буде лише у майбутньому парляменті. Але, хоча проголошують, що на виборах прагнуть підтримувати насамперед професіоналістів, не забувають додавати, що йдеться здебільшого про "своїх".

В іншому бльоці опинився ще один колишній секретар ЦК комсомолу, а нинішній голова Трудового Конґресу України Анатолій Матвієнко. Серед партнерів бльоку "Демократичний центр" опинилося чимало народних депутатів, зокрема тих, що представляють Партію Демократичного відродження України, Асоціяцію молодих політиків і політологів, міністри, соціологи, підприємці. Член бльоку Олександер Ємець, один із колишніх лідерів Народної Ради, розповідав, що останнім часом навіть у парляменті спостерігається деяке порозуміння між центристами різного толку, які раніше утворювали непримиримий спектр. Приміром, спільну мову знаходять Ємець і Микола Шульга, який свого часу не підтримував Акту про державну незалежність України, до позиції центру схилився й Анатолій Толстоухов, котрий колись був значно ближчим до соціялістів. Центристські ідеї повинні об'єднувати суспільство, але саме в українському центр досі залишається аморфним, його політичних лідерів не віднесеш до дуже популярних. Адже у

мажоритарній виборчій системі перемогу здобуватимуть особистості, саме вони репрезентуватимуть різні політичні сили.

Володимир Лановий і Володимир Пилипчук якраз належать до подібних. Сьогодні різні партії охоче б використовували в передвиборчій боротьбі їхні імена. Але вони утворили власне Всеукраїнське об'єднання приватних власників та підприємців. Лановий і Пилипчук важко поєднувалися на засадах будівництва ринкової економіки України, коли перший робив це в уряді, а другий – очолюючи парляментську комісію. Уже тоді виникала проблема, хто повинен керувати і хто реально це робить. А також, хто більше впливає на нерозпочаті реформи. У період виборів обидва економісти об'єдналися у спільному інтересі – приналежності до пропаґованого ними прошарку приватних власників, у чому їх підтримують деякі з найбільших банкірів України. Можливо, один із секретів утворення нової партії, яку очолив Лановий, не стільки у відстоюванні ідей, скільки у прихильності нових українських капіталістів, котрі прагнуть вкладати гроші не у партійні заклики, а в реальне проведення реформ.

Кілька місяців тому працівники апарату Президента зорієнтовували місцеві держадміністрації, як співпрацювати з політичними партіями в період парляментських виборів. Потенційними партнерами тоді вбачали, зокрема, Партію зелених, Соціял-демократичну патрію, Ліберальну партію, Партію шанувальників пива. Але парлямент не підтримав пропорційної виборчої системи і до правил гри почали вносити корективи. Кравчук оголосив про те, що перспективи президентства бачить тоді, коли буде лише головою держави, головою виконавчої влади має стати прем'єр-міністер. Терміново готується закон про структури виконавчої влади, який, цілком можливо, зробить недоцільним перевибори Пре-зидента у червні. У такому випадку, прогнозує дехто, шлях до прем'єрства може бути відкритий Іванові Плющу. Остання його прихильність – чеська модель проведення приватизації. Однак подейкують і про інших можливих претендентів – із числа нинішніх представників Президента в областях. У такому випадку пошуки партнерів всередині країни і за її межами можуть відкластися на невизначений термін.

Київ, 19 січня 1994 р.

УКРАЇНА НА ПОРОЗІ НОВИХ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Наш співрозмовник – завідувач катедри зарубіжної преси та інформації факультету журналістики Львівського університету, народний депутат Львівської обласної Ради Йосип Лось.

-- *Пане Лось, як Ви оцінюєте політичну ситуацію в Україні напередодні нових виборів до Верховної Ради?*

– Щоб правильно оцінити політичну ситуацію в Україні, треба зрозуміти, що Україна є проблемою світовою. Наше геополітичне становище, наша культура, наш потенціял підтверджують це. Без України жодної европейської проблеми не можна вирішити. І недаремно в Україну вчепилися дві сили: російський шовінізм і позанаціональні сили, які є конґльомератом транснаціонального бізнесу, речників мондіялізму і масової культури. Перші бояться втратити Україну, бо ми маємо принаймні на 20 століть старшу культуру, яка й живила так звану російську культуру. У вересні 1993 року у Вашінґтоні було організовано виставку трипільської культури, якій 7 тис. літ. Газета "Вашіґтон пост" вмістила розгорнуту рецензію на цю виставку, де, між іншим, зазначалося, що окремі мотиви наших трипільців пізніше використали знамениті художники світу, в тому числі і Пікассо. Так ось, якщо (а це станеться неодмінно найближчими роками) світ нарешті довідається, що таке українська і що таке російська культура, доведеться багато в дечому переписувати світову історію. Адже досі, на превеликий жаль, у масовій свідомості Північної Америки, Европи запрограмований стереотип "російська культура". Це стосується і тих сповідників плянетарного мислення, які зреклися Бога і рідної матері, нав'язали світові думку про свою вибраність. Їм теж не довподоби те, що правда про Україну, про її багатотисячну культуру поволі, але неухильно, пробивається у світ. Другий важливий чинник – суто економічного пляну. Тому і перші, і другі різними хитромудрими засобами, а то й просто силовим тиском, шахрайством руйнують нашу промисловість, а особливо село – колиску нації. Згадаймо Юрія Липу, який довів, що саме трипільці сформували психологію українського села. А це висока культура праці, побуту, родинних традицій, пошанування жінки, виховання дітей, гармонії з природою.

Саме в контексті масштабних змін світової історії, змін, які за своєю суттю і глибиною дорівнюють утворенню християнства, слід розглядати нинішні проблеми в Україні. Якщо ми збереглися, незважаючи на те, що лише в XX ст. "винищено" 50 млн. українців, якщо ми дочекалися об'яву

Божої любови, то з цього маємо зробити правильний висновок. У чому він полягає? Нам не треба копіювати будь-кого, нам не треба вертатися до европейського дому (ми почали одними з перших будувати цей дім) – нам треба згадати себе. І пам'ятати одну річ: немає ні економічних, ні політичних, ні соціяльних проблем у рафінованому вигляді. Є одна фундаментальна проблема – психологічна. Вона підказує нам, що вище від політики та ідеології є мораль. Хіба світ (чи бідний, чи багатий) не вразила одна і та ж криза – морально-екологічна. Деґрадація людини й спричинила всі інші біди. Отож маємо на власній психологічній базі, на власному цивілізаційному фундаменті ставити перед собою вищі завдання, щоб наш поїзд вивів Україну у XXI століття. Ці завдання очевидні.

Перше. Моделювати державу таким чином, щоб поєднати прагматичний спосіб мислення з моральним, вартості та інтереси, культуру та цивілізацію. Умовно кажучи, Захід має високу цивілізацію, тобто упорядкованість побуту. Ми ще зберегли в потенційному сенсі високу культуру, тобто впорядкованість душі.

Друге. Оцінюючи ситуацію, що склалася сьогодні в Україні, варто теж виходити з іншої стратегічної засади. На мою думку, Україна стане тією землею, де не тільки зустрінуться культура і цивілізація, але й у кінцевому підсумку, знову об'єднається християнство. Бо те, що воно в 1054 році розійшлося на східне і західне не є нормальним станом речей. Рівновага у світі мусить бути відновлена.

Саме тому, що від самого початку відновлення незалежности забули, чи не змогли випрацювати оцю візію Української держави, нас і спіткали невдачі, зокрема у сфері економіки й структуризації держави. Не можна йти вперед наосліп. Не можна лише чужим розумом. Ті, які хотіли привести нас до жебрацького стану, нав'язали думку про негайний перехід до ринку. Але чи можна на північному полюсі вирощувати пальми? Чи можна іґнорувати традиції, спадщину більшовизму, глибоку розшарованість різних реґіонів України, непідготовленість людей до чесної, змагальної праці? Адже й досі держава не володіє всім тим багатством, що знаходиться на нашій території. Чому не проведено інвентаризацію всього і вся? Чому зіґноровано найважливішу засаду функціонування держави – справедливість? А тепер бачимо результати: повну розладнаність суспільно-економічного механізму (на цьому нажилися синтетичні шахраї), бачимо втрату довір'я до кермуючих. Тим часом ще до нашої ери Конфуцій довів, що втрата довіри до правлячих кіл може привести до падіння держави.

Але є в нинішній ситуації і суттєві позитивні моменти. Вони такого пляну: 1-ше – люди обурюються некваліфікованістю, аморальністю багатьох керівників, несправедливістю, корупцією, пияцтвом, злодійством, нерозпорядливістю. Отже, вони ще зберегли ті моральні критерії, завдяки

яким ми й зможемо очиститися. 2-ге – незважаючи ні на зовнішній тиск, ні на внутрішні чвари, держава крок за кроком розбудовується. Тож напередодні виборів, напевно, вдасться значно очиститися від нашарувань як минулих десятиліть, так і того хаосу, що його витворили наш нерозум і підступні дії недругів України.

-- Як Ви думаєте, чому економічна криза в Україні поглиблюється?

– Давно доведено, що високоефективну економіку можуть створити лише дисципліновані, високоморальні, кваліфіковані люди. Великий мудрець України Андрій Шептицький ще на початку XX ст. підкреслював, що ні належного суспільства, ні продуктивної економіки не може бути без моралі. Далі. Маймо на увазі, що третину виробленого в Україні різними способами вивозять за її межі. Наживаються на цьому лише 1-2 відсотки людей. Додаймо до цього, що приблизно 25 відсотків врожаю гине. Ясно, хто в цьому зацікавлений. Але, думаю, що українці врешті-решт стрепенуться і глянуть на свою рідну землю очима господаря і тоді все владнається. Я вже згадував про село. Воно має стати пріоритетом всіх пріоритетів, бо тільки воно в нинішніх умовах ще є більш-менш національним у повному розумінні цього слова. Дивно, що уряд досі не розробив цілісної програми реконструкції українського села, тобто не подбав про повернення із різних Сибірів сотень тисяч українців, які на чужині довели, що земля для них є святою річчю, що в їх жилах тече кров автохтонів, працелюбів, творців. Також дивно, що досі не зроблено нічого для збереження врожаю й упорядкування розподілу продуктів, створення відповідної інфраструктури в селі, зокрема на півдні і сході України. Натомість зелене світло дістали різні мафіозні скруктури, яким легше діяти або, образно кажучи, ловити рибку в каламутній воді. Так, ринок мусить бути. Але за таких умов: а) землю, підприємства, знаряддя праці повинні приватизувати люди, які виросли на цій землі, а не кочівники; б) пріотитет має бути наданий людині-виробникові, а не гендляреві; в) ставку треба зробити на малі і середні фірми, фарми, асоціяції, кооперативи. Адже, крім суто економічних, ринок має вирішити соціяльні проблеми; в даному разі етичні питання висуваються на перший плян.

-- Знаю, що Ви прочитали чимало лекцій у військових частинах. Чи є Українська Армія надійною опорою в утвердженні незалежности України?

– Надійною опорою утвердження України, без сумніву, є 60-70 відсотків нашої людности. Це означає ось що. І на сході, і на півдні, і на заході більшість людей вже не хоче і психологічно не може повертатися до імперії в будь-якому варіяиті. Інша справа, що виразну національну заанґажованість виявляє лише якихось 20-30 відсотків. Але так було і є в усіх країнах. Щодо Армії, то маю такі свіжі приклади. Нещодавно я виступав перед вищими офіцерами Повітряної Армії, штаб якої зна-

ходиться у Львові (в залі було приблизно 250 офіцерів), перед вояками та офіцерами Хирівської десантної бриґади, яка є найсильнішою ударною силою Українського війська (понад 700 осіб), побував на Нижанковицькій прикордонній заставі. Враження приємне. Більшість вояків розмовляє українською мовою. Вони ретельно вивчають історію України, прагнуть утвердити гідність українського воїна. Єдине, що їм бракує, це відсутність обмундирування, висококалорійних харчів і уваги з боку вищих військових чиновників. До того ж, на жаль, у Галичині багато інтеліґентів вдалося до бізнесу замість того, щоб іти до воїнів, нести їм туди книжки, патріотичні думки, нашу пісню, наші славні традиції. Маю деякі контакти і з офіцерами, які служать на Чорноморській Фльоті. Вони дуже високо цінять професіоналізм Головнокомандуючого нашої фльоти, поставу офіцерів. Так що треба оптимістично дивитися на речі. Зрештою, політик не має права скиглити. Час працює на нас, але він за нас працювати не буде.

-- Сьогодні в Україні дехто критикує Президента Леоніда Кравчука за Чорноморську Фльоту, за добір кадрів у Кабінет Міністрів. Яка Ваша думка з приводу останніх дій Президента?

– У 1991 році я мав нагоду майже цілу годину розмовляти з п. Кравчуком. Він реально дивиться на речі, є державником. Думаю, що Провидіння в даний історичний момент недаремно його висунуло на чільну позицію в державі. За іншого варіянту була б громадянська війна або України вже й не було б. І з Чорноморською Фльотою нічого страшного не сталося. Треба виграти час. Не забуваймо, хто такі наші північні сусіди. Дуже різкі, конвульсивні дії можуть спровокувати нашестя на Україну новітніх банд Муравйова. Чи допоможе нам у тій ситуації Захід? За правильну відповідь не треба присуджувати премій. Росія розвалюється. І на перспективу вона бе буде найбільшою небезпекою для України. Не страшний і комунізм, який має злочинно-кримінальне минуле. Найстрашніше під сучасну пору – це організована злочинність. Саме тому, що вона організована в міжнародному пляні, в першу чергу тими позанаціональними силами, які давно хотіли винищити нашу націю й на наших благодатних землях створити собі державу "дублера". Ставка робиться на те, щоб здеморалізувати народ повністю, накреслити перед нами безрадісну перспективу (досить послухати радіопередачі російської редакції радіо "Свобода"), змусити позбутися ядерної зброї, а потім, плянують вони, ми впадемо до їх ніг самі. Чи розуміє це Президент? Напевно, що так. Загадкою залишається лише те, як він уявляє собі незалежну Українську державу. Свого часу п. Кравчук говорив, що Україна будує громадянське суспільство. Висловлювався він теж про те, що досі ми не маємо інтеґруючої всю Україну ідеї. І тут виникає питання: чому керівні чинники держави не наголошують на найпродуктивнішій

сьогодні ідеї, національній ідеї. На мою думку, саме вона має стати сукупністю етно-історичних, християнських і громадянських вартостей. Тобто, маємо можливість враховувати всю позитивну спадщину власної історії, духовну могутність християнства і тих елементів Західної цивілізації (правова держава, демократія, права людини, приватна власність, особиста незалежність, добровільне співробітництво, контрольований уряд та ін.), які забезпечують функціональну рівновагу суспільства і дозволяють грамотно керувати динамікою суспільної свідомости. І нарешті, за нашою недолугою традицією, ми не навчилися "послушанія"! Деякі наші політичні діячі посилаються на "демократа" Єльцина, а власного Президента паплюжать перед усім світом. Справа не в Кравчукові, справа у Символі України. Хто ідентифікує Україну у світі – недолугий парлямент, скорумпований уряд, чи ті мікропартії, які набухають вширину (бюрократизуються), замість того, щоб іти до людей? Згадаймо, як це робив на початках своєї діяльности Рух. Власне, наші вороги давно збагнули, що Рух може стати тією об'єднуючою, наймогутнішою силою в Україні, навколо якої гуртувався весь загал українства, – і майстерно його розкололи. Ризикну висловити навіть таку "крамольну" думку: нині не треба витворювати собі ворога в особі націонал-комуністів; об'єктивно вони за Українську державу. Боятися і зборювати треба "гендлярів" та "інтернаціоналістів", яким Україна стоїть поперек горла. Ми не можемо бути всі однакові. У суспільстві мусять бути і ліві, і праві, і центристи. Важливо не дати себе знову спровокувати на чвари, розбрат, взаємне зборювання. Пам'ятаймо: "третій" не тільки користає, він діє нахабно, цинічно і підступно. Отже, незважаючи на всі промахи і нерішучість Президента, мусимо розважливо і терпеливо плекати сам Інститут найвищої влади. Завтра нація неодмінно висуне зі своїх рядів людину рішучішу. Найголовніше досягнуто, – Україна існує як цілість, в Україні не ллється кров, Україну пізнає світ. Це запорука нашого просперування в майбутньому, стабільности і утвердження своєї ролі у світі. Якщо колись ми знаходилися в "чотирикутнику смерти", то нині і навіки маємо знаходитись у "чотирикутнику життя".

-- На факультеті журналістики Львівського університету цього року організована підготовка молодих українських політологів, журналістів-міжнародників, політичних оглядачів. Які перспективи чекають цих студентів і Україну як незалежну державу?

– Кожна нація, крім вирішення поточних справ, якими б складними вони не були, мусить одночасно думати про завтрашній день. Як висловився поет, "тягнімо у своїм дребенякові снопи надій на паски золоті". Назважаючи на шалені спроби космополітизації молоді, все ж значна її частина є національно свідомою, турботливою. Справа лише в послідов-

ній, добре продуманій організації роботи з нею. Саме в цьому пляні ми й працюємо. На двох курсах є 42 студентів, які опановують міжнародну журналістику. Сьогодні Україна ще не має своїх кореспондентів за кордоном, своїх культурних центрів та ін. Але завтра все це неодмінно буде. Отже, кадри мусимо готувати вже нині. Львів має, либонь, найкращий "людський" матеріял у цьому відношенні. Студенти вивчають історію дипломатії, історію України, міжнародне право, міжнародні економічні відносини, мас-медії на Заході, націологію, систему паблікрілейшнз та ін. Деякі лекції читаються англійськокю мовою. На жаль, ми не маємо підшивок провідних газет і журналів зарубіжних країн, бракує нам технічних засобів (диктофонів, ксероксів, відеокамер, фотоапаратів та ін.). Плянуємо організувати практику студентів-міжнародників за рубежем. Деякі наші випускники, наприклад Мар'ян Житар'юк, став преможцем загальнодержавного конкурсу і, як результат, мав можливість відбути практику в українській редакції радіо "Свобода". Додамо, що випускники нашого факультету мають найкращу опінію в Україні.

Що стосується політологів, то більшість студентів-міжнародників ґрунтовно вивчає націологію, політичну думку України і Західних країн, бере активну участь у політичному житті нашої держави. Серед студентів маємо членів різних демократичних партій, громадсько-політичних організацій. Поруч з навчанням, більшість студентів готує матеріяли до газет і журналів, які виходять в Україні і поза її межами.

-- Студенти-журналісти вивчають національно-визвольний рух в Україні 40-50-х років. У курсі лекцій йде мова про різні відтинки боротьби українського народу за самостійну державу: УПА, "Поліську Січ" Тараса Бульби-Боровця, Українську Дивізію "Галичина". Як пояснюється студентам необхідність створення такого військового з'єднання, як дивізія "Галичина"?

– Тепер, на превелике щастя, студенти мають доступ до різних джерел, що стосуються національно-визвольних змагань нашого народу. Все осмислюється, конфронтується. Отже, мусимо терпеливо роз'яснювати ситуацію, що мала місце колись, аналізувати об'єктивні і суб'єктивні чинники наших успіхів і невдач. Що стосується Дивізії "Галичина", то тут, насамперед, маю сентиментальний момент. Справа в тому, що мій двоюрідний брат Володимир Бучковський (син рідної сестри мого батька Емілії Лось) добровільно записався до дивізії, брав участь у битві з більшовиками під Бродами, був там поранений і потрапив у полон. До цього часу він знаходиться в Сибіру і клопочеться, щоб з трьома дітьми повернутися в селище Нижанковичі Старосамбірського району на Львівщині.

Розповідаючи студентам про Дивізію, на основі об'єктивних даних, ми наголошуємо на патріотичних мотивах молоді, яка зголосилась у її ряди – з одного боку, і на тій історичній ролі, яку вона відіграла у формуванні

Української Армії – з другого боку. Мені здається, що було б добре зібрати весь матеріял про всіх українських вояків, які захищали свободу, незалежність України. Не треба протиставляти одних одним, бо такий був історичний момент, що українці проти своєї волі воювали в різних арміях. Важливе інше: відтворюючи і осмислюючи історію, не забуваймо, що у новітню пору, так само як і колись, український воїн демонстрував бойові якості, гідність, честь, демократизм. Візьмімо з історії вогонь, а не попіл. Не будьмо такими партикуляристами, що одних звеличуємо до небес, а інших принижуємо. Слово "Українець" має зву-чати гордо.

-- Пане Лось, знаю, що Ви читаєте журнал "Вісті Комбатанта". У цьому навчальному році його вивчають і досліджують студенти факультету журналістики. Як Ви оцінюєте це видання? Яка його роля в українському національному відродженні?

– Як і кожне видання, яке відкриває правду про наше минуле, роз-тривожує думку і почуття молоді, "Вісті комбатанта" мають дуже добру перспективу. Практично всі матеріяли прочитуються. Отже, забезпечується ефективність впливу. Разом з тим, варто розширити таметику виступів – в сенсі ширшого погляду на українського вояка, ролю України у світі, традицій, гуманности української нації. Як відомо, найкраще сприймається публіцистика, тобто, розповіді про особистості, їх життя, боротьбу, успіхи і невдачі, мрії і поставу.

Далі. Варто впродовж кількох чисел зібрати весь статистичний матеріял, починаючи із княжих часів, про участь українців у вирішальних епізодах світової історії. Такий приклад. У XVII ст. "Французька газета" Ренодо багато писала про національно-визвольну боротьбу під проводом Богдана Хмельницького. Подібних фактів багато. За рубежем є можливість сягнути до подібних джерел. Важко переоцінити вплив таких публікацій. Вже тепер 5 студентів працюють над науковими працями, базою яких є журнал "Вісті комбатанта", матеріяли з історії 1-ої УД УНА. Сподіваємося, що таких студентів рік у рік ставатиме більше.

-- Шановний Професоре, уже відомо, що Вас висунули кандидатом у народні депутати до Верховної Ради України. У разі перемоги на виборах, що в першу чергу Ви почнете робити для України і нашого народу?

– Якщо я переможу на виборах, то насамперед дбатиму про гідність українця. Ми маємо багатотисячну історію, ми маємо талановитий і працьовитий народ, ми маємо благодатну землю – отже, перед нами прекрасне майбутнє. У цьому я не сумніваюся. Якщо ми відродимо і збережемо національну гідність, то справді Україна стане найкращою піснею в молитві світу до Бога.

Підготувала інтерв'ю Марія Яцимірська
м. Львів

Василь Федорович

УКРАЇНА І БЕЗПЕКА ЕВРОПИ

Деякі тверезі західньоевропейські політичні експерти і коментатори дивляться на Україну як на ґаранта безпеки і стабільности в Східній Европі. Вони вважають, що з розвалом комуністичної імперії – СРСР, почалася нова доба в історії східньоевропейських народів. Перш за все змінилося дотеперішнє "клясичне" поняття Східньої Европи, до якої після Другої світової війни належали – Східня Німеччина, Польща, Чехо-Словаччина, Мадярщина і Румунія. Тепер сюди слід додати ще нові держави, що постали після розпаду СРСР, а саме: балтійські країни, Білорусь і Україну. Всі вони опинилися нині між двома потугами – Росією і об'єднаною Німеччиною.

Одним із найважливіших наслідків краху СРСР було постання незалежної української держави. Враз із виникненням України скомплікувалася – на думку Росії, а під її впливом також деяких західніх політиків, не говорячи вже про ЗСА, – справа безпеки цілої Східньої Европи. В Росії панує загальне переконання, що Україна зі своїм ядерним потенціялом (тепер дуже проблематичним після договору в Москві з 14 січня 1994 р.) є великою загрозою не тільки для Росії, але й для всього світу. До того, Росія побоюється, що Україна може мати вплив на уклад сил у Східній Европі, а її вихід на міжнародню арену змінить докорінно політичний краєвид Сходу.

Звідси теж ганебний і брутальний тиск "сильних світу цього" на Україну передати Росії всю ядерну зброю під приводом запевнення безпеки в Европі і в цілому світі.

Україна, подібно як Польща, внаслідок свого геополітичного положення наражена на постійну загрозу зі Сходу. Тому українська і польська закордонні політики скеровані за Захід. Одним із основних завдань політики нових східньоевропейських держав, а в тому й України, є порозуміння з Німеччиною, їхнім найсильнішим західнім сусідом. Вони надіються, що Німеччина відкриє їм двері до Европи.

Нинішня Німеччина, після об'єднання в 1990 р., змінила свою політичну орієнтацію, вона тепер зацікавлена не тільки Заходом, але і Сходом Европи. Їй припадає роля медіятора-посередника між Західньою і Східньою Европою. В інтересі Німеччини і її західніх союзників є, щоб східньоевропейські держави, включно з Україною, не творили власної східньої політики, їх треба від самого початку трактувати як загальноевропейську проблему.

Зацікавлення України добрими взаєминами з Німеччиною не обмежується тільки до двосторонніх договорів про співробітництво; Україна

розраховує також на попертя Німеччини в допущенні її до участи в інституціях европейської спільноти.

Однак тут багато перешкод. Перш за все, категоричне "вето" з боку Росії проти поширення членства НАТО, а в слід за тим незрозумілий спротив Америки. Інші европейські держави, включно з сильною Німеччиною, якось сліпо погоджуються з Єльцином і Клінтоном, щоб тільки не дражнити Росії. На останньому засіданні НАТО в Брюсселі розглядалося питання про допущення до членства східньо- і середньоевропейських держав, а саме: Польщі, Чехії, Словаччини й Мадярщини, які перші відкинули комунізм і вступили на шлях демократичних реформ. Про Україну та інші держави, що постали після розпаду СРСР, не було навіть мови, бо Росія, яка присвоїла собі спадкоємство колишнього СРСР, претендує на миротворця на всьому просторі кол. комуністичної імперії і не бажає собі втручання НАТО до своїх "внутрішніх справ". Клінтон, не маючи наміру противитися Єльцинові, видвигнув концепцію "партнерства миру", що передбачує еволюційне постепенне поширення членства НАТО. А покищо не слід допускати нових членів. Якось всі члени погодилися з тією пропозицією. Тільки польський президент Валенса висловив свою окрему думку й остеріг представників Заходу, що легко може відродитися російський імперіялізм, а навіть комунізм, якщо НАТО не прийме в своє членство східньо- і середньоевропейських держав. Він теж зажадав від НАТО ґарантій безпеки для Польщі та інших держав того реґіону. Якщо того не буде, то держави загрожені Росією можуть створити окремий оборонний союз, найправдоподібніше під керівництвом України. Також чеський президент Гавел виступив проти Клінтонової ідеї "партнерства миру", яка не охоронить Чехії та інших сусідніх держав від російської загрози.

На жаль, це були голоси двох "вопіющих в пустині"

Росія дивиться з недовір'ям на розвиток українсько-німецьких взаємин і дорікає Німеччині за надмірне зацікавлення Україною. Хоч Росія властиво не належить до Европи, а радше до Евразії, згл. Азії, то все таки вона ще й тепер, як і в минулому, старається самочинно вирішувати долю східньоевропейських народів. Щодо України, то Росія ніяк не може примиритися з її незалежністю й турбується, що Україна може відсепарувати її від Східньої і Середньої Европи. Деякі російські політики думають, що самостійна Україна в майбутньому, використовуючи внутрішнє політичне ослаблення Росії, може разом з Польщею та балтійськими державами створити бар'єру проти її експансії на Захід (!?). Свідомість, що Україна сама без Росії може приєднатися до Заходу, викликає не то обурення, не то тривогу серед деяких урядових російських кіл. Очевидно, ті міркування і спекуляції є безпідставні, але все таки вони

впливають на те, що не може бути мови про спільну українсько-російську політику.

Західня орієнтація українських політиків є загально відома. Українці завжди вважали себе частиною Европи. Також український націоналізм, навіть у своїх найбільш радикальних формах, у протилежності до російського, ніколи не проявляв антиевропейських тенденцій. Тому й тепер Україна хоче бачити в західніх державах потенційних союзників проти можливої російської аґресії. Українська політична верхівка переконана, що дорога України до Західньої Европи веде через Польщу, Чехію, Словаччину, Мадярщину. Тому пріоритетом української політики є втримувати добрі взаємини з тими державами. Однак тут є деякі проблеми. Поминаючи історичні, економічні й політичні труднощі, Україна на своїй дорозі до ближчого поєднання з державами Середньої Европи натрапляє ще на перешкоди, так би мовити, психологічної натури. Зокрема, кол. сателіти СРСР – Польща, Чехія, Словаччина й Мадярщина, освободившися від більшовицької гегемонії, стараються позбутися специфічної ментальности, породженої приналежністю до сов. бльоку. Тепер вони бояться, що нові взаємини з Україною та іншими кол. совєтськими республіками можуть знову "втягнути" їх в давно скомунізавану східньоевропейську орбіту.

Зв'язки України з сусідніми державами треба оцінювати також в контексті труднощів з Росією. Це відноситься в першу чергу до стосунків з Польщею, на які Росія швидко реаґує і застрашує польський уряд. Тому в Польщі є група "обережних" політиків, які дивляться на взаємини з Україною через російські окуляри. Вони переконані, що тільки Росія може унормувати відносини між кол. совєтськими республіками і тим самим впливати на політичну стабільність у Східній Европі. На їх думку, близькі польсько-українські взаємини можуть дратувати Росію, а Польща боїться її гніву, бо в разі некорисного розвитку подій у Росії (нпр., прихід до влади людей типу Жириновського) Україна і Польща стануть жертвою російської аґресії і стратять свою незалежність. Хоч частина польського суспільства бачить в Україні загрозу для своєї державности, то політичні урядові кола обох держав свідомі того, що головним їх ворогом є таки Москва. Звідси обопільне переконання, що Україна і Польща мусять зі собою кооперувати, вони здані тільки на себе. Подібно як Польща може причинитися до безпеки України, так теж сильна самостійна Україна може бути ґарантом незалежности Польщі. Та свідомість може зблизити оба народи й забути глибоко вкорінене віками упередження і недовір'я.

Український уряд доцінює це, що Польща перша визнала незалежність України, хоч потім, мабуть, зі страху перед Москвою довго зволікала з нав'язанням з нею ближчих взаємин. Тепер польський уряд

готовий розвивати стосунки з Україною в загальноевропейському контексті. Польсько-український договір про співпрацю і приязнь з травня 1992 р. має бути запорукою миру і стабільности в Східній Европі.

Середньо- і східньоевропейські держави знайдуть в Україні надійного союзника на місце непевної Росії. Можливе виступлення України з СНД може допровадити до послаблення сильного колись північного сусіда та одночасно піднести значення України. З другого боку, якщо Україна і Росія зуміють мирно розв'язати свої спірні проблеми, то це хіба перший раз в новітній історії, що Україна, всупереч плянам Росії, може стати посередником і між схіньоевропейськими державами і Росією, та одночасно грати важливу ролю в формуванні політичної безпеки в Східній Европі.

Михайло Березовський

ЩЕ ПРО ГОЛОД В УКРАЇНІ 1922-1933-1946 рр.

У 1993 р. відзначено річницю страшного геноциду над українським народом – штучно створеного Москвою голоду в 1933 р., в якому занотовано від 7 до 10 мільйонів жертв. Одначе, перший "експеримент" Москва провела ще у 1922 р., у якому загинуло з голоду коло двох мільйонів селян. До тих двох геноцидів треба додати ще й третій, в 1946 р.

Про цей голод у "Вістях комбатанта" писав В. Ґоцький. Одначе він не згадує того, що цей голод зі східних земель України був перенісся в Галичину і на Волинь. З голоду загинуло знову біля двох мільйонів людей.

На брак харчів в цьому голоді склалось три чинники. Перший, це ті у пошуках хліба зі східних земель. Другий – це окупаційна влада наложила на селян великі "налоги". Третій – це українське збройне підпілля – УПА, яка ставила свої запотребування харчів, одягу, взуття та ін. з ясним мотивом: нам належить перше, бо ми боремося за здобуття Української держави. Харчові запаси в Галичині і на Волині вичерпувались. До того, сотні тисяч радянських солдатів повернулись до дому.

Використовуючи скрутне голодове положення, політичні і збройні сили окупанта, поширили наступ на українське збройне підпілля – на УПА. Коли ще у 1945 р. можна було бачити наявність підпілля, то в 46-47-их роках треба було зникати з людського ока. В додатку, в часі відновлення колгоспів в Галичині забрано у селян збіжжя на засів колгоспних ланів, залишивши їх з порожніми коморами. Почався голод.

Маючи велику силу і досвід у поборюванні підпільних і партизанських рухів, КҐБ поширило свою мережу на населення, щоб в той спосіб зсередини ліквідувати УПА. І хоч незначний відсоток серед населення дав себе запрягти в "упряж" окупанта, то цей відсоток допоміг

КҐБ довести до кінця збройного підпілля. Побачивши цю ясну безвиглядність, населення, вичерпане з харчів і заламане духовно, почало відвертатись від нього. У тому "конґломераті" безвиглядности українське збройне підпілля вдавалось теж до каральних акцій на людей, підозрілих у співпраці з ворогом. Наприклад, в одному тільки селі на Золочівщині, покарано через повішання 6 осіб.

Одну молоду жінку повішено на липі біля її хати. На другий день рано КҐБ наказало старому батькові посадити дитину повішеної на візок і тягати кілька днів по селі.

Таку ж безвиглядність в 1945 році бачив один із старшин УПА "Шелест" – Кость Гіммельрайх, який писав про те у 15-му томі "Літопису УПА". Знаючи підсовєтську дійсність та перевіривши настанову західніх "альянтів" до Совєтського Союзу, Кость Гіммельрайх подався на захід. Одначе клич ОУН-УПА: "Здобудеш Українську Державу або загинеш у боротьбі за неї" не визнавав капітуляції.

Ото ж не маючи можливості інтеґруватись в цивільне життя, частина УПА перекинулась за лінію "Керзона", взглядно на Лемківщину, і там, організуючи підпільну мережу з автохтонів, продовжувала дальшу боротьбу з комуністично-шовіністичною владою Польщі. Із огляду на незаможність тих теренів, шалів там теж голод. Ще сьогодні деякі вихідці з Лемківщини пробують твердити, що присутність на Лемківщині УПА довела до вигнання їх з їхніх прадідних земель. Це очевидний абсурд, бо ще далеко перед тим, ляльковий уряд Польщі і уряд Радянського Союзу підписали умову про виміну тих двох національних меншин, хоч воно не мало історичних підстав, бо поляки в Україні – це зайшлий елемент, а українці Лемківщини були там від непам'ятних віків. В 1946 р. вивезено в Україну, головно до Галичини, 480 тисяч українських лемків.

У 1947 р. доконано жорстоке вигнання решти лемків і поселено їх на т.зв. "відзискані землі". Чи уряд України буде робити заходи за повернення їх на Лемківщину? Треба побоюватись, що денаціоналізація може зібрати своє жниво. Вітка цієї землі з бувшим українським населенням може залишитись хіба в анналах історії.

Розшуки

Розшукую відомості про мого брата, який, із слів знайомих, служив в дивізії "Галичина" – Білейчука Дмитра Васильовича, народженого 1922 року в с. Воскресінці Коломийського району Івано-Франківської області. Навчався в Коломийській гімназії, після її закінчення – у Львові на медичному або ветеринарському факультеті. Відомості слати на адресу:

Україна, 285703, Івано-Франківська обл., Надвірнянський р-н, с. Лончин, вул. Шкільна, 5, Білейчук Іванові Васильовичу.

На службі народу

Д-р Олекса Цибрівський

Відзначення проф. д-ра РОМАНА ДРАЖНЬОВСЬКОГО

Д-р Роман Дражньовський – відомий громадський діяч, науковець, професор Висконсинського університету в Милвокі – листом з 6-го жовтня 1992 р. до директора бібліотеки ім. Ґолди Меїр, Пітера Ватсона-Буна, зголосив свою резиґнацію з посту куратора Колекції Американського Географічного Т-ва з днем 1-го липня 1993 р. і тим рішився піти на емеритуру після довголітньої праці в університеті. З цього приводу бібліотека ім. Ґ. Меїр, Колекція Американського Географічного Т-ва і приятелі бібліотеки влаштували 4-го червня 1993 р. в Колекції імпозантне прийняття, на якому Висконсинський університет високо оцінив довголітню працю та наукові заслуги д-ра Дражньовського і нагородив його кількома відзначеннями: наданням йому статусу професора-емерита; створенням наукової фундації в його імені; вивішенням напостійної почесної таблиці в бібліотеці Висконсинського університетту з дедикацією.

У прийнятті взяли участь ректор університету, директор і заступник директора бібліотеки, представники географічного департаменту, кілька десятків професорів, співробітників і приятелів, включно з колишнім ректором-емеритом університету М. Клочі і колишнім посадником міста Милвокі Зайдлером. Ті, що не могли взяти участи у прийнятті, прислали листовні побажання, вислови признання і подяки за співпрацю. При смачній перекусці з напоями, до приємного теплого настрою причинялися жваві товариські розмови, музика у виконанні квартету і нагода оглядати розгорнені на довжелезних столах бібліотеки рідкісні мапи, які придбав д-р Дражньовський. Серед запрошених було нас три пари українців-приятелів і ми, що жили з Романом і його дружиною Зіркою в тому самому місті понад 15 років, гостилися, співпрацювали в громаді, церкві, школі українознавства, комітеті 1000-ліття Хрищення України і ін., з приємним враженням переконалися цього вечора, як мало ми знали

про великий науковий вклад і професійні досягнення нашого близького приятеля.

Формально програму прийняття відкрив директор бібліотеки Пітер Ватсон Бун. Він підсумував головні заслуги д-ра Дражньовського для Вискансинського університету в кількох аспектах приблизно так: а) Разом із перенесенням колекції мап Американського Географічного Т-ва з Нью-Йорку до Милвокі, він приніс зі собою в дарунку для університету свої знання і розуміння довгої історії Американського Географічного Т-ва та докладне ознайомлення з його великою бібліотекою і величезною колекцією мап (найбільшою цього роду в західньому світі); під його постійним наглядом колекцію перенесено і пляново розміщено у бібліотеці університету. б) На становищі куратора Колекції мап д-р Дражньовський, завдяки своїм добрим взаєминам з Американським Географічним Т-вом, великому вкладі власної праці та ініціятиві, допоміг бібліотеці ім. Ґ. Меїр створити нові галузі співпраці з Американським Географічним Т-вом, які уможливили реалізацію запланованих цілей у розбудові бібліотеки; він розробив цікаві програми вимін і подарунків мап, які привели до значного збільшення колекції не тільки під оглядом кількости, але передусім якости і цінности, особливо рідкісних мап. в) Як редактор журналу бібліотеки університету "Current Geographical Publications", д-р Дражньовський продовжував публікацію цього місячника впродовж 15 років. За цей час журнал, а з ним і Вискансинський університет, став інтернаціонально відомий і високо респектований науковцями всього світу. г) На кінець д-р Ватсон-Бун говорив про заслуги д-ра Дражньовського як професора-викладача, вказуючи на його велику посвяту для навчання картографії, мап і бібліотекарства мап.

Черговим промовцем був ректор університету в Милвокі Джан Г. Шродер. Він вручив д-рові Дражньовському два відзначення: статус професора-емерита за професійну посвяту для навчання і за визначні вклади в дослідну і громадську працю та Похвальну грамоту – за 15 років відданої праці для Вискансинського університету і за цінний вклад у публічну вищу освіту в стейті Вискансин. Ці відзначення були надані в імені Ради Реґентів університету.

Опісля говорив заступник директора бібліотеки Бил Моріц. Він вручив д-рові Дражньовському – кураторові Колекції Географічного Т-ва, редакторові журналу і професорові-емеритові почесну вивіску-таблицю з вдячности за 15 років жертвенної праці для університету, 31-літню віддану працю для колекції Американського Географічного Т-ва і за необхідну ролю у спровадженні колекції мап до Вискансинського університету. Ця таблиця буде висіти перманентно в бібліотеці університету у приміщенні колекції.

Про великий вклад праці д-ра Дражньовського в географічні науки говорив від Географічного Департаменту проф. Клінтон Р. Едвардс. Він згадав, що д-р Дражньовський був нагороджений медалею Дейлі і почесним членством Французького Географічного Т-ва, а далі оголосив, що Департамент Географії створив при Висканси́нському університеті фундацію імені проф. д-ра Романа Дражньовського. Ця поважна фундація дасть фінансову змогу продовжувати програми розбудови колекції мап, які запровадив і успішно реалізував д-р Дражньовський. Це високе відзначення присутні прийняли з правдивим ентузіязмом.

Кінцеве слово на прощальному прийнятті виголосив сам професор-емерит. Він подякував своїм співпрацівникам і колеґам за співпрацю, всім промовцям за підтримку в його праці і за признані відзначення, а всім присутнім за учать.

Для доповнення слід згадати ще дещо з життя д-ра Дражньовського: про його студії, професійні зайняття, публікації, нагороди і активну працю в українському науковому й громадському житті. Народився він 13-го серпня 1922 року в Чорткові-Вигнанці; матуру здав у гімназії "Рідна школа" ім. Шашкевича в Чорткові (1942); від 1943 до 1945 року служив у Дивізії "Галичина", брав участь і був поранений в боях під Бродами; перебув полон (1945-47). Він є членом-основником Братства "Броди-Лев"; був його головою (1965-74) і редактором річника Братства "В Дні Зелених Свят" (1965-75); був головою Крайової Управи Братства 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії (1972-73), головою Головної Управи (1973-79); головою Шкільної Ради при УККА (1977-83); членом Президії СКВУ (1978-90); головою Світової Координаціоної Ради при СКВУ (1983-90).

Професійний шлях д-р Дражньовський почав студіями географії і картографії в Австрії, спочатку в університеті у Ґрацу (1947–50), а потім в університеті в Інсбруку, в якому одержав ступінь доктора філософії з географії і історії (1957). По приїзді до Америки в 1958 році він почав працювати як куратор мап у Колюмбійському університеті в Нью-Йорку, а потім куратором і бібліотекарем Американського Географічного Т-ва, Нью-Йорк, і від 1978 р. до відходу на емеритуру куратором Колекції Американського Географічного Т-ва Висканси́нського університету в Милвокі. Він був викладачем у Колюмбійському університеті (1969-79) і Сити Коледжі (1972-78) в Нью-Йорку; від 1979 – був професором, а від 1-го липня 1993 р. – професором-емеритом. Від 1982 року він є професором Українського Вільного Університету в Мюнхені, а викладав там вже від 1978 року. Тепер є його ректором.

Д-р Дражньовський опублікував ряд наукових праць у різних журналах: з наукової картографії, бібліотекарства, сучасного модерного катало-

ґування мап і ін.; він підготовляв бібліографічні довідники і посилання; писав критичні аналізи і нотатки до атласів і бібліографічних джерел; писав історично-географічні нариси. З важливіших праць українською мовою на особливу згадку заслуговує його фізична карта України мірилом 1:2.000.000, видання "Братство Броди-Лев", Виховна Рада УККА (1972).

В Географічному Департаменті Висконсинського університету д-р Дражньовський викладав у Школі для аспірантів бібліотекарської науки й інформації. Крім цих реґулярних викладів, він давав численні лекції і семінари зі своєї спеціяльности в різних університетах, наукових інституціях і бібліотеках; брав активну участь у багатьох географічних, бібліотекарських і картографічних конференціях в Америці і країнах Европи; був фаховим дорадником для бібліотек, університетів і видавничих підприємств. Він є дійсним членом Американського Географічного Т-ва (від 1962 р.), дійсним членом НТШ, почесним членом Французького Географічного Т-ва (1982), членом і колишнім головою (1976-80) Т-ва Українських Бібліотекарів; його прізвище є поміщено в Інтернаціональній Біографії (Т.8, 1972); "Гу із ГУ на Сході" (1975-76) і "Орбіс Географікус" (1980-84). Д-р Дражньовський є 53-ім науковцем і 1-им українцем з 55 вчених, нагороджених медалею Дейлі (від 1902 до 1986 року). Цю престижеву нагороду від одержав в 1979 році від Американського Географічного Т-ва за його працю для збереження і збільшення колекції мап, яка під його егідою як куратора вже тоді була зросла до 340.000 мап, 5.500 атласів і 65 ґльобусів.

Д-р Роман Дражньовський належить до тих українських науковців у діяспорі, які всупереч виснащуючій професійній праці все таки включилися в громадську роботу, добре розуміючи потребу участи і вкладу їхнього знання і досвіду. Часом, як він висловився, треба було роз-дрібнюватися і через те вислідии праці не завжди були цілком задовільні. Все ж таки йому вдалося поборювати ці трудноші і залишити чимало добрих вислідів своєї праці в українському шкільництві, СКВУ, Братстві кол. вояків 1-ої УД УНА, Братстві "Броди-Лев" й інших організаціях і товариствах, включно з громадськими та церковними організаціями у Милвокі.

ПАПА РИМСЬКИЙ СХВАЛИВ ЗАЯВУ ТРЬОХ ПРЕЗИДЕНТІВ

23 січня у своїй традиційній недільній проповіді на площі св. Петра Папа Римський висловив своє позитивне ставлення до Трьохсторонньої угоди, підписаної нещодавно в Москві. Він, зокрема сказав: "...Дякуючи Господу, в інших частинах плянети, позначених давніми конфліктами, з'являються сиґнали примирення та багатообіцяючі мирні процеси, як це, наприклад мало місце про ліквідацію ядерних узброєнь в Україні". *(Укрінформ, Київ)*

На військові теми

"РЕФОРМУВАТИ АРМІЮ ВАЖЧЕ, НІЖ БУДУВАТИ ЇЇ ЗАНОВО".

Так вважає начальник Генерельного штабу Збройних Сил України -- перший заступник Міністра оборони України генерал-полковник Анатолій Лопата. Свої погляди на становлення національної армії, ролю у цьому процесі Генштабу він висловив в ексклюзивному інтерв'ю кореспондентові Укрінформу.

-- Анатолію Васильвичу, що таке сьогодні український Генеральний штаб і які основні його функції?

– Це організуючий і контролюючий орган, який звичайно називають "мозком" Збройних Сил. Як і Міністерство оборони, для України він – цілком новий організм. Україна раніше не мала таких структур і тепер вони створюються.

Перед Генеральним штабом поставлено великі і відповідальні завдання. Насамперед, по визначенню перспектив будівництва Збройних Сил, їх застосуванню з метою захисту нашої держави. Штаб організує також мобілізаційну діяльність, спрямовану не тільки на вирішення проблем підготовки збройних структур до захисту вітчизни, а й на підготовку відповідних замовлень нашій промисловости щодо виробництва військової техніки. Він веде велику роботу по створенню інфраструктури нашої держави, розвитку її комунікацій з тим, щоб можна було використовувати ці структури для підготовки країни до ведення війни, для відбиття аґресії, звідки б ця аґресія не виходила.

Однією з надзвичайно складних для Генерального штабу є проблема управління як структурами, що входять до складу Збройних Сил, так і структурами взаємодії. Тобто перед нами стоїть надзвичайно відповідальне завдання проведення оборонних програм у загальнодержавному масштабі і комплекс завдань щодо керівництва військами у мирний час.

Сьогодні всі вони покладені на плечі нового, ще не зміцнілого колективу Генштабу і ми намагаємось у них розібратись, хоч це часто-ґусто не просто. Адже за кожним поставленим завданням Верховним Головнокомандуючим, Міністром оборони йдуть чітке опрацювання питань, арґументація, пляну-

вання робіт, контроля над їх виконанням з боку Генштабу. Фактично ми є одночасно і мислячим, і працюючим органом Міністерства оборони.

Я далекий від думки, що Генеральний штаб можна відірвати від інших структур наших Збройних Сил. Але він, на мою думку, – найорганічніше пов'язана і підготовлена до діяльности структура. Ми підбираємо у Генеральний штаб спеціялістів високої кляси, людей з відповідним досвідом роботи. Тому Генеральний штаб повинен бути головним організмом у наших Збройних Силах.

-- *Ще недавно Генеральний штаб іменували Головним штабом Збройних Сил України. З чим пов'язані зміни у назві?*

– Спочатку нас теж дивувало, чому ми є Головним, а не Генеральним штабом, тоді як фактично кожна держава має на чолі своїх Збройних Сил Генеральний штаб або Комітет штабів.

Справа в тім, що в початковий період будівництва Українських Збройних Сил на території нашої країни ще перебували збройні сили колишнього Союзу і СНД, які управлялись Генеральним штабом у Москві. В цих умовах називати штаб у Києві Генеральним було не можна, і його визнали як Головний. Однак коли Збройні Сили України були в основному сформовані, і будівництво їх стало підконтрольним тільки одному органові, то виникла необхідність переглянути систему їх підпорядкування. Цьому цілком відповідав би Генеральний штаб Збройних Сил України, який замикає на себе як структури Міністерства оборони, так і Міністерства внутрішніх справ, Державного комітету у справах охорони Державного кордону України, Національної гвардії, Цивільної оборони, а також тісно взаємодіє з військово-промисловим комплексом. Але, виявилось, що в цьому разі функцій Головного штабу явно не досить, бо кожна силова структура України має свої головні штаби. І для того, щоб повністю реалізувати завдання, які стоять перед штабом Збройних Сил України, його перетворили в Генеральний. Було прийнято відповідний закон, який, зокрема, визначив, що Міністер оборони і начальник Генерального штабу затверджуються Верховною Радою України.

-- *Як взаємодіють Міністерство оборони і Генеральний штаб?*

– Ми не відриваємо себе від Міністерства оборони, для якого основним робочим органом є Генеральний штаб. Але до цього органу додано функції, які дають змогу йому забезпечувати реалізацію більш широких завдань, що виходять за рамки Міністерства оборони. Фактично ці завдання взаємодії всіх силових структур, а також взаємодії з ВПК щодо проблем створення озброєнь, техніки, відповідної інфраструктури на території України, здатної відповідати вимогам підготовки театру воєнних дій.

-- *Останнім часом силові міністерства і ВПК зробили назустріч одне одному ряд конкретних кроків. Яку ролю відіграв у цьому Генеральний штаб?*

– Сьогодні немає такої програми, здійснюваної військово-промисловим комплексом, яка обійшла б Генштаб. Усі вони узгоджуються з нашими управліннями центрального апарату Міністерства оборони.

Замовлення для ВПК проходять експертизу в науково-дослідних установах військового відомства, а координацію експертів здійснює Гене-

ральний штаб. Перш ніж потрапити на стіл до конструктора чи інженера, будь-яка розробка має бути схвалена у військових структурах, які також замикаються в кінцевому підсумку на Генеральному штабі. Без нього не замовляються ні техніка, ні озброєння.

-- *Як це відбувається на практиці?*

– З усіх відповідальних питань ми приймаємо колеґіяльне рішення. Перш ніж внести проблему на розгляд Міністра оборони чи колеґії Міністерства, обговорюємо її всередині Генерального штабу. Експертну оцінку тій чи іншій політичній, економічній, військовій проблемі дають керівники провідних управлінь і відділів. Вони аналізують її з оперативно-стратегічної точки зору, у сукупності з розвитком Збройних Сил, оскільки будь-який крок у бік від їх чисельности, структури може призвести до матеріяльних витрат держави, що сьогодні було б непростимо. Тому після аналізи проблеми в управліннях ми ще раз розглядаємо її спільно, а вже потім виносимо на суд Міністра оборони і колеґії міністерства. Я думаю, це професійний підхід. Наші люди мають дуже високу професійну підготовку, серед них чимало спеціялістів з науковими ступенями докторів і кандидатів технічних наук. Є у нас і науково-технічна рада, яка працює на громадських засадах, проте активно впливає на прийняття рішень. Ми також використовуємо компетентні кола багатьох цивільних організацій, міністерств і відомств. А коли проблема стає надбанням громадськости, її колективного розуму, то помилок, як правило, не буває. І ми виносимо зважені пропозиції.

-- *На чому базується стратегія і тактика Генерального штабу?*

– Є така теорія – не зашкодити. Аналізуючи розвиток Збройних Сил протягом багатьох років, ми шукаємо найраціональніші підходи до того, щоб перенести цей досвід на потреби сьогоднішнього дня. І намагаємось не втратити нагромаджений баґаж усього позитивного, зберегти вже усталені відносини, не зашкодити тому великому колективові, який працював довгі роки. У Генеральному штабі вироблено певний стереотип взаємовідносин, при якому його співробітники керуються принципом – робити свою роботу так, щоб завтра не довелося знову повертатись до старих понять, перебудовувати те, що зробили сьогодні. Обачливість, зваженість у підходах, об'єктивність оцінки ситуації – все це лежить в основі поняття "не зашкодити".

-- *Які проблеми сьогодні найбільше хвилюють начальника Генерального штабу?*

– Найбільшою є проблема кадрів. Ми дуже дбайливо ставимось до кожного, хто сьогодні приходить в Генеральний штаб. Але повинні визнати: всі спеціялісти, маючи велике бажання працювати, не мають достатнього практичного досвіду роботи в нашому органі. І це не їх вина, це – наша біда. Ніхто з нас, хто став біля керма Збройних Сил України, не був раніше Міністром оборони, начальником Генерального штабу, керівником центрального управління Міністерства оборони. Величезна відповідальність за будівництво Збройних Сил лягла на плечі людей, які щиро хочуть зробити їх могутніми, добре оснащеними, цілком відданими своєму народові. Брак досвіду вони надолужують наполегливою працею, йдучи шляхом проб і

помилок. І ці помилки, на жаль, роблять, і намагаються оперативно їх усунути.

Але це тільки одна з головних проблем. Друга, глобальніша, – відсутність чіткого фінансування. У зв'язку з цим 1993 рік видався для нас надзвичайно складним. Наші прорахунки, суто організаційні, поглиблюються відсутністю належних грошових надходжень на програму будівництва Збройних Сил України. Міністер оборони генерал армії України Віталій Радецький зауважив, що ми, мабуть, зробили помилку, почавши реформувати Збройні Сили. Під реформи, як правило, фінансова база не підводиться. Треба було армію відразу будувати заново, а необхідні на це кошти закласти в програму будівництва Збройних Сил. І тут Міністер нає рацію, бо без бюджету вони сьогодні вже не витримують вантажу своїх проблем. Ми зараз живемо на тих запасах, які були створені за багато років існування Збройних Сил СРСР. Нам потрібні чіткі грошові надходження у формі бюджетних асиґнувань на всі програми військового будівництва. Розв'язавши це завдання, ми вирішимо багато інших насущних питань і, насамперед, проблеми підтримання техніки і озброєння в боєготовному стані, соціяльного захисту військовослужбовців. У тому числі і наболілу – кадрову.

Сергій Баликов

("Народна Армія", ч. 231, 15 грудня 1993 р.)

Ігор Федик
Львів

ДОСВІД 1-ої УД УНА -- УКРАЇНСЬКІЙ АРМІЇ

Модерна Українська армія народжується не на голому місці. Вона виростає з історичних традицій українського вояцтва. Цей процес, звичайно, тільки що зароджується, але його здобутки уже маємо, хай і невеликі, але за ними майбутнє. Українська армія, формуючись, мусить акумулювати у себе всю героїчну спадщину української нації, яка в усі часи, незважаючи на різні історичні обставини, не тільки захищала наш народ, а й додавала йому гідности, витримки і сили, хоч наші недруги завжди старалися принизити, применшити, фальсифікувати цей чинник.

Ця історична спадкоємність у різні часи проявлялася по-різному. Та непроминальним зашилився дух відваги і сила національної ідеї.

Звичайно, сучасна Українська армія має ще чимало рис тоталітарної епохи і вийти з неї, як кажуть, одним розчерком пера, неможливо.

УСС, УГА може бути для сучасної української армії прикладом інтеліґентности, високої особистої культури вояків і старшин, їх самопожертви во ім'я Батьківщини. Згадаймо Маківку, Лисоню, Вовчухівську і Чортківську офензиви, згадаймо про тепле ставлення січового стрілецтва со селян. УССи вчили дітей, допомагали збирати врожай вдовам, вели широку культурну діяльність на Буковині, Волині, в Галичині і на Великій Україні.

Український молодий вояк мусить ввібрати у себе глибоку любов до України, мусить усвідомити, що він – її захисник. Прикладом для цього є

героїзм наших вояків армії УНР в битвах під Крутами, спартанська честь у трагедії під Базаром.

УПА – це скріплення духу і виняткової дисципліни, надлюдської жертовности та індивідуальної стійкости. Маємо відомості, що ще в 1960 р. на Тернопільщині до останнього патрона боролася боївка зовсім юних партизанів УПА. У руки живими не здалися. Майже два десятки років, без зовнішньої підтримки, без організованого на державному рівні постачання, УПА воювала проти велетенської мілітарної сили СРСР, комуністичної Польщі і Чехо-Словаччини. Цей подвиг гідний вивченню в історіях всіх держав світу.

1-ша УД УНА має бути для сучасного українського вояка взірцем високої військової фахової підготовки, високої фізичної підготовки (пригадаймо, якими стрункими колонами йшли чоти дивізійників по вулицях Львова на своє 50-річчя). Звичайно, німецька військова підготовка тут далася взнаки. Але скільки у цих хлопців було мужньости, витривалости, впертости, коли їх вишколювали чужинські старшини і не завжди ставилися до них по-статутному. Терпіли і вчилися, бо знали, що вони – українські вояки, і, можливо, від їх вишколу залежить доля народу. Мені здається, якби наприкінці другої світової війни історії поставилася б до України інакше, кожний дивізійник міг би стати хорошим старшиною і свій досвід передав би молодшому поколінню. Багатьом цей вишкіл пізніше пригодився в лавах УПА.

Вишколюючись у чужинській армії, наші юнаки не втратили своєї національної ментальности. Тут можна провести аналогію: українські хлопці у складі німецької армії і українські хлопці у складі радянської армії, яка і нині залишилася за духом російською армією. Психологічна ситуація – подібна, тому досвід 1-ої УД УНА міг допомогти українським старшинам, які нині ще служать у російській та інших арміях країн, що колись були складовими частинами Радянського Союзу.

Українські вояки Дивізії "Галичина" були національним острівцем серед німецьких дивізій, тут панувала національна релігія, висока національна культура, звучала українська пісня. Хоч як шаленіли деякі старшини німецької армії, але Духу нашого не вбили, не онімеччили. Серед хлопців 1-ої УД панували доброзичливі відносини, і таким потворним явищем як "дідівщина", яку успадкувала Українська армія від радянського режиму у фронтових умовах і не пахло, а це свідчить про високу моральну культуру вояків, про повагу до людини, її чести та гідности. У взаєминах між українськими старшинами і вояками в Дивізії зберігалася військова субординація, але вона була далека від "фельдфебельського солдафонства". І старшин, і вояків разом зігрівала і об'єднувала національна ідея. Кожний із них в глибині душі сподівався, що німецька армія – явище тимчасове для них, а вільна Україна – кінцева мета. Такі теплі взаємини і одночасно сувора дисципліна мусять бути і в Українській армії.

В пекельному котлі під Бродами і під Фельдбахом наші вояки допомагали один одному чим могли. І гинули разом, і пробивалися через страшний залізничний насип разом. Бо вони були українськими вояками, хоч і в чу-

жинських мундирах. Наша Українська армія мусить перетворитися в улюблене дітище народу і тут в історії Дивізії маємо такі приклади. На кожному кроці українці-дивізійники захищали від німецьких вояків наших селян, коли останні чинили над ними наруги, а галицькі селяни-українці ділилися з вояками останнім окрайцем хліба і горнятком молока.

Спаяність, дружба, взаємовиручка особливо чітко проявилися між нашими вояками і старшинами в часі перебування в Белярії і Ріміні. Нехай Господь Бог боронить і заступить, щоб нинішні українські вояки коли-небудь потрапили в полон, але мусять вони знати про ту стійкість, яку винесли дивізійники в полоні і під час налетів сталінських репатріяційних комісій.

Українські хлопці з 1-ої УД репрезентували в Европі перед багатьма народами не тільки відвагу, але й українську побожність, толерантне ставлення до всіх народів, де стояла Дивізія.

Сьогодні їх наслідують українські вояки з батальйону миротворчих сил ООН, які виконують службу в колишній Юґославії. Служать добре, бо ж недаремно керівництво ООН попросило збільшити чисельність українських вояків. Думаю, що ними мають гордитися наші ветерани Дивізії, які воювали в Словенії, Штірії і Карінтії.

Думається, що не далеко той час, коли українські старшини чи кадети будуть вдосконалювати свій фах в арміях Европи, США, Канади чи інших країн світу, вони ж будуть кращими серед інших, так як колись наші старшини і вояки в Гайделяґру, Нойгаммері, Тарбі, Меці, Сальє-де-Борні та в інших військових таборах по країнах Европи.

Капеляни в Дивізії. Вони мусять бути і в Українській армії. Пригадаймо, яку ролю відіграли капеляни та польові духівники в УСС, УГА. Не менша місія їм випала і в Дивізії "Галичина". Українські священики несли Слово Боже воякам Дивізії, підтримували в часи відчаю, в часі тяжких боїв, в часі довгого полону. Промайнуло півстоліття, а колишні вояки 1-ої УД з теплотою згадують своїх капелянів о. д-ра Василя Лабу, о. д-ра Ізидора Нагаєвського, священиків Сивенького, Левенця, Бабія, Ковалюка, Маркевича, Ґабрусевича, Дурбака, Голойду. Чи можуть колись забути дивізійники отців Кордубу та Ратушинського? І не було ніяких міжконфесійних чвар!

Священики і вояки жили єдиною ідеєю. Думаю, що нинішня соціяльно-психологічна служба в Українській армії, як і всі старшини мусять знати про о. Карпінського, який, ризикуючи власним життям, врятував українського вояка від розстрілу, чи подвиг о. В. Стецюка, який не поступився заповіддю Божою перед фашистами і загинув від їх рук. І дай Боже, щоб нинішня Українська армія мала у свому складі таких капелянів!

... Нещодавно на виставці, присвяченій Дивізії "Галичина" побувало дві чоти українських вояків-танкістів. До шинель вони приміряли галицьких левиків, яких прислали на виставку колишні вояки 1-ої УД УНА з США і Канади.

Зв'язок поколінь триває...

Володимир Молодецький

КІЛЬКА СЛІВ ПРО УКРАЇНСЬКУ ВОЄННУ ДОКТРИНУ

У "Вістях комбатанта" ч. 5-6 була поміщена моя стаття на тему "Українська воєнна доктрина". Стаття ця, хоч поміщена вже по затвердженні Воєнної Доктрини Верховною Радою України, була писана ще до її затвердження, і тому треба би було дещо до неї додати. Щоби не повторюватися, я тільки коротко прокоментую деякі аспекти затвердженої доктрини.

Передовсім, яка мета воєнної доктрини? Від воєнної доктрини залежить характер збройних сил держави. Інакше треба підійти до організації і озброєння армії, якщо ця армія має аґресивну, наступальну мету, а зовсім інакше, якщо мета армії тільки оборонна. Від уже сказаного, залежить, яке буде пропорційне відношення різних родів зброї, а саме: літунства, панцирних частин, артилерії, інженерних частин тощо. Від того знову залежить, як буде зорганізована воєнна індустрія держави і який пріоритет буде надано продукції різної зброї. Дуже важливим є означення воєнною доктриною потенційного противника і можливого збройного з ним конфлікту.

Проголошена Верховною Радою України Воєнна доктрина має оборонний характер. У документі згадується, що Україна вважає, що вона не є потенційним противником жодної конкретної держави. Це дуже гарно, але чи ми можемо це саме сказати про наших сусідів, зокрема нашого північного сусіда? Творці Української воєнної доктрини дипломатично пояснюють цю ситуацію. У дальшому параграфі читаємо: "Своїм потенційним противником Україна вважатиме державу, послідовна політика якої становить воєнну небезпеку для України, веде до втручання у внутрішні справи України, зазіхання на її територіяльну цілісність та національні інтереси". Ми добре пам'ятаємо заяви Росії щодо Севастополя, знаємо, яке є відношення Росії до розподілу Чорноморської фльоти, пригадуємо собі завваги деяких російських політиків відносно України як "тимчасового явища". А що станеться, коли за кілька років до влади дійде "політик" типу Жириновського, який дальше вважає, що Київ – це "мать всєх русскіх ґарадов"? Росія також недавно прийняла свою воєнну доктрину, яка своїм характером вповні наступальна. В ній можна відчути нотки старої совєтської інтервенціоністської догми. Росія залишає за собою право першою ужити ядерну зброю, ужити армію для втримання порядку внутрі держави і якщо цього будуть вимагати інтереси Росії і інших держав СНД, ужити війська поза межами Росії. Думаю, що не треба більше пояснювати. Російська воєнна доктрина побудована з метою підтримання імперіялістичних зазіхань Росії, і Росія вповні

кваліфікує на титул "потенційного" ворога України. Я здаю собі справу, що Верховна Рада не хоче загострювати ситуації, заявляючи на весь світ, що підготовляє свою армію на можливість російської аґресії, але різночасно надіюся, що вона, організуючи армію з метою оборони, бере конкретного противника під увагу.

В підрозділі "Воєнно-політичні аспекти" говориться, що Україна "не висуває територіяльних претенсій до інших держав і не визнає жодних територіяльних претенсій до себе". Ця клявзуля повинна вповні заспокоїти наших сусідів з заходу і південного сходу, у відношенні до яких Україна є потенційно сильнішою державою. Росія повинна одначе серйозно звернути увагу на замітку, що Україна "не визнає жодних територіяльних претенсій до себе".

В підрозділі "Ставлення України до ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення" запримічую деякі суперечності. В одному параграфі говориться, що "Україна вважає застосування ядерної зброї неприступним... ніколи не санкціонує її застосування, виключає з арсеналу своєї зовнішньої політики загрозу використання ядерної зброї". Дальше одначе кажеться, що "Україна пов'язує скорочення та знищення ядерної зброї, яка розташована на її території, з адекватними діями інших ядерних держав та надання ними і світовим співтовариством надійних ґарантій її безпеки". На мій погляд, з останнього параграфу випливає, що коли Україна не дістане надійних ґарантій її безпеки, вона не приготована знищити ядерну зброю, бо в такім випадку тільки ядерна зброя залишиться "надійною ґарантією її безпеки". Здавалося б зовсім правильний підхід. Але ж попередній параграф каже, що "Україна вважає застосування ядерної зброї неприступним", і ніколи її не застосує. Якже ж тоді ядерна зброя може ґарантувати Україні безпеку? Читаючи це, пан Жириновський мусить дещо під носом посміхатися.

В протилежності до російської воєнної доктрини, яка позволяє Росії ужити війська для втихомирення внутрішніх непорозумінь, Українська воєнна доктрина "забороняє застосовувати власні Збройні Сили для розв'язання політичних завдань на своїй території".

Як знаємо, частини Українських Збройних Сил беруть участь в рамцях ООН у миротворчій акції в Боснії. Новозатверджена воєнна доктрина передбачує такі ситуації і санкціонує їх: "Україна виступає за створення всеохоплюючих систем універсальної та загальноевропейської безпеки і вважає участь у них важливим компонентом своєї національної безпеки". Дальше говориться про готовність "виділити відповідні військові континґенти до складу військ ООН для проведення, згідно з рішенням Ради Безпеки, воєнних дій з метою припинення аґресивних дій

окремих держав або груп держав, а також підтримання миру і безпеки в різних реґіонах".

Українська воєнна доктрина бере під увагу побудову армії, яка буде спроможною вести модерну війну у всіх її можливих видах: "...вести воєнні дії на суші, морі, у близькому космосі та повітрі".

Новозатверджена воєнна доктрина передбачує побудову армії на національно патріотичній базі і бере під увагу "військово-патріотичне виховання допризовної та призовної молоді, особливого складу на національно-історичних традиціях".

4-го жовтня 1993 р. міністер оборони генерал-полковник Костянтин Морозов звернувся до президента Кравчука з проханням звільнити його з посади міністра оборони. 8-го жовтня 1993 р. Президент України призначив генерал-полковника Віталія Григоровича Радецького на посаду міністра оборони України. 19-го жовтня 1993 р. Верховна Рада України затвердила проєкт Воєнної доктрини України. Я не маю причини вважати, що ці події в якийнебудь спосіб пов'язані собою. Це, мабуть, тільки збіг обставин, але тому, що тепер не генерал Морозов, а генерал Радецький буде мати обов'язок доглянути, щоби Українська воєнна доктрина була введена в життя, я хотів би сказати кілька слів про нового міністра оборони України. Генерал-полковник Віталій Радецький народився 1-го січня 1944 року в місті Христинівка Черкаської областиі, у сім'ї залізничника. Після закінчення вищої загальновійськової командної школи він виконував обов'язки командира чоти, сотні, батальйону, полку, дивізії, командував армією. Служив у 24-х гарнізонах Далекосхідного, Прибалтійського, Київського, Прикарпатського військових округів. Закінчив військову академію імені М. Фрунзе і Академію Генерального штабу. Його військові кваліфікації виглядають імпозантно. Факт той, що він родом з Черкащини дає надію, що і патріотизму йому не бракне. Адже ж Черкащина – це колиска козаччини і гайдамаччини.

Про генерала Радецького покищо знаємо не багато, але спираючися на деяких інтерв'ю з ним на шпальтах української праси, ще коли він був головнокомандуючим Одеською військовою округою, можемо сказати кілька слів. В першу чергу, виглядає, що він як і його попередник генерал Морозов уважає, що українська армія повинна бути вповні національною армією. Він уважає, що одним з перших завдань це опрацювати державну програму підготовки молоді до служби в армії. Опрацювати систему військово-патріотичного виховання, основаного на національно-історичному ґрунті, традиціях і надбаннях народу. Одним з головних принципів виховання українського вояка повинно бути глибоке вивчення української мови, історії України і її героїчного минулого.

Він уважає, що українська армія не мусить бути великою, але за це повинна бути дуже мобільною і посідати наймодернішу технологію. Вона повинна бути здатною відбити раптовий повітряно-космічний напад аґресора і у відповідь завдати йому рішучої поразки, змусити опам'ятатися і шукати політичної розв'язки до проблеми. Виходячи з тих міркувань, він уважає, що підставою військової реформи повинні бути світові стандарти. Сучасна армія має бути високо мобільною, здатною до дії в якомунебудь геополітичному просторі України, повинна бути спроможною до негайних оборонних дій. Він є великим приклонником розбудови відповідного військово-промислового комплексу, щоби українська армія не була залежною від позадержавного постачання. Генерал Радецький уважає, що світовий досвід показує, що найкращі армії – це армії, побудовані на засадах добровільної контрактової служби. Щоби це можна було осягнути, перше треба підняти престиж армії, щоби молоді люди хотіли посвятитися військовій кар'єрі. Це одначе повільний процес, який вимагає багато праці.

ДЕНЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Київ (Укрінформ). – З нагоди святкування Дня Збройних Сил України, міністер оборони України генерал армії Віталій Радецький видав наказ, у якому, зокрема, говориться:

6 грудня вперше відзначалося професійне свято – День Збройних Сил України. Цей день стане пам'ятним для армії і народу, армії – захисниці незалежної України.

Через століття проніс Український Народ свій прапор незалежности. Живим символом нашої мрії та вічною пам'яттю старшому поколінню стала Українська Держава, ґарантом незалежности якої є Збройні Сили.

Військовослужбовці Збройних Сил, як і весь народ України, активно беруть участь у будівництві незалежної держави, захисті її суверенітету і конституційного ладу. Лекції історії нагадують нам про необхідність пильности. Забезпечення надійної оборони України є одним з важливих державних завдань нашого народу, а особлива відповідальність за виконання покладена на Збройні Сили.

Захисники Батьківщини, продовжуючи традиції старшого покоління, у напружених армійських буднях удосконалюють бойову майстерність, надійно стоять на варті миру і будівництва незалежної держави.

На відзначення Дня Збройних Сил України, 6 грудня 1993 року, о 20 годині проведено святковий фаєрверк у столиці незалежної України – Києві, містах Одесі, Львові та Севастополі двадцятьма залпами.

СПІЛКА ОФІЦЕРІВ УКРАЇНИ ВІДБУЛА З'ЇЗД

Київ (УНІАР). – Тут відбувся 5-ий З'їзд Спілки Офіцерів України.

Голова СОУ генерал-майор Олександер Скибальський у звітній доповіді зазначив, що СОУ довелося працювати у складних економічних та політичних умовах. Діяльність спілки в справі запровадження у військах української мови, втручання у проблеми Чорноморської Фльоти зустрілися з опором офіційних осіб з одного боку та окремих проросійських депутатів Верховної Ради України – з іншого. Саме ці сили, посилаючися за заборону військовикам займатися політикою, розгорнули кампанію спрямовану за заборону існування Спілки. Він також підкреслив, що звинувачення у політичній діяльності є фальсифікацією. У своїй праці СОУ завжди дотримувалася рамок конституції і чинного законодавства та ніколи не займалася політикою. О. Скибальський повідомив, що СОУ схвалює рішення ВР України про ратифікацію договору Старт-1, зазначиши, що ядерна зброя відіграє важливу ролю у захисті від аґресії. Голова Спілки накреслив проблеми Збройних Сил України, зокрема, застарілість техніки, питання соціяльного захисту віськовослужбовців. Так, на сьогодні у ЗС України служить 67.000 безквартирних офіцерів. Серед головних завдань спілки О. Скибальський назвав сприяння розбудові ЗС України, зокрема формування високого партіотичного духу в армії, боротьбу із зловживанням службовим положенням і сприяння діяльности громадських об'єднань демократичного спрямування. Під час передвиборчого періоду СОУ повинна звaємоузгоджувати діяльність із партіями демократичного спрямування та сприяти зміцненню демократичних сил.

"Армія повинна бути департизована, але не деполітизована", – сказав голова НРУ Вячеслав Чорновіл.

Делеґати з'їзду виступили за розвиток політичної свідомости військовиків, висловлювалися за необхідністю дальшої діяльности СОУ. Підкреслювалося, що СОУ може взяти на себе профспілкові функції, але не повинна перетворюватися на профспілку. Таким чином закиди представників професійної організації офіцерів України щодо перетворення СОУ у профспілкову організацію не мали підтримки.

Делеґатів з'їзду привітали голова НРУ В. Чорновіл, голова ХДПУ Віталій Журавський, гетьман українського козацтва В. Мулява та представники Братства УПА і Спілки Ветеранів Війни.

З'їзд обрав новий склад керівництва СОУ. У зв'язку з тим, що генерал-майор О. Скибальський кандидуватиме до ВР України, головою спілки став генерал-майор Олександр Роль, першим заступником – Роман Костюк. Обрано склад виконавчого комітету СОУ та ухвалено резолюції та підсумки праці з'їзду.

Питання статуту СОУ знято з порядку денного, воно буде розглянуте на наступному пленумі.

І. Коваль

СТЕРЕОТИПИ МОСКОВСЬКОЇ ІМПЕРСЬКОЇ ПРОПАҐАНДИ

Доповідь прочитана на науковій конференції, присвяченій дивізії "Галичина", в Києві, 21 серпня 1993 року

Людям, які служили в Українській Дивізії, довелося пройти великий і важкий шлях. Ці люди, що зібралися тут, в Києві, з різних країн (ті, що служили в дивізії), самі собою свідчать про те, який добрий людський матеріял пішов до Дивізії. Які то були гарні українські хлопці. І це потвердилося згодом в їхньому життєвому шляху, тому що вони навіть на чужині зуміли побудувати своє життя, зуміли добитися особистої перемоги. Але ця подія, яку ми тут оце відбуваємо, на мій погляд, це перша велика перемога самої Дивізії. Тому що не вдалося їй здобути великих перемог на полі бою, і про саму доцільність цієї ідеї можна висловлювати різні думки, але те, що, зрештою, не зважаючи на всі перепони, вдалося ветеранам Дивізії "Галичина" зібратися в столиці України, Києві – це, повторюю, велика перемога. Але перемога ще не остаточна, тому що, як ви репрезентували в основному маленький західно-український край – Галичину, то це ще не значить, що так, як вас, скажімо, зустрічали у Галичині, що так би вас зустрічали в усій центральній та східній Україні. Остаточна перемога буде здобута тоді, коли ідеї, які рухали хлопцями, що йшли добровольцями в дивізію, стануть надбанням усього українського народу, ба навіть більше, і тих неукраїнців, які живуть в Україні, тому що завдання наше в тому, щоб створити єдину Україну, яка б поєднувала людей усіх національностей, які б вільно будували Українську суверенну державу.

Тема мого виступу – це здолати стереотипи московської імперської пропаґанди проти українських леґіонових формацій, тобто тих, що служили у чужих арміях. Це пекуче питання. Ці складності головним чином містяться у свідомості людей. І кожен з тих, що виступатиме на цю тему, я маю на увазі таких, як я сам, вони всі пережили ці труднощі. Пан Іван Драч говорив про це, і я можу засвідчити, що ставлення до "Галичини" було майже одним з найостанніших бастіонів того упередження, які нам натоптували у свідомість протягом десятиліть. І які я теж, як історик, колись повторював, тому що не розумів усієї складности тієї ситуації.

Тож не дивно, що оголошення про те, що в серпні цього року будуть відзначати в Галичині, а потім у Києві 50-ліття Дивізії "Галичина" вик-

ликало справжній алярм тут, у нас. Ті, хто походить із Західної України, з Галичини, знають що то таке є алярм, а для тих, що живуть тут, то це слово може і нове, це значить – тривога. Алярм б'ють коли треба гасити пожежу або відбивати напад ворога. От коли стало відомо про те, що буде відзначено 50-ліття Дивізії, то преса, велика частина преси у всякому разі, вдарила у справжній алярм. Я вам трохи зацитую із тих виступів. Ось одна з таких газет писала так у березні цього року, газета "Правда України". Це редакційний коментар на самій горі, буквально під назвою газети. Там розпачливо сповіщалося: "Дожились, громадяни! В Україні пропонується пишно відсвяткувати Дивізію СС". А далі говорилося: "У всьому світі нема вибачення для СС-ців, їх кривавим злочинам. Весь світ здригається лише при самій згадці про польський "Освєнцім", білоруську Хатинь, українські Кателіси." Забула тільки газета, що до всіх тих назв, до "Освєнціма", до "Хатині", до "Кортелісів" дивізія "Галичина" не мала аніякісінького відношення. Але оскільки до СС-ів взагалі ставлення було неґативене, бо ця організація вся була визнана у Нюнберґу злочинною, то у цей гамуз пхали і "Галичину", бо вона через те, що не могла служити в Вермахті, була зарахована до СС, де були іноземні частини, значить і вона злочинна. Промовчала газета і й інші газети, що поряд з Освєнцімом, Хатинню, Католісами, очевидно, не потрібно забувати ані комуністичного ҐУЛАҐУ, ані Дем'янового Лазу, ані Биківні під Києвом, ані безлічі інших місць, де були знищені комуністичними катами тисячі, десятки, сотні тисяч, мільйони українців. Саму Хатинь білоруську вигадала радянська, (не вигадала, бо там справді знищено людей), а вибрала радянська пропаґанда, щоб вона суголосністю своєї назви заслонила слово Катинь, де були знищені польські офіцери.

І ця пропаґанда сидить в головах, працює. Не можна забувати, що людину взагалі важко в чомусь переконати, коли вона не хоче цього. Люди люблять слухати і чути те, в чому вони самі переконані. І повернути цю свідомість дуже нелегко. Ось послухайте далі, що писалося: " На парламент, на президента Леоніда Кравчука йде відкритий тиск з вимогою реабілітації УПА, чекайте тепер, що будуть вимагати признати героями ще й вояків Дивізії СС". В "Правді України", мабуть, забули, який рік на дворі. Їм все ще ввижається, що хтось може чекати "реабілітації УПА". Не про реабілітацію УПА йде мова. Героїв боротьби за визволення своєї батьківщини не треба реабілітувати. Це вони можуть судити кого треба реабілітувати. Йдеться тільки про те, щоб надати права рівні з усіма іншими ветеранами. Але з Дивізією "Галичина" справа стоїть трохи інакше. В цьому складність для нас. Я може не все скажу те, що вам може сподобатися, і за що могли б мені аплодувати. Наприклад, я скажу, що не довелося Дивізії послужити Україні так, як хотілося б. Склалася доля

її так, що за волю України по-справжному їй не довелося битися так, як билася УПА. Про це не можна забувати. Вони були різними формаціями. А ми, коли говоримо про ті події, повинні думати про всіх, хто ставав до зброї, щоб битися за долю України, за волю її. І ось, долі їх склалися по-різному. Тому, що різні були обрані шляхи. Я ще раз повторюю, я не чекаю, що всі ви погодитесь з тим, що я скажу, я й сам шукаю ще істину, і не скажу, що я вже нею володію до кінця, зовсім ні. Всі ми її шукаємо. Так от, мені здається, що люди, які йшли у ці формації, я маю на увазі і Дивізію "Галичина" і УПА, були спонукувані одним прагненням – боротися за волю і незалежність України. Але лідери їх спрямовували їхні зусилля в різних напрямках. І тому результати цих зусиль були різними.

Провід УПА вів боротьбу, і непримиренну боротьбу, і проти коричневих і проти червоних окупантів України. Українські лідери, котрі допомагали німцям створити "Галичину", тільки сподівалися, що на останній стадії війни та після її закінчення наявність національної військової формації сприятиме політичним інтересам України. Але сталося інакше, сталося так, що не вдалося досягти такої стадії, і те що було далі, то воно загалом не було дуже вдале, тому в України дуже багато ворогів, це і Москва, це і поляки – історичні вороги, з якими тільки зараз починаємо знаходити справжню мову, це і євреї, які ще, якщо офіційно, ведуть дружню політику, але ще дуже багато мають зла до українців, тому що вбилося їм у свідомість, що начеб-то українці допомагали німцям нищити євреїв. Жодного доказу нема, були поліцаї, але це зовсім не значить, що то був ОУН-івець, чи то був поліціянт із військових. Немає ж таких доказів, але пляма кладеться на весь український народ. От недавно був тут із Ізраїлю високий урядовець і причислив український народ до таких, що йшли слідом за німцями-нацистами. Цього не було, це – неправда. Але таке враження у світі створилося, і наше завдання це враження ламати.

Для сучасної України проблема оцінки минулого є дуже гострою, надзвичайно гострою. Вона вимагає дуже виваженого підходу. Тут, на мою думку, треба керуватися такими принципами: 1) Кожного політичного діяча, партію, рух, кожну установу, кожне політичне гасло, кожну шкільну програму й підручник треба оцінювати з погляду того, наскільки вони сприяли або перешкоджали здобуттю та зміцненню незалежности України. 2) Розглядати минуле не з точки зору інтересів Російської імперії, білої чи червоної, чи 9/10 населення України, а з точки зору Києва, з позицій інтересів України. Ще не навчилося населення з центральної та східної України так дивитися на життя, яке нас оточує. Це є дуже велика проблема. І Західна Україна, Галичина, вона на десять кроків вперед тут стоїть. 3) Шукати національну єдність, тобто гуртування

різних верств українського суспільства у побудові української держави не шляхом замовчування правди, а шляхом її знаходження і поширення. Тому що тільки на міцному підґрунті фактів, точних, вивірених, непорушних можна зрештою будувати злагоду у державі, єдність її народу.

Оцінки минулого робляться на кожному кроці, свідомо чи, навіть, несамохіть. Ми робимо це кожного разу, коли ми зустрічаємося з новою людиною, ми тоді прокручуємо в пам'яті, що ми знаємо про її минуле. Оцінюється минуле, коли ми зустрічаємося з політичним діячем, чи з партіями, весь час собі пригадуємо, а що ж було раніше, щоб зробити правильну оцінку і спрогнозувати найбільш вірогідну лінію поведінки цієї людини, чи цього діяча, чи цієї партії у майбутньому. Це – необхідно. І тут нам заважають дуже ще й зараз у свідомості людей не викорінені ще стереотипи московсько-імперської пропаґанди. Які це стереотипи? Коротко – це є:

1) Український націоналіст – це фашист. Це дуже міцно сидить ще у свідомості багатьох людей, із цим доведеться ще довго воювати. Люди не можуть зрозуміти, не можуть збагнути, що фашизм, як явище, що з'явилося у 20 ст., першим з'явилося саме в Росії. Тому що, коли взяти націонал-соціялізм німецький, італійський фашизм, еспанську фаланґу, російський більшовизм, всіх їх об'єднує одна типологічна характеристика – це тоталітарні держави, тоталітарні режими, тоталітарні рухи, тоталітарні ідеології. Так от, незабутній Ленін і його ближчий і вірний учень Сталін створили першу у світі фашистську державу – тоталітарну державу. Вже всі інші – і італійська, і португальська фашистські держави, і німецький націонал-соціялізм будувалися за штибом отих більшовицьких здобутків, які створили і Ленін і Сталін.

У свідомість же людей не вкладається, звикли до того, що фашисти – як ворог, то кажуть – фашист, як фашист – то ворог, а що самі ми жили у фашистській державі, це дуже з великим трудом доходить у свідомість. Не хоче, відторгається це свідомістю людей. Істина пізнається у порівнянні. Так от, наприклад, я вам скажу, націонал-соціялістична Німеччина почала Другу світову війну маючи у всіх своїх концтаборах 24 400 ув'язнених. І все. У Радянському Союзі ж, який виступав прапороносцем світової боротьби проти фашизму, за демократію, з 35 року до початку того, що ми називаємо Великою Вітчизняною війною, було заарештовано десь понад 20 мільйонів людей. Із них 7 мільйонів були зразу знищені, розстріляні, а решта майже всі погинули там. Оце вам маштаби! Що було гірше, фашистська Німеччина чи більшовицький режим? Хто був страшнішим зразком фашизму? А от у свідомості людей сидить, що ото фашисти, оті кляті і т.д. З цим боротися важко, але треба, поки ми не

вб'ємо у свідомість людей, чи не розкриємо їм очі на це питання, нам багато чого не вдасться зробити.

2) Українські націоналісти – це воєнні злочинці. Ну, я вже частково відповів на це запитання, що жодного доказу нема. Але склалися стереотипи, і люди йдуть за цими стереотипами, повторюючи нісенітниці, не думаючи. Ось наприклад, у 1991 р. відзначалося 50-ліття трагедії у Бабиному Яру. І там виступає київський режисер, який зробив фільм "Бабин Яр". Добрий фільм, добрий режисер. І перше, що він заявляє, це таке: 300 років спільного життя українців і євреїв – дали Бабин Яр. Ну, ви бачили таке? Не німці-окупанти загнали у ті могили євреїв, а українці. З якого діла, чого раптом? Я потім з ним говорив, і він каже: "Це в мене так, вислизнуло." Але ж десь воно було у підсвідомості. І оцей стереотип сидить. І наше завдання його викорінювати, руйнувати. І це на кожному кроці. Ніхто не хоче знати, що Шептицький, великий наш митрополит, рятував євреїв. Хто ще може таким похвалитися душпастирем?

3) Українці – це зрадники батьківщини. Чому? Тому, що воювали в УПА, служили у "Галичині", здавалися німцям у полон. Та німцям здавались всі у полон, у першому році війни 4 мільйони людей здалися у полон, і тільки може чверть з них становили українці, а може й менше, тому що відпустили їх значно менше, коли німці три місяці відпускали українців восени 1941 р. Але українці – то зрадники. Трагедія України і українців полягала в тому, що вона була роз'єднана між чужими державами – Росією, Польщею, Румунією, Чехословаччиною. І тому коли українець хотів стояти і виступав за свою державу, то він для всіх оцих чужих хазяїв України виявлявся зрадником. Вони його так і судили. Ось цей стереотип і досі сидить, тому що залишки імперської психології дуже міцні ще в нашій свідомості. Ще нам багато доведеться робити. І коли підходиш до газетного кіоску й там бачиш оцей розмай російських газет, і "Правда", і "Російська газета", і богзна ще що, то ясно під яким страшним ідеологічним пресом ще живе українська людність, українська свідомість. Це дуже складна проблема, її дуже нелегко буде розв'язувати і вирішувати.

Я в ще хотів одне наукове питання висвітлити – це, так би мовити, фундаменти всього того, на чому у Москві будують усю решту – і те, що зрадники, і те, що фашисти, і те що таке-сяке-перетаке. Чому? Тому, що Москва завжди обурюється, що українці, принаймі національно-свідомі, не хочуть жити разом із Москвою, разом із Росією. Ну, не хочуть. А раз не хочуть, значить зрадники! А чому вони повинні хотіти? Тому, що існує, як ви знаєте, ті, що виховувалися на заході, ті може цього не знають, існує уже, мабуть, півтора століття теорія походження трьох народів з однієї колиски – українського, російського і білоруського. Кажуть, що український і російський народи – це народи – брати однокровні. Це була

залізна теза радянської пропаґанди, яка й досі сидить, як стрижень в свідомості може більшости українського населення. А це невірна теза. Чому? Тому, що основу української нації, українського етносу, який складався в 8, 9, 10, 11 віках стали основою ті східнослов'янські племена, які жили на території сучасної України плюс великий додаток тюркських кочовиків. З якого етнічного матеріялу формувалася великоруська нація, ядром якої було населення міжріччя Волги та Оки? І виявилося, за даними археологічних розкопок, за топонімічними назвами, що вихідцями слов'янськими у міжріччі Волги та Оки, були не люди, які йшли із Київщини та Чернігівщини, з півдня, з нинішньої України, зовсім ні, а були люди, які йшли із Новгородщини, із Псковщини, тобто із північного заходу. Вони йшли у міжріччя Оки і Волги і там змішувалися з місцевими угро-фінськими племенами. Це був інший за своїм етнічним характером субстракт-підоснова тієї нації, яка виросла в великоруську, тобто глибоко неправильно казати, що український і російський народи – це єдинокровні народи-брати. Зовсім ні. Я не хочу сіяти і межи вас, і межи тих людей, яким я це товкмачу, якусь ворожість до росіян. Зовсім ні. Це справді дуже близький до нашого народ. Ми згодні жити з ними як брати, принаймні я, але через кордон, дуже чітко обмежений, тому що саме близькість є найбільш небезпечною. Коли б ми були грузини або вірмени, нам не було б страшно. А от коли оця мовна близькість, що українець без усілякої підготовки розуміє росіянина, а росіянин розуміє українця, це найбільш небезпечне, тому що немає більш аґресивного фактору на світі, ніж культура. Вона діє м'яко, ласкаво, затишно, але одна культура неминуче нищить іншу культуру, коли вони співдіють поряд. Не буває оцього зрощення – або виживає одна, або друга. І в нас в наслідок оцього співжиття весь час торжествувала російська культура, тому що вона підтримувалася державою. Що нам дала Росія, коли Богдан Хмельницький вчинив свій не дуже вдалий політичний крок і поставив Україну під високу руку московського царя? Вона віддала по суті Україну під орду. Справа в тому, що казочки про монгольську навалу, вірніше, монгольське ярмо, побудовані на нерозумінні тих фактів. Коли прийшли монголи, оце нашестя, оця навала, вони й справді багато вбили, багато поруйнували. Вони відкотилися собі на схід і більше не з'являлися, вони тільки брали данину, і затверджували чергового князя на його ж таки місці, коли вмирав його батько. Князь мусів їхати до орди, там йому давали пайзу і він собі знов сідав на свій престол. Більше вони не втручалися. Тому не монголи були у тому винні, що так відстала Росія. Скажімо, тридцятирічна війна у Німеччині винищила більше люду, ніж ті монголи та всі інші напасники на Росію. Але вона не спинила Німеччини у її розвитку. А Росія була спинена. Я особисто вважаю, що головним винуватцем у

цьому є російська православна церква. Чому? Тому, що вона виховувала протягом багатьох віків національне самовдоволення. Ми є свята Русь. Ми є найкращі. Ми навчимо увесь світ, усе людство, як треба жити. Тобто, нам не треба чогось учитися, ми ж і так кращі за всіх. Ми – Русь. Це нехай інші приходять і він нас вчаться. А ми добрі такі як є. Таке самовдоволення, яке виховувалось російською церквою – це теорія оцього третього Риму. Це завдало Росії величезної шкоди, тому що це виховало російський народ у такому усвідомленні, у ментальності, як тепер кажуть, національного самовдоволення і небажання щось запозичувати, вчитися у інших. І силою довелося за Петра ламати оцей настрій, а потім уже за Леніна-Сталіна. Заломали страшною кров'ю, жертвами мільйонів людей. Так от, у цю країну Богдан Хмельницький нас упхав у 17 віці, коли Україна у культурному відношенні, навіть під поляками, йшла в рівень із усією Західною Европою. Ось в 1654 році проїздив Павло Алопський, вчений монах, і був на Україні 100 днів, проїхав її з півдня на північ і з півночі на південь і казав, що в цій країні козаків майже немає безграмотних людей, навіть жінки й дівчата знають грамоту, а у кожному селі – школа. Все це було загублено. Коли кажуть, що через російську культуру народи Радянського Союзу залучаються до культури світової, то це нахабний обман. Тому що без цього союзу, без цього спілкування, ми стояли би значно вище на культурному рівні.

І ще раз. Я найліпшої думки про російську культуру, але нехай вона буде собі у Росії. Треба, щоб Україна мала змогу сама розвивати свою власну національну культуру, тому що інакше вона загине і не спиниться той процес, який іде вже сотні років, коли українців перетворюють на додаткову біомасу російського народу. А тих, хто з цим не погоджується, оголошують зрадниками, фашистами і злочинцями. З оцими стереотипами всі ми мусимо, і це не стосується, звичайно, вояків Дивізії "Галичина", а тих, що тут живуть, вести боротьбу роз'яснювальну, тому що інакше незалежну Україну не побудувати.

Ярослав Ольховий
Дрогобич

ДОПОМІГ ІВАН ФРАНКО

Виступ на науковій конференції УД в Києві, 21 серпня 1993 року

Першою подією, що потрясла мою свідомість і відбилась глибокими карбами у моїй душі чотирнадцятирічного юнака були звірства відступаючих у Румунію недобитків польської армії, вчинені поляками в сусідньому селі Лісині та на урочищі Гірка за сучасним лісопарком Дрогобича. Я вже перед тим бачив знущання польської карної експедиції під час так званої "пацифікації", але цих злочинів не можна було навіть порівнювати з тамтими. Потім прихід радянських військ, який я, як і багато дрогобичан, прийняв із змішаним почуттям. Тодішня радянська пропаґанда намагалась зобразити його як акт визвольної місії. Але ці намагання луснули, як булька на воді, коли після поспішного відступу радянських військ очам дрогобичан відкрились застінки сталінських катівень, виповнені по-звірячому замученими в'язнями, серед яких мої співвітчизники впізнавали своїх декілька днів перед тим заарештованих рідних і близьких. Усім стало ясно, що за цей короткий проміжок часу між арештом і слідством та судом не можна було розглянути справу і пред'явити обґрунтоване обвинувачення, було ясно, що їх замучили лиш за те, що вони були українцями, а, навіть лиш за те, що відносились до більш освідчених верств нашого народу, яких без особливого розбору виарештовувано, де лиш вдалось, у перші дні війни 1941 року.

І я це бачив. Глибокими, незгладими карбами в душі шіснадцятилітнього юнака відклалась ця апокаліптична картина, кличуча помсти до неба, картина по-звірячому замордованих, садистськи понівечених місцевими органами НКВД трупів колишніх в'язнів дрогобицької тюрми-катівні. В душі моїй, як незагойна рана ятриться і тепер ця незабутня картина – скільки часу пройшло відтоді, а вона все стоїть перед очима...

Так, саме тоді я остаточно зрозумів, що все те, про що мені втовкмачували в радянській школі вчителі, було фальшем, що між попередніми польськими як і тими, котрих тоді щойно прогнали з моєї землі німці – радянськими окупантами, немає принципової різниці, що український нарід не зазнаватиме цих жорстоких і нелюдських злочинів і поневірянь тільки тоді, коли він стане повноправним господарем на своїй власній прабатьківській землі. Усвідомлення цієї істини стало основою мойого світогляду, від якого я пізніше ніколи не відступав, світогляду, яким мотивувалась моя життєва позиція і відношення до усіх наступних складностей життя, яких мені довелось зазнати. А було їх таки чимало.

З усіма своїми новими жорстокостями і жахами стала орудувати німецько-фашистська окупація. Вона тільки скріпила мене у цих переконаннях, які в той час у мене остаточно вже сформувалися, у переконаннях в тім, що допоки не буде встановлена українська державність, не можна ані надіятись на якесь покращання нашої долі.

А оскільки сили, які орудували по другому боці барикади, утримували свою владу за допомогою зброї, то і повалення їх та знешкодження не мислилось якимось інших шляхом. Саме тому почали формуватись, а подекуди й діяти в лісах повстанчі загони. Поруч з тим, у другій фазі війни, коли у нікого вже не залишалось сумнівів щодо близького краху гітлерівської воєнної машини, остання здобулась на відчайдушну і досить ризиковну в політичному відношенні спробу створення українських військових формувань – стрілець-кої дивізії СС "Галичина". Ця ініціятива, з трохи інших, аніж це було задумано німцями міркувань, була підтримана українською патріотичною інтеліґенцією в цілому слушним закликанням – до зброї!

І тоді я, як і тисячі інших юнаків-патріотів, вирішив скорнстатись цим закликом, віричи в те, що, маючи зброю в руках, ми зможемо вжити її так і там, де це підкаже нам власне сумління і самосвідомість. Не скажу, що сприйняв я цей заклик відразу, не задумуючись. Забагато вже різних закликів і намовлянь довелось мені наслухатись перед тим, щоби віддатись без роздумів цьому першому поривові. Йшлося про щось більше, аніж виступ на трибуні, йшлося про реабілітації самої ідеї такого приступу до зброї. І тут для остаточного вирішення моеї участи в оголошеному добровільному формуванні, я звернувся за порадою до творчости нашого великого земляка і краяна Івана Франка, авторитет якого був тоді і залишається тепер для мене несхитним.

Як і завжди перед тим при подібних звертаннях до творчости цього великого сина Дрогобиччини, так і цього разу мої сподівання сповна виправдались. У невеликому, але якому ж промовистому творі Франка, а саме у поезії "Гриць Турчин", я знайшов однозначну і гранично ясну відповідь, яка випровадила мене із стану роздумів, вагань та нерішучости і послужила вірним дороговказом не лиш мені, але й багатьом тисячам моїх ровесників та однодумців. Полум'яні строфи цієї неординарної поезії Франко не випадково тричі завершує знаком оклику. Довірливе звертання і цей натужний заклик Великого Каменяра залишається актуальним і в наші дні. Посудіть самі:

Муштруйся, рекруте-небоже,
Слізьми оружжя обливай!
Хились, корись, а тільки, брате,
Оружжя з рук не випускай!

Учись владати ним, учися
Стріляти цільно і в лице
Безстрашно смерті заглядати:
Важкого бою час іде.

Прийдесь за правду твердо стати
Хлоп в хлопа і плече в плече,
Прийдесь на ворога стріляти,
І кров рікою потече.

На віковічную неволю,
Пониження і гнет твердий,
На зло, що, наче гадь несита,
Ссе кров із людськости грубий.

Прийдесь стріляти й не одному
Життя покласти в боротьбі.
Учися ж, рекруте, хоч прикро
Не раз приходиться тобі!

Учись, щоб був ти сильним мужем,
Як засвітає день новий!
Учись, щоб в ряд ти став готовим,
Як крик роздасться бойовий!

Вдумавшись у зміст тієї полум'яної поезії, я зрозумів потребу і обов'язок взяти до рук зброю і вже ніколи не покаюся у цьому свойому вирішенні. Якщо надрядні потреби нації поставлять мене знов перед такою самою дилемою, то мій вибір буде таким самим. Це нічого, що цього разу нам не судилось довершити нашу національну ідею, що на Жертівнику Волі поклали свої голови тисячі моїх однодумців-героїв і тільки небагатьох із них зберегло Боже Провидіння для дальшої боротьби.

Ми несли чесно свою естафету, одержану нами від наших попередників, і передамо її несплямленою наступним поколінням, якщо нам не вдасться самим дійти до заповітної мети, яку ми перед собою поставили.

За свій чесний труд і посвяту ми не чекали визнання і нагороди від людей, бо знали, що, знову за Франком: *у світі,*

Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги, гнівні та сердиті,
І нас, і намір наш, і діло те кленуть.

Ми знали се, і в нас не раз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль стискав;
Та сльози, ані жаль, нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Ми завжди, за будь-яких обставин, вірили в перемогу добра над злом, правди над неправдою і віра ця допомогла нам вистояти під час найтяжчих випробувань. Не розгубимо ми її і тепер, на останньому вирішальному етапі нашої справедливої боротьби. У відповідь на погрози і шипіння неугомонного підколоддя скажемо – є ще порох у наших порохівницях, а поруч з нами вишикувались вже наші діти і внуки. Ми скажемо нашим ворогам:

Казіться нелюди перед своїм кінцем
Безумством диким не спините свободу,
А стяті будете отим самим мечем,
Якого гострите проти мого народу! ❑

Юліян Чорній

50-ліття СТВОРЕННЯ ДИВІЗІЇ "ГАЛИЧИНА" 1-ої УД УНА

Святкування ювілею в Чікаґо

Пригадується святкуваня 50-ліття створення чи радше, як загально було приняте – "Вимаршу Українських Січових Стрільців", що його наша громада в Чікаґо відзначала в 1964 році. Участь у святкуваннях брало кільканадцять ще живих тоді в нашому місті Усусусів. На тих воїнів-героїв гляділи ми з великою пошаною і гордістю. Тоді, може не один із нас думав, чи ми, оці наймолодші в цей час ветерани, дочекаємося свого 50-літнього ювілею?

І багато з нас таки діждались!

У 1992 р. українські громади вшанували 50-ліття створення Української Повстанської Армії, а в 1993 р. дивізійники відзначували свій Ювілей – 50-ліття створення Дивізії "Галичина".

Ювілей Українських Січових Стрільців святковано в усіх місцевостях вільних країн світу, де живуть українці, лише Україна мовчала... Інакше й не могло бути в ці грізні часи неволі.

Ювілей УПА і Дивізії "Галичина" відзначали і тут, і там в Україні, у столиці самостійної України – Києві, у Львові та інших містах.

З багатьох країн світу з'їхалися дивізійники "під Броди", на гору Жбир – місце боїв Дивізії з-перед півстоліття, на місце пам'ятника-кургану, висипаного полеглим у боях дивізійникам.

На горі Жбир, біля села Ясенова, останнє вороже стрільно спрямоване проти дивізії, розірвався не в місяці липні 1944 року, а недавно, в місяці червні 1991 року, руйнуючи пам'ятник здвигнений студентським Братством із Львова.

Для тих, що поклали свої молодечі голови на полях боїв за кращу долю України – "чи ж можуть бути кращі сни", як сповнення тих снів? – Воля здобута! Українська Держава є соборною і самостійною!

Для ще живих колишніх вояків українських військових формацій, найбільшою ласкою від Бога й найбільшою сатисфакцією і винагородою був факт, що вони могли на рідній землі у вільній Українській державі відзначувати свої ювілейні дати.

Українська громада міста Чікаґо й околиць, оцінюючи вклад колишніх вояків Дивізії у всесторонню розбудову життя нашої спільноти, зорганізувала Громадський Комітет для вшанування 50-ліття створення Дивізії "Галичина" – 1-ої УД УНА. Громадський Комітет очолив ініціятор його, голова Міжкомбатанського Комітету інж. Степан Ґоляш. До Комітету ввійшли представники 17-ти місцевих організацій. До головних завдань Комітету належало збирання фондів і матеріялів на видання одноднівки, зорганізування бенкету й мистецької програми.

У неділю, 24 жовтня 1993 року святкування почалося молебнем у катедрі св. Миколая, що його відправив єпископ Епархії УКЦ, Михаїл Вівчар.

До апелю станули з прапорами делеґації молодечих організацій СУМ-у і Пласту, делеґації ветеранів Т-ва УПА, ОбВУА і Вільного Козацтва та ряд дивізійників на чолі з головою Станиці Братства пор. Степаном Стрільчуком.

Бенкет відбувся у великій залі Культурного Осередку, гарно прибраній національними й дивізійними емблемами. З боку залі на столах розставлено музейно-архівні експонати історії Дивізії, від початку її створення по сьогоднішній день. Ефективність і різноманітність виставки завдячуємо побратимові мґр. Орестові Городиському.

При вході на залю фінансовий референт Комітету мґр. Роман Припхан вручав прибулим гостям гарно оформлену й багату змістом одноднівку. Наша ювілейна, документальної вартости одноднівка – це вислід солідної праці у гарячі місяці літа редакторки Іванни Ґорчинської, представниці Пласту.

На залі засіло до ювілейного бенкету понад 250 осіб. Це дивізійники, їхні родини, симпатики, духовні особи й представники організацій. Відкриття свята попередило урочисте внесення прапорів комбатантських і громадських організацій та уставлення їх на підвищенні.

Свято відкрив привітанням гостей і вступним словом про наше 50-ліття, Голова Громадського Комітету і представник Т-ва УПА, невтомний громадський діяч інж. Степан Ґоляш. Однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять полеглих та померлих побратимів.

Дальше програмою свята провадив майстерно, поважно, а де випадало й весело д-р Юліян Куляс. Він заявив, що йому незвичайно приємно бути господарем свята на ювілеї дивізійників, бо він також є вояком, полковником американської армії, і завжди цінить колишніх українських вояків.

По представленні гостей, господар свята попросив Владику Михаїла поблагословити святкову трапезу. По закінченні смачного обіду відчитано письмові привіти, а згодом були виступи представників організацій з усними привітами. Від Українського Конґресового Комітету виступив з привітом інж. Орест Бараник, від Української Координаційної Ради – Андрій Скиба, від Вільного Козацтва – Микола Матвійко. Зворушливим привітом був виступ представника СУВ, 95-літнього майора УНР Армії Миколи Личика. Цей найстарший віком ветеран своєю стрункою поставою і сильним голосом приємно підбадьорив присутніх.

Кульмінаційною точкою бенкету було святочне слово поручника Дивізії з міста Баффало Ігоря Чмоли. Його знаменита промова, лагідна стилем, переплітана цитатами поезій, представила історію, бої і жертви Дивізії для здійснення лише одної цілі – здобуття незалежности Україні. Присутні вислухали його з одушевленням.

У мистецькіій частині свята виступнв юнак Богдан Василик з деклямацією вірша дивізійного поета Богдана Бори "Броди". Згодом був виступ бандуристки Оксани Родак-Луценко. Молода бандуристка, член ОДУМ-у, виконала "Запорізький танець", "Вінок українських народних пісень" і "Гетьманський танець". Гарне виконання усіх точок було нагороджене признанням-оплесками.

Під кінець свята відбулося вручення ювілейних відзнак і стяжок усім присутнім членам Станиці Братства Дивізійників, як рівнож і родинам померлих дивізійників. Церемонію вручення відзнак провели два найстарші ветерани, майор Армії УНР Микола Личик і хорунжий УГ Армії Степан Куропась.

Було радісно глядіти, що нас ще так багато підходило по відзнаки до заслужених старшин, учасників Визвольних Змагань. Було також і сумно глядіти, коли замість відчитаного попереднього прізвища побратима, відзнаку приймала вдова-жінка чи сирота-дочка або син.

У заключному слові д-р Юліян Куляс подякував усім присутнім за участь, а виконавцям за розвагу. Отець Боднарчук з парафії св. Андрія молитвою подякував Всевишньому, а всі присутні радісним і грімким відспіванням державного гимну закінчили святкову програму.

Управа Станиці Братства колишніх Вояків 1 УД УНА в Чікаґо складає щиру подяку Громадському Комітетові, його Управі на чолі з головою інж. Степаном Ґоляшем, усім організаціям та всьому українському гормадянству за належне відзначення 50-ліття створення Дивізії "Галичина", Першої Української Дивізії – Української Національної Армії.

Михайло Березовський

ВІДЗНАЧЕННЯ 50-ЛІТТЯ ДИВІЗІЇ "ГАЛИЧИНА" В ДІТРОЙТІ

В неділю 12-го грудня 1993 р. доброї півсотні колишніх вояків Днвізії, їхні родини, прнятелі та представники громадських і комбатантських організацій зібралнсь у залі Українського Культурного Центру, щоб відзначити золотий ювілей Дивізії "Галичина".

Не легко приходилось на воєнному пляцдармі творцям Дивізії, як не легко доводилось самій Дивізії боротнсь на різних фронтах (головно під Бродамн) з відвічним ворогом України – Москвою. Надмірно щасливі ті, що вийшлн (хоч дехто ранений та інвалід) з цього пекла, та за свойого життя побачили те, за що боролнсь і про що мріялн – Українську державу.

Відкриваючн свято, голова Станиці Осип Ворик прнвітав усіх прнсутніх та представників громадських і ветеранських організацій: пароха церкви Св. Йосафата – о. Вернарда Панчука, дивізійника о. крилошаннна – Богдана Скасківа, голову Відділу УККА – мґр. Борнса Потапенка, голову Відділу УАКРади – Зенона Василь觉евича, командира Українсько-Амернканських ветеранів, Пост 101 – Мнрослава Прийму, командира Українсько-Амернканських ветеранів "Пост Мельник" – Володимира Добоша, командира Українсько-Американських ветеранів Мишиґену – Стапана Віхара, Об'єднання колишніх вояків УПА – д-ра Богдана Крука, Товарнство колишніх вояків УПА – Оснпа Бігуна, голову Дружин Українських Націоналістів – інж. Мирослава Кальбу, заступника головн централі Українсько-Американских ветеранів – Ірену Прийму, голову і ініціятора побудовн пам'ятника українським та українсько-американським воякам, що загинулн у різних боях та різних часах – Михайла Оґродніка. Прн цьому Осип Ворик сказав: "Мн, учасникн тих подій, прагнулн за всяку ціну взяти зброю до рук, щоб доказати українському народові і світові, що мн зрілі до боротьби, щоб в тому часі, де змагалось двох тоталітарнн червонн і брунатних фашнзмів, вникористати тактичне військове знання, пізнання і володіння модерною зброєю. І хоч ми не здобулн збройно Української державн, то прнсутність Дивізії на тодішньому збройному пляцдармі була тим стимулюючим чинником, який доказав що й в чужій уніформі можна боротнсь за свою державу.

У тяжкий і невідраднній час Днвізія у затяжних боях майже два роки на різних фронтах, головно під Бродами і Фельдбахом, доказала, що є підстави для того, щоб розбудувати Українську Армію. Армію створено у 1945 р. з назвою Українська Національна Армія.

Сьогодні, із віддалі часу, мн, дивізійники, горді, що пішли на поклик народу, який після п'ятьох декад нашої боротьби, іншим шляхом здобув Українську державу."

Згодом Осип Ворик привітав вдову нашого бойовнка з-під Бродів пані Олю Стрннадюк, і попросив однохвилинною мовчанкою віддати честь усім полеглим і померлим побратимам Дивізії.

Програмою проводив кол. гол. Станиці і теперішній голова РУХу Любомир Татух. У своєму слові він заторкнув політичний аспект творення Дивізії. Громадсько-політичний провід тих часів мав не тільки проти себе німецьких високих державних чинників, він теж натрапляв на недругів своїх. Одначе це діялось у початковій стадії. Зі зміною політичних обставин у тодішній Европі, ця непривітність дуже скоро розвіялась, бо всім було ясно, що зброя в той час відогравала велику ролю.

Цю ролю виконало кілька тисяч вояків і старшин Дивізії, що підсилили ряди УПА і в ній боролись аж до 50-их років.

"Коли говоримо, – продовжував Татух, – про політичний бік справи, що, залишивши (не з нашої вини) фронтову лінію та вийшовши з полону, дивізійники натрапили знову на недружність деяких політичних особистостей. Одначе все те довелось перебути, і сьогодні не тільки діяспора, але й високопоставлені військові, політичні і письменницькі чинники в Україні ставляться похвально до модерно вишколеного військового "звена" українського народу у тих часах – Першої Української Дивізії Української Національної Армії."

Закінчуючи короткий "ремарк", він сказав, що все пережите є за нами, ми діждались Української Незалежної Самостійної Держави, яка є сьогодні у великій небезпеці, і тому всі ми мусимо прийти їй з допомогою, головно матеріяльною, бо до цього зобов'язує нас наша вояцька присяга.

У наступній точці програми відбулося вручення Золотого Хреста за особливі заслуги в діяльності, яке провів заступник КУ Михайло Ніньовський в асисті Осипа Ворика. Хрест отримали: Мирон Воронович за видання бюлетенів Станиці і за організування коляди, Іван Цар за фінансову діяльність Станиці, Микола Перцович за організаційну діяльність, о. Вернард Панчук за те, що виконував службу капеляна Станиці.

У головній промові старшина УПА, голова осередку НТШ, провідний член багатьох організацій д-р Богдан Крук зосередив свою увагу на процеси збройних сил України новітніх часів: січових стрільців, які започаткували боротьбу за Українську державу; продовжували боротьбу УВО – ОУН та Українська Повстанська Армія. У 1943 р. Український Центральний Комітет, на чолі з проф. Володимиром Кубійовичем, дійшов висновку, що наспів час творення окремого збройного з'єднання хоч тимчасово в складі німецької армії – української дивізії "Галичина". Після майже цілорічного інтенсивного вишколу, деяка частина підпільників, яких вислав до Дивізії генерал Чупринка, повернулась назад до підпілля.

"Як відомо, – говорив прелеґент, – командир Української Повстанської Армії генерал Тарас Чупринка окремим наказом звернувся до місцевих клітин ОУН-УПА вирядити певне число активу вступити в ряди Дивізії, щоб там здобути модерно вишколене знання та запізнатись з новочасною зброєю. У боях під Бродами Дивізія зазнала великих втрат в людях і зброї. За підтвердженими даними біля трьох тисяч вояків і старшин Дивізії поповнили ряди УПА. Та хоч це була кількісно мала частина, – продовжував д-р Крук, – але зі своїм знанням, знаменитим вишколом вони скріпили боєздатність УПА, яка давалась добре взнаки ворогові.

Дивлячись із перспективи часу, – казав промовець, – було незаперечною слушністю творення Дивізії. Ми, вояки обох формацій, – підкреслив д-р Крук, – повинні бути горді що рам'я в рам'я УПА і Дивізія засвідчили перед народом і зовнішнім світом свою єдність і стійкість у боротьбі за Українську державу."

Слідували привіти майже всіх представників організацій, і всі вони бажали дивізійникам божих ласк та витривалости до дальшої праці.

На кінець програми, перед вечерею, Віра Крива, яка недавно прибула з України, прочитала свій власний вірш, присвячений дивізійникам п.н. "Правда про них".

ЮВІЛЕЙНЕ ВІДЗНАЧЕННЯ 50-річчя ДИВІЗІЇ "ГАЛИЧИНА" В НЮАРКУ

Станиця Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Нюарку, Н. Дж., при співучасті місцевої громади, відзначила 50-річчя формування Стрілецької Дивізії "Галичина". Бенкет з мистецькою програмою відбувся 30-го жовтня в Українському Народному Домі. Ювілейний вечір відкрив голова станиці Б. Куриляк. Апель комбатантських прапорів та вшанування пам'яті полеглих провів голова КУ-Братства О. Голинський. Зчерги член Капітули пропам'ятних відзнак ГУ-Братства Р. Кобрин в асисті голови КУ О. Голинського, голови станиці Б. Куриляка та керуючого програмою Е. Шипайла, нагородив Золотим Хрестом за особливі заслуги: Д. Ліщинського, В. Данилюка, С. Магмета, В. Короля та К. Гречака. (Останній є членом ОбВУА, – нагороджений за довголітню, наполегливу працю в упорядкуванні архіву Українських Січових Стрільців та військової меморабілії). Ювілейне слово виголосив А. Рогальський:

"Відзначуючи 50-річчя формування Стрілецької Дивізії "Галичина" необхідно згадати декількома словами про тодішні обставини на наших землях в розгарі 2-ої світової війни, в час коли на зміну червоному прийшов брунатний окупант – не кращий першого. На наших землях зударилися дві найбільші та ідеологічно протилежні собі армії Европи, та в ході фронтових операцій Україна зазнала кольосальних знищень. Вже після поразки німецьких армій під Сталінградом, висадки альянтських військ в Африці, а опісля на Сицилії, можна було припускати, що Німеччина програє війну, але хто міг тоді сказати, як вона закінчиться? Чи була пора й сенс творити Дивізію, коли німецька армія, скорочуючи фронт, поступово відступала? Ось як з'ясував ту подію проф. В. Кубійович: "Якщо йдеться про Дивізію, то за активну участь у її творенні промовляли такі моменти: Ми хотіли творити українську збройну силу тому, що треба було використати кожний момент, враховуючи ввесь риск. Тільки в складі німецьких збройних сил могло постати реґулярне, добре вишколене і модерно озброєне українське з'єднання, яке при сприятливій для нас ситуації могло стати ядром української армії без якої не могла б постати наша держава. Була надія, що також сприятливою ситуацією буде хаос, що настане після програної німцями війни,

ба навіть можливий зудар двох союзників – Москви і західних альянтів. А напередодні творення Дивізії, великий Митрополит св. п. Андрей Шептицький вважав, що треба піти на великий риск, коли йдеться про творення Української Армії, бо "майже нема такої ціни, якої не варто б заплатити, щоб було українське військо".

Визвольні змагання 1917-1921 років створили історію їхньої боротьби, – Маківка, Лисоня, Крути, Базар та ряд інших, на яких росло та виховувалось нове покоління борців за волю свого народу. На західних замлях України постає Українська Військова Організація (УВО), що згодом прибирає назву Організація Українських Націоналістів (ОУН) – підпільна організація, підготовляючи нові кадри до дальшої боротьби. Вислідом того було проголошення Карпатської України, Акт 30-го червня у Львові, створення Дружин Українських Націоналістів (ДУН), Похідні Групи на східні землі України, Українська Повстанська Армія (УПА) та найбільша фронтова одиниця від закінчення Визвольних змагань – Українська Дивізія "Галичина". Всі вони мають одну ціль, одну мету, – в їхніх серцях горить невмируща Ідея до дальшої боротьби з найгрізнішим ворогом України – Москвою.

Ранньою весною 1943 року розійшлась вістка по всіх закутинах Галицької землі, що твориться Українське військо. Понад 80 тисяч добровольців, з чого можна було творити армію, але німці обмежились тільки до одної дивізії. До Дивізії вступають учасники Визвольних змагань, Армії Української Народної Республіки (УНР), Української Галицької Армії (УГА), ветерани польської та більшовицької армій, священики, професіоналісти, студентська молодь та ідейно виховане свідоме село. Добре вишколена і озброєна в кінці червня 1944 р. Дивізія їде на східний фронт в район м. Броди. Займає призначене їй місце та стає запасною частиною 13-го армійського корпусу 4-ої танкової армії.

13-го липня розпочалась більшовицька офензива на цілій довжині фронту. Сильним ударом по крилах 13-го корпусу більшовицька армія проривае фронтову лінію, прогалинами наступає ворог численними танковими з'єднаннями, горою промощують шлях летунські сили. По кількох днях завзятих боїв, ворог оточує корпус і Дивізію. Посилено ворожі атаки зі всіх сторін. Йде завзятий бій! Чотири дні і чотири ночі, неначе в пекельному млині, шаліє битва. Здесяткований корпус, дістає наказ до прориву. Під прикриттям ночі 22-го липня почався прорив. Сильним ударом зі всієї зброї, яка ще була, прорвано ворожу лінію, спочатку біля 100 метрів ширини, і туди рушило все, що жило, вперед – тільки вперед, бо іншого виходу не було. "Долина смерти" біля села Княже стала вкрита тисячами вбитих і поранених. Деяка кількість дивізійників вступили до УПА, а решта стали ядром у формуванні нової Дивізії. Після доповнення і короткого вишколу, Дивізія їде на Словаччину для поборювання більшовицьких десантів і продовження вишколу. В кінці січня 1945 р. відходить до Юґославії, де проводить часті випади на комуністичних партизанів Тіта. З проривом більшовиків в Австрії, щоб закрити пролом, від 1 квітня Дивізія займає фронтовий відтинок в районі Ґрац-Фельдбах. В квітні 1945 р. твориться Українська Національна Армія (УНА),

командиром призначений генерал Павло Шандрук. Проводиться присяга на вірність українському народові. Дивізія приймає назву 1-ша Українська Дивізія Української Національної Армії. Кінець війни 8 травня 1945 т. Дивізія відходить на захід. Більшість попадає в англійський полон, мала частина в американський.

І з цього дня почалось довготривале життя в полоні. Жахливі умовини, марево більшовицької репатіяційної комісії, непевність завтрішнього дня, втрата Батьківщини, зв'язку з родиною, – все це впливало на дивізійника. Але він не нарікав, відстояв усі наруги буденного житя, остався вірний тим ідеалам, за які боровся. По двох роках в Італії, перевозять всіх до Англії, та з кінцем 1948 р. звільняють з полону. І ось, що писав колись співець УСС-ів Р. Купчинський:

Як ми, скінчивши бій за волю,
Розсіялись по світі як по полю
А дехто вже і в гріб зійшов...
Та товариство не пропаще
Коли, як бачу, в нас живе ще
Воєнна приязнь і любов.

І тут, на чужині, свого життя ми не марнували, а включились в суспільно-громадське, політичне і церковне життя. Слід ствердити, що немає організації в діяспорі, де б не було наших побратимів. З наших рядів вийшли священики, науковці, письменники, професіоналісти та чільні діячі в суспільно-громадських установах. Чи варто було творити Дивізію? Сьогодні, з перспективи 50-ти років, можна ствердити, що варто було творити Дивізію! Сам факт організації Дивізії – це справа політична, і годі її в тому контексті розглядати. З мілітарного погляду, як військова одиниця в 2-ій Світовій війні, в котрій змагалися величезні армії, не мала великого значення у фронтових діях. Її сила – це сила ідеї, невмирущої ідеї вільної України, за яку боролась на полі бою, віч у віч з відвічним ворогом червоною Москвою! Відзначуючи цей ювілей, дякуємо Всевишньому, що дозволив нам діждатись тієї хвилини, коли на наших очах відродилась Україна. Хоч ми не дійшли до мети, але вона стала дійсністю. Пройдуть роки, десятиліття й майбутні історики аналізуватимуть наш чин, наші змагання, збройні змагання українського народу – наші перемоги, наші поразки, наші помилки.

В історії змагань збройних сил України буде вписана сторінка, присвячена 1-ій Українській Дивізії Української Національної Армії, котра на полі бою засвідчила своєю кров'ю непохитність в боротьбі за український нарід, за волю України. Дивізія – це ще одне кільце довгого ланцюга безкомпромісової боротьби нашого народу за його незалежність. Не було б тих зусиль, тих змагань, тих кольосальних жертв, не було б сьогодні вже вільної – України!

Вічна слава і вічна пам'ять тим героям, що віддали своє життя за український нарід – за Україну!"

В мистецькій програмі виступали: "Обереги" Люба і Микола з добірним репертуаром (спів і музика); "Дивізія в слові і пісні" п-ні Іванна Кононів

(колишня артистка українських театрів на рідних землях); форт. супровід В. Кавацюк; Степан Магмет – гуморист; "Мої Дивізійні левики" (рецитація) – Люба Мазяр; бандура і спів – Люба з "Оберегів" і Володимир Мазяр. Бенкетом провадив Евген Шипайло. Молитву провів о. Йосиф Денищук ,ЧНІ. Під час обіду приступлено до привітів і так: О. Голинський (КУ Братства 1-ої УД-УНА); І. Труш (Станиця ОбУВА в Нюарку і ГУ-ОбУВА); А. Білевич (Об'єднання УПА ЗСА і Канади); М. Яворський (Освітня Фундація Руху в Нюарку); М. Кормило (Об'єднання кол. Вояків 2-ої Дивізії УНА); В. Кікта (Орг. Обор. Лемківщини в Нюарку); М. Дзіман (УККА Відділ в Нюарку); О. Слупчинський (Станиця 1-ої УД УНА в Ню-Йорку); М. Роговський (УАКРада Віділ в Нюарку); Р. Пиндус (УСВТ "Чорноморська Січ" в Нюарку). Репрезентація: А. Феденишин (Станиця Т-ва УПА в Нюарку); Б. Процюк (Православна Церква св. Тройці в Ірвінґтоні); Н. Бігун (СУА 28 Віддіп в Нюарку); А. Процюк (ОЖОЧСУ Відділ в Нюарку); В. Закорчемний (ООЧСУ Відділ в Нюарку); М. Бобівський (УНДім в Ірвінґтоні).

Від імені Станиці Е. Шипайло зложив щиру подяку В. Мазярові за мистецьке оформлення сцени, виконавцям за так успішний виступ та всім присутнім за участь.

АР-ський

Розшуки

Хто знав Володимира ГОЖКУ, відгукніться!

Володимир Гожка був сином греко-католицького священика сл.п. Юрія Гожки, пароха с. Гординя Самбірського району на Львівщині, замученого більшовиками в Дрогобичі у червні 1941 р. У 1943 р. Володимир Гожка зголосився до Дивізії і після бою під Бродами воював у рядах УПА, мав псевдо "Мирон". Він був командиром чоти, та політвиховником сотні 92-"Булава" в 1944-1945 рр., командиром сотні 92-"Булава" в 1945-1946 рр. та командуючим рейдом трьох сотень на Словаччину в квітні 1946 р. У 1946-1947 рр. Володимир Гожка – командир сотні 91 "Басейн". Далі він – політвиховник відтинка та курінний Дрогобицького куреня. Загинув восени 1948 року в Карпатах.

Прошу побратимів поручника Гожки надсилати будь-яку інформацію про його вишкіл у Дивізії та участь у битві під Бродами, УПА на адресу:

Україна, 290070
м. Львів
вул. Довженка, 9, кв. 53
(тел. (0322) 21-28-47)
Марія Яцимірська

Репортажі

Володимир Молодецький

УКРАЇНА: ЯК Я ЇЇ БАЧИВ

Частина перша – Київ

"Наближаємося до столиці України", – заповідає українською мовою капітан літака. Я приємно вражений. Два роки тому я летів до Києва тою самою лінією "Люфт Ганза", але ті магічні слова я чув тоді російською мовою. Значиться є зміна.

Два роки тому я летів до Києва як турист. Властиво я летів на відкриття пам'ятника дивізійникам, полеглим в бою під Бродами. Україна ще не була самостійною державою і можна було сподіватися різного. Тепер Україна майже два роки самостійна, і я їду не як турист, але їду на працю до "Корпусу миру", організації, яка постала в рамцях Т-ва прихильників Руху в Торонті і вислала мене для ведення канцелярії "Корпус миру". Я захоплений. Нарешті зможу побачити Україну не з вікон готелю чи автобусу "Інтурнста", але так, як бачать її громадяни, ті автохтони, які ніколи її не покидали. Я дещо схвильований. Не знаю чого сподіватися, що я тут тепер побачу? З нетерпеливісю чекаю, щоби літак сів на київському летовищі Бориспіль. Сідаємо. Запримічую, що напис російською мовою "Киев" зчез з летовища і понад ним домінує тільки український напис "Київ". Як перше, на летовищі багато літаків, але і тут зміна. Колись на літаках видніли написи "Аерофлот", а тепер "Авіялінії України". Можна сказати, що це не важливе, що це тільки "зовнішня декорація". Але для мене це важливо. Це перші ознаки суверенної держави – України. А чи я не чекав ціле моє життя, щоби це побачити?

Будинок летовища той самий. Змін немає. А шкода. Летовище столиці України повинно рівнятися летовищам столиць великих західних держав. На жаль, так не є, але я надіюсь, що і до того колись дочекаюся. На летовищі стрічають мене представники "Канадського корпусу миру" Дануся Бурдик і Юрко Дякунчак і відвозять на "квартиру", в якій проживатиму наступних чотири місяці. Канцелярія "Корпусу миру" міститься в будинку Народного Руху України. Наступного дня знайомлюся з моїм новим місцем праці. Я трохи заскочений виглядом будинку Руху. Чогось я уявляв собі, що будинок цей буде виглядати так, як виглядають офісові будинки в Канаді. Я скоро зрозумів свою наївність. Будинок старий, потребує ґрунтовного ремонту. Але це тепер не пріоритет. Є багато важливіших справ, які вимагають уваги провідників Руху. Зрештою, звідки взяти гроші на ґрунтовний ремонт? Я скоро привикаю до вигляду будинку й не запримічую різниць між тим будинком і канадськими будинками. Знайомлюся з працівниками Руху, між ними з Михайлом Бойчишином, головою київського відділу НРУ і Сергієм Одаричем, головою Дослідно-навчального центру "Демократичні ініціятиви". Оба молоді, інтеліґентні, повні ентузіязму й віри у майбутнє України.

Київ, мій вимріяний Київ, столиця України! Що за краса! На жаль, економічна ситуація в Україні не дозволяє на відповідні ремонти і відновлення, але видно, що робиться, що можливо. На кожному кроці запримічується роботи, пов'язані з відбудовою старих будинків. Назагал Київ робить прекрасне враження. Широкі вулиці, багато зелені, нагадуються слова президента Франції де Ґолля, який сказав таке про Київ: "Я бачив багато парків в містах, але місто в парку бачу вперше". Що вразило мене найбільше, це те, що, де не глянеш, там історія. Минуле України. Велич древніх церков, св. Софії, Лаври, Кирилівської церкви. Взагалі Київ – це місто церков, на жаль, деякі з них вимагають ремонту, як, наприклад, Андріївська церква. Історичних будинків і пам'яток безліч. На перший погляд, місто робить враження українського міста. Всі назви вулиць українською мовою, приблизно 90% всіх реклям також українською мовою. У великих універмагах всі назви товарів і всі інструкції по-українськи, але продавці звертаються до вас російською мовою, хоч треба признати, що коли говорите до них по-українськи, багато з них старається відповідати також по-українськи. На вулицях домінує російська мова. Рідко коли до вас звертаються українською, але коли ви перше звернетесь до них по-українськи, стараються відповідати також по-українськи. Виїмком був день 24-го серпня, друга річниця самостійности України. Хрещатик заговорив українською мовою, мабуть, всі "націоналісти" зібрались на ньому. День був дощовий, але на маратоні, в якому брали участь спортовці з 14-ти держав, відбувся перемарш оркестр і відділу Національної Ґвардії. Маршував невеликий відділ без зброї, але для мене дивитись на українське військо, в нових українських одностроях, з блакитно-жовтим прапором було так зворушливим, що очі стали вогкі не тільки від дощу.

Коли говоримо про мову у Києві, треба згадати, що трапляються і випадки скрайнього російського шовінізму. Одного разу, сидячи на лавочці

на Річковому вокзалі над Дніпром, я говорив з молодим киянином, який присівся коло мене. Біля нас сидів удекорований медалями ветеран "Вітчизняної війни", каліка. Нагло піднявся і вимахуючи пальцем мені перед носом, закричав: "Ти что? Бандьора? Па-русскі не умееш?" Я нормально старався бути об'єктивним і сприймав навіть неприємні мені ситуації спокійно. Тим разом я стратив рівновагу і вибухнув, називаючи "заслуженого ветерана" всіма непристойними епітетами, які мені попали на язик, і в люті перефразував йому слова приписувані депутатові Хмарі, що я надіюсь, що на Україні бракне дерев на яких будуть вішати таких, як він, московських лакеїв. Він, не сподіваючись такого вибуху з моєї сторони, скоро відійшов, опираючись на ціпок, з трудом тягнучи ногу за собою. До мене підійшла жінка, яка була свідком тієї "розмови" і зловивши мене за руку сказала також російською мовою: "От харашо ви єму сказалі, сволочі, комуністіческому нєдобітку. Єм і так надо. Спасібо вам". Я дещо розгубився. Як мені це було зрозуміти? Але у Києві таких абсурдів можна стрінути багато на кожному кроці.

Я жив у великому будинку на дев'ятому поверсі. Всі жителі того будинку говорили по-російськи, і я зробив конклюзію, що вони або росіяни або безнадійно зрусифіковані українці. Одного разу, вертаючись додому, я застав перед будинком дивну сцену. На маленькому травнику хтось з мешканців справляв весілля. Молода в білій сукні, молодий в темному костюмі, з квартир повибігали їх знайомі чи приятелі і танцювали під звуки акордеону і тамбурину. На превелике моє здивування співали українські народні пісні. Я не міг вийти з дива. Як це зрозуміти? Мабуть, русифікація тільки поверховна, а душа залишилася українською. Таку русифікацію, при добрім знанні психології тих людей, думаю, можна скоро переміниті.

Моя праця не займала багато часу тому, що у Києві не залишилося багато працівників тої організації. Про це ми знали ще в Канаді, і тому заздалегідь плянували, що я посвячу дещо часу помагаючи Сергієві Одаричу, керівникові "Демократичних ініціятив", організації, яка, крім інших обов'язків, почала займатися підготовкою до виборів. Україна не має досвіду у проводженні демократичної виборчої кампанії, і тому "Демократичні ініціятиви" взялися до зібрання всяких можливих матеріялів про виборчі кампанії США й Канади. Проблемою для них була справа фінансування виборчої кампанії і проведення збіркової акції. На жаль, я не міг помогти порадою тому, що я сам тими справами ніколи в житті не займався, але Сергій Одарич дав мені багато матеріялів англійською мовою і просив знайти ті ситуації, які можна було би пристосувати до українського ґрунту. Це я робив вечорами вдома, а вдень пізнавав Київ. Все одно, я ще мав досить багато вільного часу і звернувся до полк. Романа Костюка, голови Спілки Офіцерів України на Київську округу, що я є до його диспозиції. Спілка Офіцерів України приготовляла Наукову конференцію на 21-ого серпня, в зв'язку з вшануванням 50-ліття від проголошення творення Дивізії "Галичина" і полк. Костюк запросив мене на засідання Організаційного комітету, на котрому кооптував мене в члени. Я мав нагоду познайомитися з офіцерами СОУ,

співпрацювати і спілкуватися з ними, що у великій мірі помогло мені запізнатися з Україною, її життям і поглядами на її майбутнє.

Тим часом я вирішив, що найкращий спосіб пізнати життя киян – це жити, як вони. Це значить, забути за ресторани, за готелі, таксі, але вживати міський транспорт, купувати харчі в державних крамницях "гастрономах", стояти в черзі за хлібом і варити собі самому з тих продуктів, які я зміг дістати. Це дало мені змогу зрозуміти проблеми киян, про які ми ніби то все знали, але якось їх все одно не розуміли. Я врешті зрозумів, чому кияни не можуть втримувати реґулярних годин праці. Вони або приходили на працю пізно, або виходили рано, або робили одне й друге. Якщо гастроном почав продавати хліб о годині 11-ій вранці, а о годині 3-ій по полудні хліба в ньому вже не було, той, хто хотів би працювати канадським способом від 9 до 5, мусив би зрезиґнувати з хліба. Це саме відносилося до багатьох інших продуктів. Правда, багато речей можна було придбати на базарах без черги (хліб, одначе, можна було дістати тільки в гастрономах), але ціни на базарі для більшости киян неприступні. Багато наших туристів робить жахливу помилку, перераховуючи вартість продукту на доляри. Беручи до уваги заробітки в Канаді, ціна того продукту виглядає смішною. Але це в дійсності не так. Візьмімо, для приміру, ціну масла в половині жовтня, яка виносила 35.000 купонів за кілограм. Перерахувавши це на доляри, коли за одного доляра можна було дістати в тому часі 25.000 купонів, це приблизно 1, 40 дол. за кілограм, тобто 63 центи за фунт. Дешево, правда? Але подивімося на це з іншої точки зору. Пересічна платня працівника у Києві в тому часі виносила около 100.000 купонів, тому 35.000 це приблизно 1/3 його місячної платні. Якщо, скажімо пересічна платня у Торонті виносить 2.000 дол., то 1/3 з цього було би приблизно 666 дол. Цікаво, чи багато людей в Торонті хотіло б платити 666 дол. за кілограм масла? Тому більшість киян примушена оминати базар і купувати в державних гастрономах, де ціни багато дешевші. Зате часто бракує в них товарів, не знати в якому гастрономі можна дістати який товар і котрого дня, а як вже найдеться цей товар, тоді треба вистояти в черзі не одну годину. Це "full time job", я переконався на своїй власній шкірі.

Транспортація в Києві складається з трамваїв, автобусів, тролейбусів і підземки, яку вони називають "метро". Получення знамените, але переповнення неможливе. Переповнення стає щораз більше і кажуть, що це тому, що бракує частин до направи і тому щораз менше і менше трамваїв і тролейбусів є в обігу. Коли приходить "вікенд" увечорі дістатися до підземки чи трамваю просто неможливо. Всі кияни вертаються зі своїх дач, чи земельних ділянок і везуть зі собою все, що там вирощують. Підземка забита не тільки людьми, але також мішками картоплі чи капусти. Але підземка мені найбільше сподобалася. Вона дуже глибока. Їдучи ескалятором вниз, виглядає, якби ви з'їжджали в шахту, дехто каже, що такі глибокі станції будовані з думкою про атомову війну. Не знаю, може це тільки здогади. Станції підземки просторі, гарно розмальовані, приміром, станція "Золоті ворота" розмальована тематикою древньої Русі. На жаль, на деяких станціях статуї Леніна прямо денервують. Приємним для мого вуха було чути перед від'їздом

поїзду зі станції, замість свистка, до якого ми так привикли в Торонті, українською мовою, співучим м'яким київським акцентом: "Обережно, двері зачиняються, наступна станція Хрещатик".

Моя квартира була з двох кімнат, кухні і лазнички. Мешкання просторе. На жаль, уже давненько не відновлюване, потребувало відмальовання і деяких направ. Коли я приїхав, "Корпус миру" платив за це мешкання 150 дол. на місяць, а від вересня хазяйка піднесла чинш до 170 дол. Це досить дорого, але що робити. Кияни, які мають мешкання і можуть їх виннаймати, хочуть взяти за них якнайбільше. Це самозрозуміле. Мешкання було у доброму місці, недалеко праці і тому оплачувалося. Але за цю суму, дещо дальше від центру, можна було дістати краще мешкання. Не все одначе гаразд з мешканнями. Коли в кухні зіпсувалися водяні проводи, треба було чекати майже два тижні, щоби найшли відповідні рури і могли направити. Тоді я мусив мити посуд у ванні. На початку жовтня зіпсувалася вінда і я з жінкою, яка приїхала мене відвідати, мусили ходити пішки на дев'ятий поверх. Обіцювали направити, але ми вже того не дочекалися. Коли від'їжджали до Канади останнього дня жовтня, вінда ще не функціонувала.

Найбільшою проблемою для киян, як зрештою і для всіх інших жителів України, є інфляція. Ціни підносяться страшною швидкістю, і платні не годні їх дігнати. Найбільше терплять пенсіонери, які, крім пенсій, не мають жодних інших заробітків. Коли я приїхав до Києва на початку липня, кілограм хліба коштував 164 купони, кілограм масла 3.500, кілограм свинячого м'яса 4.000. Коли я від'їжджав, хліб коштував 1.500, масло 35.000, а м'ясо 48.000. На початку липня за один американський доляр можна було дістати 3.500 купонів, в кінці жовтня 30.000. Така інфляція комплікує і так уже тяжке життя і примушує людей, зокрема купців, користуватися доляром як обіговою валютою.

Найгірше одначе, мене турбувало наставлення людей до теперішньости. За виїмком малої частки населення, більшість людей це неймовірні песимісти. Не вірять, що може бути краще. Переконані, що жодна зміна уряду не поможе, бо хто би не прийшов до влади, буде працювати тільки для набиття своєї кишені. Вони розчаровані всім: політиками, самостійністю України, життям. Багато людей каже, що не будуть голосувати, бо це і так нічого не поможе. Всім треба пояснювати, що комуністи всі підуть голосувати і щоб їх навіть була меншість, як більшість населення не піде до виборів, то вони виграють. Тут усі наші продемократичні партії будуть мусіти добре працювати, щоб наступні вибори не дали нам ще гіршої Верховної Ради, як ця, яку тепер маємо.

ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УЗБЕКІСТАНОМ

Укладено угоду про співробітництво між Україною та Узбекістаном, яку підписали в ході офіційної зустрічі в Києві керівники військових відомств. Генерал армії України Віталій Радецький та генерал-лейтенант Рустан Ахметов обмінялися досвідом розбудови збройних сил у своїх державах. *(Укрінформ, Київ)*

Наші сусіди: Польща

В. Ґоцький

Чи Р. Тожецький українофіл?

Якось так є, що людн обдаровані свобідною волею та думкою, по-різному ставляться до інших людей, а навіть до своїх природних ворогів. Є серед нас українців – москвофіли, полонофіли чи мадярофіли. Але теж серед чужинців-сусідів маємо людей, які в українцях бажають вбачати добрих сусідів, а то й приятелів. Це рідкі випадки, але такі українофіли є, серед польської творчої верстви маємо навіть "українську школу", очевидно, поетів чи письменників.

На жаль, звичайно так буває, що саме того роду люди чи групи людей, малочисельні та з незначним впливом чи на політичне життя, чи на урядові кола. Тому всяким проявам українофільства серед чужинців нам треба радіти, але ніколи не можна з ними пов'язувати якихось політичних плянів. Бо це шляхетні люди, люди із ширшим світоглядом, але без підтримки як у масах, так і у правлячих колах.

Ім'я історика, дослідника нової доби, Ришарда Тожецького, в українському світі широковідоме. Бо саме він, навіть у комуністичній дійсності, старався свої досліди спирати на історичних фактах, а не на диктованій урядом чи партією потрібних їм вигадках. Та хоча він один з найбільш об'єктивних дослідників наших взаємин з поляками – то його українофілом назвати не можна. Бо у нього завжди на першому місці пошук за перевіреними фактами, але у цих пошуках він завжди виходить із заложення, що він поляк і коли пише та висвітлює не надто приємні для поляків речі, то робить це з почуття саме польського патріотизму, а не з прихильности до українців чи їх державницьких змагань. Ще одна риса тягнеться крізь його клопіткі дослідження. Він ворог націоналізму з його шовіністичними вискоками. Раніше підходив до всяких справ з точки зору соціялізму (реверанс комуністичній системі), а тепер з засад демократизму, в якому відводить поважне місце справам релігійно-моральним чи релігійно-політичним, чого раніше не підкреслював.

Щоби читач мав змогу познайомитися із способом думання та насвітлювання історичного минулого, позволю собі нанести деякі місця з вступу до найновішої праці "Поляци і українци", Варшава 1993. Вже сам підтитул вказує, що для Тожецького польська державна рація на першому місці і теренові претенсії бездискусійні. Ось цей підтитул: "Справа українська під час Другої світової війни на терені Другої Річипосполитої". Коли би Тожецький був українофілом, то написав би "на теренах Західної України", але польський патріот пише "на терені Другої Річипосполитої" – отже, Західну Україну трактує як інтеґральну частину Польщі.

На вступі автор насвітлює розвиток відносин на терені Галичини при кінці 19 та на початку 20 століття, не приховуючи нерозважних кроків поляків та з ґрунту фальшивого насвітлювання тих взаємин як під суспільним, так під політичним оглядом. Подає теж відірвані голоси серед польських кіл, які вказували на конечність зміни наставлення, бо в протилежному разі це грозить полякам втратою раз назавжди тих теренів. А ось дальший хід думок:

"На початку 20 століття відносини між поляками й українцями загострилися під впливом "ендекії", яка поперла місцевих шовіністів, котрі виводились з середовища так званих "подоляків". Це у свою чергу довело до зросту впливів українських націоналістів, завершених вбивством намісника А. Потоцького. Митрополит А. Шептицький осудив вживання терору в політичних розіграх. Вибух світової війни ці відносини ще загострив. Переслідування греко-католиків Москвою, а москвофілів Австрійським урядом – були злощасними прикладами винищування політичних противників... Війна польсько-українська 1918-19 порізнила до решти два народи, що жили на тій самій землі... Далекосяглі пляни на федерацію Польщі із поневоленими Москвою слов'янськими країнами та Литвою – не були здійснені. Спроба створити буфорні держави, які би відділяли Польщу від Росії – теж не повелась. Тому Польща старалася розширити своє східне передпілля, включно з Румунією та балтійськими країнами. Але й ця спроба не вдалася. Тим більше, що влучені у це передпілля терени, заселені литовцями, білорусами та українцями, виявили не лиш свої культурні аспірації, але і були скрайнє ворожі до Польщі. Польські націоналісти від давна старалися заперечити національні окремішності поодиноких народів, називаючи їх етнічними групами, які виявляють свої самостійницькі претенсії у висліді німецьких чи австрійських інтриґ. В той спосіб хотіли оборонити здобутки польської культури на сході, а теж здобутки польських поселенців.

Коли ж в границях Другої Речипосполитої прийшлося прийняти до відома факт відродження національної свідомости поодиноких народів, зокрема українського, то роблено всякі старання, щоби тому протиставитись, не лиш на самих східних кресах, але мобілізовано всю публічну опінію. Ставлено різні перешкоди для відродження, пацифіковано всі національні намагання українців, здавлювано силою всі зародки свідомости на Волині та в Галичині. Частково можна ці акції виправдувати конечністю втримати лад та не допустити до творення збройних рухів, керованих з-за границі. Але під плащиком поборювання революційних рухів нищено економічний дорібок, ліквідовано економічні страйки, виступи проти визиску, проти колонізації, проти збереження рідномовних шкіл...

Треба пам'ятати, що колонізація була реалізацією гасел Вінцента Вітоса: "Землі ці для Польщі зможе зберегти лиш польський хлоп" – тому землю, яку колись завоювали маґнати, тепер треба розпарцелювати лиш між польских хлопів, які не лиш її загосподарять, але й збережуть для Польщі... Цю ідею використав вповні воєвода Г. Юзефський, який забарвив колонізацію Волині збереженням українського фольклору... Та українці зрозуміли вчас, що фольклор – це не розвиток культури, й не може заступити

голоду землі, як теж розкрилити спроби відсепарування Волині від впливів Львова при допомозі т.зв. "Сокальського кордону".

Чергова справа, яка загострювала відносини, було уведення в 1924 році закону про "урядову мову" та введення в школах "Лекс Ґрабскі". Це означало ліквідацію українського шкільництва, яке було вислідом змагань цілих поколінь. Грабський хотів мати національну Польщу, а не національностеву. Для того вжив уведення утраквістичних шкіл, де була хоч найменша скількість польських дітей, та славним шкільним плебісцитом, в якому українцям ставлено всякі обмеження та перепони адміністраційного характеру. Це долило оливи до вогню.

ОУН, яка постала у 1929 році, заповіла протестаційні акції, з терором включно. Це викликало пацифікацію із нищенням майна й жертвами в людях. Відклик до Ліґи Народів залишився без наслідків. ОУН розпочала акції особистого терору проти державних діячів. Гине Т. Голувко 1931 р., і міністер Б. Пєрацький 1934 р. як автор пацифікації. Брами в'язниць закрили сотні ОУН-івців, але народу не стероризовано. Вправді, акції терору обмежено, але зате наростала масова ненависть та намагання відплати.

Та основним моментом посилення ненависти українців була в першу чергу національностева політика уряду по смерти Пілсудського, зовсім незгідна з його вказівками... Всю відповідальність за т. зв. "політику скріплювання польськости" на східних теренах поносять маршал Ридз-Сміґли та ген. Каспшицький, міністер військових справ. За життя Пілсудського вони старанно крили свої погляди, а в роках 1937 і 1939 ініціювали і затвердили напрямні "скріплення польскости на східних кресах". Проведенням в життя тих постанов зайнявся Політичний Комітет Ради Міністрів, який створив Комітет для національностевих справ, а справу доручено Міністерству військових справ. У 1936 р. створено Координаційний Комітет при ДОК II (Люблін), та ДОК IV (Львів). На чолі Люблінського Комітету станув ген. М. Сморавінський, а керував ген. Бруно Ольбрахт, після нього полк. М. Турковський. На чолі комітету у Львові був ген. М. Токажевський-Карашевіч, але він з тої функції зрезиґнував, оцінюючи того роду акцію неґативно.

Ці комітети, спираючись на військові апарати, нав'язали тісну співпрацю з такими організаціями, як: Товариство розвитку східних земель, Союз шляхти заґродової, Стрілецький союз та ін. Ставлено натиск на поглиблення реґіонального зрізничкування між лемками, бойками та гуцулами. Затіснення "Сокальського кордону", щоби герметично відізолювати Волинь від Галичини, випрацьовано плян усунення із східних воєвідств елементів антипольсько наставлених з лісництва, пошти, залізниці. Поновне нищення православних церков із спробами перетягнути на католицизм православних навіть насильно (Гриньки)... Очевидно, це була авантурнича політика. Проти стосування у практиці того роду політики протестували самі пілсудчики: б. прем'єр проф. К. Бартель, посол Ванда Пелчинська, ген. М. Токажевський-Карашевіч та воєвода Й. Юзефський. Запротестував теж митр. А. Шептицький. Політика "нормалізації" в роках 1935-37 могла принести певне

злагіднення, але не принесла, бо залишилась лиш на самих словах. Навпаки, вона скріпила та сконсолідувала український націоналістичний табір.

Причини вибуху кривавих розплат з часів війни не можна обмежувати лиш до помилок польської національностевої політики. Приклад стосований супроти цивільної людности НКВД, а в пізнішому Ґестапо, в немалій мірі стали підложжям до кривавої розправи зі своїми противниками...

На підставі польських і українських документів та реляцій свідків, треба ствердити, що хоча ОУН мала у своїх плянах позбутися поляків, але не пляновано фізичного винищення. Більшість кривавих актів були інстинктовими реакціями на місцях, над якими в тих умовинах трудно було мати контролю..."

Наведений (у скороченні та з деякими пропусками) вступ до праці "Поляки та українці" дає наглядний погляд, як автор підходить до справи та в якій мірі він старається осягнути максимально вірний образ подій, дати їм правильну інтерпретацію. Під тим оглядом Р. Тожецький, як історик-поляк, це справді "білик крук". За це належить йому признання, бо з досвіду добре знаємо, як того роду праці непопулярні серед поляків та як обильно засмічене різними вигадками та фальшівками історичне поле в ділянці наших взаємин.

Тожецький не вибілює польської політики щодо українців, але, як поляк, старається применшити вплив тої політики на міжнаціональні криваві розправи під час останньої війни.

Він промовчує або послаблює деякі історичні аспекти, які були первопричиною тих кривавих розправ. Перше й основне, що не українці йшли підбоєм на польські землі. Не українці уярмлювали поляків та експлуатували їх. Друге, не ми ділили Польщі, але таки Польща до спілки з Москвою ділила землі України. Третє, коли наступив розвал царської Росії, а Уряд України заключив з поляками військовий союз для боротьби з більшовиками (читай з Москвою) та допоміг оборонити від більшовиків Варшаву – то у заплату дістала Україна ніж у спину, Ризький договір, яким поляки поділили з москалями територію України.

Отже, як бачимо, не потрібно було німецької протипольської пропаґанди, не треба було прикладів народовбивства Кремля, бо все це у дрібній формі ми мали таки в Польщі. Нищення церков, ділення українців на різні відокремлені племінні частини, колонізація української території, полонізація дітей по школах й, врешті, плян "скріплення польського елементу" на наших теренах – чи це не вистачаючі приклади, щоби скріпити ненависть до окупанта наших земель?

Однак, гортаючи працю Р. Тожецького, треба завжди мати на увазі, що хоча вона написана об'єктивно, але написана поляком, який своє ставить завжди на першому місці не з пропаґандивних мотивів, але саме тому, що він почуває себе поляком, поляком-державником в першу чергу.

"Якщо ми хочемо, щоб нас поважали, ми повинні навчитися поважати самі себе".
-- Павло Загребельний, письменник

Гумор і сатира

Ро-Ко

КРАВЧУК -- СУЧАСНИЙ ПОЛУБОТОК?

Казав ще два роки тому мій приятель, той від політики, що наш Президент Кравчук -- це другий гетьман Мазепа. Але він не доведе до Полтавської битви, бо уже виграв незалежну вільну неньку Україну божою волею, хоч сам не хреститься в церкві.

-- Може він має свого Бога, якогось Аллаха, -- висловився я необачно, забуваючи, що сьогодні у світі завівся тренд т.зв. "політичної правильности", тобто треба висловлюватися за приписаними зразками, щоб не заторкнути людських прав, політичних прав, релігійних прав жодної людини, котра живе під божим сонцем, а ще Президента! (Не певний, чи "божий" теж належить до табу "політичної правильности"). А то оскаржать мене в понижуванні релігій і Богів.

-- Мазепа не був одружений, лиш закоханий, а вірна дружина то якби ласка з неба, -- почав я з іншої бочки, вкусившися за язик, бо мій приятель розведений чи, висловившись по-крайовому, "розлучений". Не мій день!

-- Або прокляття з пекла, -- добродушно відповів мій приятель, не піднісши навіть голосу.

Наша розмова пішла "іншим путем", хоч я хотів був почути від нього опінію про Президента Кравчука. В останній час мене "переслідують", як мафіозники американські доляри в неньці Україні, аналогії Президента не до гетьмана Мазепи, а до гетьмана Полуботка (правда, без вусів), який не хотів проливати крови й не довів до другої Полтави. Бо всі події за останні два роки на це вказують, якби сам їх Нострадамус пророкував. А що Президент не хоче кровопролиття, не це вказує його мирна політика. Останній крок -- це призначення нового міністра оборони Віталія Радецького, котрий знає, що таке війна, й до неї не допустить, бо має чотиристарічний досвід военного діла, як уже дослідили історики з Академії наук України.

Рід Радецького, пишуть історики, корінням сягає 400 років в історію й виводиться з Сілезії, що входила тоді до Польської імперії. Як не стало Польщі, одна галузка пішла служити Австро-Угорщині й видала фельдмаршала, яким був граф Йозеф фон Радекі, котрий поміг побити Наполеона. В Російській імперії вславився у війні проти Туреччини в 1877 році інший Радецький -- генерал інфантерії Федір Федорович Радецкій, котрий теж командував військами Київської округи й був членом Державної ради Російської імперії. Сучасний міністер оборони України Віталій Радецький мусить походити з того самого роду -- з Богемії, -- додумуються українські науковці. Однак

якось ще не дослідили, як Радецькі зайшли до м. Христинівка, Черкаської області, де народився Віталій. (Кажуть в народі: "Чуже бачать під лісом, а свого не бачать під носом")

Президент Кравчук і генерал Радецький взялися до діла серйозно. Президент негайно підвищив нового міністра до ранги генерала армії. Генерал Радецький переніс генерала Муляву з Соціяльно-ідеологічної служби на іншу посаду, щоб він в збройних силах не "муляв", бо як кажуть поляки; "кажди ма свего муля, же го муля". В Боснії мир заводить один український батальйон в збройних силах ООН, котра, ООН, хоче ще одного українського батальйону, бо там серби не жартують -- стріляють гострими кулями! Президент підписав договір про віддачу ядерних ракет із 1500 головками Росії на знищення, в заміну за мирні доляри від Америки й мирний уран для електростанцій України. Навіть Президент Америки Білл Клінтон, по дорозі до Москви, вступив до Києва, щоб похвалити Президента Кравчука. На випадок агресії Росії, Збройні сили СНД постачатимуть пальне для українських танків і літаків, щоб українські збройні сили боронили цілісність кордонів України. (Щастя, що Чорноморська фльота зневралізована, бо кораблі найбільше зуживають пального.) В найгіршому випадку збройні сили СНД стануть заборолом на кордонах, як в Абхазії чи Молдові. Отже, нова Полтавська битва не зарисовується на політичному горизонті, як і було за часів Полуботка. Але...

Але і Президента Кравчука "муляє" його "муль" -- новий кандидат на престіл царя Петра I -- Владімір Жириновський, котрий сказав: "Я дядька Льоню при першій нагоді посаджу у Лефортову тюрму". Ніби жарт. Історія якби захотіла собі знову "пожартувати", і вже перший крок у "полуботківському" напрямі поставив Жириновський. Тепер Кравчукові тільки залишилося поставити другий -- тобто, як Полуботку, вислати за кордон Кравчуківський скарб. Однак, це не можливо, бо всі державні скарби України розікрали партократи.

То будьмо доброї думки.

Анатолій Дядюн
Київська область

ПРОМЕТЕЇ

Крадуть. Крадуть безбожно. Віруючі і невіруючі, члени і безпартійні. Усі, хто може, перепродують крадене. У вільний від крадіжок час лають Президента, Верховну раду і уряд. За те, що нема порядку. В їхній уяві порядок -- це коли він краде, а решта -- ні.

-- Що ж це ви, тако-сякі, розкрадаєте народне добро?!

-- А я -- хто?! Не народ?! І я не краду. Я беру своє. Зараз не беруть тільки ледарі і зсунуті. По фазі. До того ж я беру в робочий час і

стільки, скільки донесу. А крадуть, чоловіче, тоннами, цистернами, вагонами. Ці-ло-до-бо-во. Ото крадії!

Той, що краде тоннами, цистернами і вагонами, відмахується:

-- Історію треба знати. Хто першим почав красти? Прометей. Викрав на Олімпі вогонь. А він -- титан! Ми -- хто? Ми -- люди маленькі. Як начальство, так і ми.

-- Але ж Прометей зробив це для людей.

-- А я для кого? Для себе? Он яка сім'я у мене! А скільки родичів! Знаєш? Я не Прометей, щоб ощасливити усе людство, та що у моїх силах -- роблю.

Іду до Прометея. Туди, де він прикутий. На Кавказ.

Прибув вчасно. Орел якраз не довбав печінку титана: була перерва на обід.

-- Що ж це виходить, Прометею? Усі крадуть, а кажуть, що винен -- ти.

-- Знаю. Тому й караюся, -- відповів титан. -- Думаєш боги покарали мене за те, що вкрав вогонь? Ні. За те, що навчив цього ремесла людей. Ех, якби я знав... Тепер уже пізно... Буду мучитися, допоки не перестануть красти.

То що? Може, пожаліємо Прометея? Як він колись пожалів нас.

("Голос України", ч. 236, 1993 р.)

Три ракетоносці ***("За вільну Україну", ч. 10, 1993)***

Е. Новосад

ОСТАННІЙ БІЙ...

Війна кінчалася. Її катастрофічний кінець був вирішений. Фронти валилися або їх взагалі не було. Січень 1945 року застав мене в новій частині вермахту в околиці Познаня. Мене призначено до новоствореної бойової групи Gneisenau II, до протипанцирної частини т.зв. Panzerjagd-Kommando, що мала дати відсіч совєтським танкам, які після пролому біля Пазнаня-Пнєви посувалися на захід по лінії Schwerin-Kuerstin-Berlin.

Проти нас стояла сильна південна частина 1-го Білоруського фронту під командуванням маршала Костянтина Рокосовського. Серед голоду, холоду, весняного болота, відтяті від усякого довозу харчів, ми були здані на певну загибіль. З нами пробивалися всякі формації вермахту, есесів, поліції на захід. Про фронтову лінію не було мови. Спорадничо ми зводили бої з малими частинами ЧА і подавалися на захід. Вкінці, здесятковані й розбиті, ми опинилися поза совєтською лінією в околиці Шверін. Після двотижневої мандрівки ночами на захід, 13 лютого я опинився в совєтському полоні.

По різних тяжких переживаннях в таборах у травні нас приділили до порту в Штетині, щоб вантажити граблене добро на совєтські кораблі. Наш табір начислював 12.000 полонених. Він був положений на передмісті Штетіну в Krekow у німецьких казармах. Тут теж був малий шпиталик, т.зв. "Оздоровітельна компанія".

В грудні 1945 р. я попав у цей шпиталик хворий на червінку. Я мав теж боляк шлунка. Тому до мого звільнення мене кваліфікували як непрацездатного, а умови в шпиталику були кращі й спокійніші. Ми тут мали стару "шкапу"-коня й бричку, щоб привозити харчі й відвозити тяжко хворих до совєтського шпиталю, а померлих з табору. Господарив бричкою полонений німець, з котрим я заприятелював.

Весною 1946 року, коли все було зелене, ми поїхали з конвоїром узбеком на село по пашу, й почали косити на якійсь сіножаті. До нас підійшов старий німець, мабуть господар, і почав розмову. Узбек не перешкоджав.

Я зауважив, що 150-200 м на горбку були вцілілі окопи й бункри. Я спитався, хто тут воював.

– Тут билася група українців проти частин Польської армії ім. Костюшки. Вони прибули сюди з Познаня, і билися, мов леви, й тут усі погибли. Ми їх похоронили у спільній могилі ось тут, – і він вказав на те місце.

З сумом я вертався з села Guestow до нашого шпиталика, думаючи про моїх друзів-гімназистів зі Львова, які вступили до української дивізії і теж могли переживати цю саму долю, як ці герої битви в цьому селі на Поморю.

ДИВІЗІЙНИКИ В УПА

Під час боїв під Бродами та згодом із Словаччини багато вояків Української дивізії вступали до УПА. За деякими даними їх налічують коло трьох тисяч. Декілька з них прибули в рейдах на еміграцію, наприклад, боксер Хома, поручник Володимир "Свєнтик" Левицький, В. Дашко й ін. Декому доля судила дожити до наших днів. Щоб більше зібрати про них інформацій звертаємося до Станиць Галицького Братства в Україні та його членів скласти списки тих дивізійників, що були в УПА чи підпіллі, та написати бодай короткі спомини.

Редакція "ВК" та Головна Управа Братства.

ЄВГЕН СМИК -- псевдо "ВІЙ"

Стоїть перший зліва -- Євген Смик

Зміна польської окупації нашого краю більшовицькою, а відтак гітлерівською і знову більшовицькою призвела до посилення визвольних змагань. Тисячі патріотів взяли в руки зброю, аби вибороти самостійність Україні. Серед них був і Євген Смик.

Народився в січні 1921 року в родині священика. Батько Петро Смик, родом з Бережанщини, мав парафію в с. Жовчів, був родичем Богдана Лепкого.

Трагічна доля родини Смиків типова для багатьох західноукраїнських сімей: батьки й два сини втікли перед більшовиками й виеміґрували до США, сестра живе в Канаді.

Євген у 1928 р. поступив до приватної "Рідної школи", у 1938 р. здав матуру. Наступного року вступив до ОУН і пішов у підпілля. З приходом німців починає вчителювати в с. Жовчів. Та вже наприкінці 1941 р. знову йде в підпілля, бо гітлерівська Німеччина розгорнула репресії проти ОУН.

В 1943 р. Євген Смик, за наказом ОУН, вступає до Дивізії "Галичина". Перед виїздом під Броди до Дивізії вступає його молодший брат Мирон, який гине в боях під Бродами. Євген зі зброєю в руках добивається додому. Тут вступає до УПА. Керує боївкою. 7 квітня 1948 року, оточений енкаведистами, підірвав себе ґранатою в лісі, у криївці біля с. Луковище (кол. Голодівка).

(Подано за пресовими вістями з України й Василя Чупринди.)

Анатоль Курдидик

КНИЖКА-ПОКЛІН М. ШАШКЕВИЧУ

Кілька рядків і про тих, що її творили.

На неї варт подивитися. Це не книжка, що їх складаєте в коробку чи полицю, теж не книжка, що дістає у бібліографічному спискові кілька рядків. Такі книжки, лежать десятками одна на одній роками, їх пересувають з місця на місце, вони тільки й існують на те, щоб бібліографи мали що записати і щоб якийсь історик культурного процесу мав у них своєрідну документацію на те, що справді "не єдиним хлібом живе людина..."

На книжку, про яку пишемо та на яку варт подивитися, варт ще й звернути окрему увагу. Вона вже своїм зверхнім виглядом небуденна, – на її твердій, великого формату, бронзовій обкладинці стільки золотом тиснених великих і менших букв, як на рідко якій, – вас зацікавлює це багатство і читаєте: "Збірник музичних творів на слова, – тепер ідуть великі літери, – Маркіяна Шашкевича" і далі, внизу, йде емблема видання (війоліновий ключ в монограмі М і Ш), пояснення "Ювілейне видання 1911-1991" та метрика видавництва "Інститут-Заповідник Маркіяна Шашкевича – Вінніпеґ-Канада – 1992". Подібна "метрика" є і на хребті книжки, – ви пробуєте добачити, як той хребет виглядатиме, коли книжка стане в чергу подібних – і тоді... Тоді ще й почуєте, що однією рукою цієї книжки вам не "зорудувати", в ній недаром 362 великі сторінки важкого крейдяного паперу, а перед задньою обкладинкою ще й окрема течка з написом "Поголосники для інструментів" та 48 сторінками під нотним письмом, отож разом 414 сторінок.

Українська преса у вільному світі віднотувала вже достатньо врочисте відзначування 180-их роковин народження Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі, – одинокому на цьому континенті місті, в якому від 1960-их років існує Інститут-Заповідник Побудителя, що не тільки продовжив культ Шашкевича з Зах. Земель, коли там припинила його насильно ворожа окупації, але й основно допоміг відродити його з відродженням Державности України за наших днів. Попри ряд видань публікацій, квартальник "Шашкевичіяна", портрет Маркіян (мистця Р. Коваля) та опіку над єдиним хіба поза Україною пам'ятником М. Шашкевичу у Вінніпезі, Інститут з ініціятиви довголітнього його голови, донедавна й голови УВАН та невтомного історика й дослідника Української Діяспори, д-ра М. Марунчака, підняв справді достойну 180-літнього Ювілею Маркіяна ідею: Охопити й видати в найкращій на сьогодні техніці великим і репрезентативним однотомником всі музичні твори до слів Пробудника-Ювілята.

І виконати це преважливе діло піднявся добровільно музичний референт Інституту-Заповідника Юрій Гнатюк, кол. старшина УДивізії та один з найкращих наших диригентів на цьому континенті. Довголітнє керівництво друкарнею Університету Манітоби доповнювало фанатичну відданість Ю. Гантюка українській пісні й музиці, хоровому мистецтву, при чому він ніколи не йшов звичним у нас "хоральним" руслом, а любив у згаданих ділянках справжню визовність та сучасну інтерпретацію виконуваного. Під його батутою та архивпертою працею з хористами Юрій Гнатюк поставив уже 30 літ тому на сцену таку нечуваність у Вінніпезі, як кантату Шевченка-Лисенка "Радуйся, ниво неполитая!", якої досі не піднімався тут ніякий наш диригент, потім, перебравши диригентуру збірного з його ідеї тисячолітнього хору в 1988 році, виконав на центральному Святі 1000-ліття Хрещення України у Вінніпезі кантату "Урочистий Ювілей" (А. Гнатишина). Ю. Гнатюк і досі своїм авторитетом зберіг цей хор до сьогодні, записавши славно Літопис Хору 1000-ліття численними виступами з українською релігійною піснею в добрій десятці святинь та катедр наших співгромадян. Вояцька точність, дисципліна й саможертвенність дали нашому диригентові, доречі й видатному громадському діячеві, такий авторитет, що Інститут-Заповідник навіть не розглядався за іншим, крім нього, реалізатором свого великого ювілейного діла – "Збірника музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича".

Більше чотирьох років потривала типова для Ю. Гнатюка копітка й ділова праця над цим збірником. Він вмістив у здійснення його стільки своєї інтелектуальної та моральної сили, що, мабуть, ніхто так не ризикував би. Ради остаточного редакційно-технічного оформлення Збірника наш диригент відсував і відсував давно потрібну й вирішену вже поважну операцію. Коли була остаточно призначена дата презентації цього видання своїй громаді, він таки домігся пересунення цієї важливої для його здоров'я дати на два дні пізніше і на самому святі не тільки виконав найосновнішу, поруч промови Голови Інституту д-ра М. Марунчака, точку вечора, в якій зразково з'ясував повній залі Читальні Просвіти суть Збірника, зілюстрував його, – як могло бути інакше в Ю. Гнатюка? – десятком комп'ютерно записаними уривками з поміщених у Збірникові композицій, але й особисто роздав три десятки Збірників приявним серед зібраних фундаторам цього видання. З тодішнього виступу Ю. Гнатюка залишилося в усіх незабутнє враження і може в їх оплесках та повному моральному признанні був і зародок того, що коли пишемо ці рядки, – наш диригент і дістав у Бога заплату: він сьогодні вже навіть їздить поволі автом по Вінніпезі...

Скільки і якої праці уклав Ю. Гнатюк у Збірник? – Це сказати міг би тільки він сам. Мабуть, було її вельми і вельми багато, бо це було без-

прецедентне діло і починати його довелося з дуже скромної дійсности, – Інститут-Заповідник мав щастя, що реалізатор запланованого Збірника любив, як ми уже згадували, визовність, та любив оформлювання хоч якого твердого матеріялу. А тут треба було починати з організування Редакційної Колеґії з чотирьох композиторів (М. Колесса, А. Гнатишин, Богдан Ю., Янівський, С. Єременко) та адміністраційно д-ра М. Марунчака, далі Редакційної ради з восьмох дириґентів (Р. Андрушко, Є. Вахняк, О. Дудко, В. Кардаш, В. Климків, З. Лавришин, І. Соневицький та М. Федорів), знайти мовного редактора (Я. Розумний) та мистців для оформлення книжки (Р. Мельник і Т. Баран), вести переговори з друкарнями і фотографами, перевірювати давніші й наспілі новіші композиції з співного, хорового й музичного боку, вирівнювати й узгіднювати давніш видані тексти з найновішими, розділити всі музичні твори на окремі групи (всіх десять), устійнити їх чергу і заголовки, поробити відповідні бібліографічні замітки до всіх поміщених творів та їх окремих видань (таких заміток 55 на трьох сторінках), зробити бібліографії авторів музичних творів (всіх 26 на сімох сторінках, мабуть, одинокий такий реєстр), показчик авторів (теж трьох авторів творів про Шашкевича – К. Малицька, Д. Павличко й М. Шалата) і самих творів, врешті скласти окреме слово "Від редактора" (дві сторінки на початку книжки) та переклади найосновнішого на англійську мову (Оксана Розумна), – вже з цього реєстру бачимо, який це був труд. Додаймо ще безконечне листування, телефонні розмови на близьку і далеку віддаль, переcправи в особистих зустрічах та поїздки в редакційних і технічних справах, – тільки вояк-старшина Дивізії, що перейшов фронт, бої і важке поранення на позиції, міг і тепер дати тому всьому раду та збудувати Збірником для Інституту-Заповідника М. Шашкевича і для себе пам'ятник, що перетриває десятиліття.

А Збірник? Це, як ми вже згадали, 414 сторінок архиповажного та архиважливого з кожного погляду історії чи культури змісту, на яких нотним "письмом", елеґантним і прозорим, закріплені для прийдешніх поколінь доземні поклони 29-ох композиторів їхніми 55 творами тому Першому, – Маркіянові Шашкевичеві, – що стоїть на сторожі Української Нації поруч Тараса Шевченка і є та буде на віки прапором і дороговказом свому народові. У тому, що "Збірник музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича" зміг охопити аж таку масу творців і таку масу композицій, та що це сталося вже в час, коли над Дніпром і Дністром розгортає свою дію Українська Держава, – у тому ми бачимо і окреме благословення Всевишнього, що й покликало реалізувати чергове Велике Діло Його Мудрости тих усіх, які оформлювали і поставили на весільний стіл Нації нашу книгу. Будь їм усім вдяка і слава!

Юрій Покальчук

НАРЕШТІ ПРАВДА ПРО УКРАЇНУ

Минулий рік виявився доволі плідним для франко-українських взаємин на інформативному рівні. З'явилося друком майже водночас кілька книг, пов'язаних з Україною, її історією і культурою. Це знаменно, бо доволі довго у французьких видавництвах не виходило на тематику України майже нічого.

Значна подія – вихід у світ в перекладі на французьку мову оповідань Миколи Хвильового "Дорога й Ластівка". Книгу переклав Олесь Маслюк (Плющ), а передмову написав Леонід Плющ. Захоплення Хвильовим відбилося й на новій книзі Леоніда Плюща "Україна: Даєш Европу!", де вже в самій назві звучить гасло Хвильового. Ця книга становить собою збірку есеїв про минуле й сучасне України, її місце у світовій і европейській історії і культурі.

Значний інтерес у франкомовного читача викликає "Історія України" Аркадія Жуковського. Це одна з небагатьох, якщо не перша спроба подати французам історію України за концепцією Грушевського. Більша частина книги присвячена історії України після 1917 року до подій 1992 р. У цій книзі вагома і широка хронологічна таблиця в додатку, іменний, географічний і подієвий показники. Це чудовий посібник для усіх, хто цікавиться історією нашої держави у франкомовних країнах.

Але не тільки українці за походженням докладаються до пояснення вперто русофільському французькому світові, що таке Україна і яка її історія.

Група французьких вчених випустила у світ збірник статей, об'єднаних тематичною назвою "Apres L'URSS. Inventaire pour un drame" ("Після СССР. Складники однієї драми). Книга видана в "Едісьон дю Фелін" під керівництвом Юбера Мореля та Даніеля Пінейя. Серед інших авторів цієї книги кілька статей належать перу знаного французького соціолога, відомого прихильника України Крістіяна Фейґельсона, який і був одним з ініціяторів створення цієї книги.

Ця книга становить спеціяльний інтерес для нас і виділяється серед багатьох видань присвячених СССР, його розпаду і нинішній політичній ситуації в колишньому СССР саме тим, що в ній відчутне намагання авторів виходити не із узвичаєної проросійської, традиційно русофільської позиції, коли відчутне намагання представників колишньої французької імперії захистити і виправдати імперські замахи Росії, ігноруючи очевидні і незаперечні факти.

З самого початку у книзі витримується спокійний об'єктивний, розважливий тон, за яким помітно намагания завторів проаналізувати ситуацію, визначити можливі напрямки розвитку країн колишнього СССР і відтак спрямувати своїх читачів на краще бачення і об'єктивне сприйняття нового політичного розподілу колишнього СССР.

Ускрізь у цій книзі статистика: цифри, факти, схеми, карти, тобто пропонується фактичний матеріял, коментар до нього і можливість читачеві самому робити з читаного і баченого свої подальші висновки.

"УКРАЇНА – РОСІЯ: ВЕЛИКИЙ РОЗРИВ?"

Особливим розділом виділено проблему, яка найбільш цікавить нас, "Україна-Росія: великий розрив?" (Юбер Морель).

Вже на початку розділу автор наводить цитату з історії Карла XII, опубліковану 1731 року, яку написав Вольтер: "Україна завжди прагнула бути вільною. Домінування над нею Росії повинно завжди розглядатися, як історична аномалія".

Виходячи з Вольтера і його бачення України, автор зазначає, що саме під цим кутом бачення і тільки можна зрозуміти, чому при розпаді СССР, саме в Україні стався такий гострий вибух національних почуттів, так виразно і може несподівано для світу виявилось прагнення майже всього населення України до державної незалежности від Росії.

Автор переглядає коротко історію України, підкреслюючи важливість повстання Мазепи проти російського царя, і подальше постійне пригноблення України Росією після розгрому повстання Мазепи.

Доволі точно проаналізовано нинішню ситуацію в Україні. Подаються усі цифрові дані про референдум 1 грудня 1991 року, фактичні цифри про військово-стратегічні сили України, аналізується позиція України щодо СНД після мінської зустрічі 1991 року.

Автор зазначає, що нинішні взаємини України і Польщі тісні і винятково дружні, в той час, як є певні тертя з Румунією щодо колишніх кордонів, і з Словаччиною.

Подаючи слова Єльцина, що "СНД неможливий без України", Юбер Морель зазначає, що політична рівновага всередині України і її обережна зовнішня політика йдуть паралельно до більш ніж стриманої політики у взаєминах з Росією.

Автор статті підкреслює неодмінність і неуникненність добрих сусідських взаємин України з Росією, але переконаний, що це можливо лиш за умови відмови Росії від своїх зазіхань на Україну. При збереженні справжньої незалежности Україна йтиме поряд з Росією, як її добрий партнер, але ніяк не в минулий, як за часів СССР, спосіб.

У передньому слові до книги (Юбер Морель, Даніель Піней) зазначається, що російська імперія розпалась раз і назавжди. Певне, що колишні республіки центральної Азії через свою недосконалу розвиненість усе ще тяготітимуть до Росії, хоч тут конкурентами Росії виступатимуть Туреччина й Іран.

Інші колишні республіки СССР йтимуть своїм шляхом. Глибока економічна криза усього колишнього СССР не дозволить Росії знову зібрати силою під себе увесь колишній СССР. Стане питання про виживання, про рівень побуту, про електрику, бо ж є уроки Чорнобиля, і багато інших, які кожна країна вирішуватиме самотужки, або ж у добровільній згоді з іншими.

Ще довго будуть не вщухати суперечки щодо питань кордонів й прав національних меншостей, націоналістичних й інших подібних настроїв в колишньому СССР.

Що ж може зробити Захід, аби не мати біля себе голодних і нездалих сусідів? Відповідь одна, кажуть автори – допомогти. Насамперед допомогти перебудувати військову економіку на цивільну. Допомогти, аби розумні голови, що втікають з батьківщини в пошуках заробітку за кордон, хотіли повертатися назад. Допомогти боротись проти забруднення екологічного простору. А насамперед допомогти Росії перебудуватись в середині себе, відкинувши застарілі імперські схеми. Це створить у світі спокійнішу обстановку. Бо колишня совєтська "імперія зла" без допомоги Заходу ще довго не зможе позбавитись своїх колишніх звичок, конвульсивно і далі творячи те саме зло.

Можна лише вітати авторів цієї книги з такою об'єктивною аналізою ситуації в колишньому СССР, і зокрема з такою об'єктивністю, з якою вони розглядають і наше українське питання.

Звісно, ніде не може обійтися без неточностей. Російська пропаґанда завжди і тільки подає ускрізь, що Крим був "подарований" 1954 року Україні Микитою Хрущовим, ніде не зазначаючи, що Росія навзаєм дістала адекватну частину території України з її північносхідних кордонів із прекрасними чорноземними родючими ґрунтами.

Дрібні зауваження знайдуться й до інших статей. Але загалом можна сказати, що книжка "Після СССР" – справді цінна і серйозна праця, яка вносить необхідне світло у бачення колишнього СССР, політики Росії й інших країн з колишнього СССР.

І це особливо важливо і нагально потрібно саме сьогодні, коли французькі масмедії і переважна кількість науковців і фахівців, вже не кажучи про пересічних громадян, все ще не знають, що таке Україна, які її взаємини з Російською імперією, і яким є справжнє обличчя Росії і її комуністичного імперського світогляду.

Мирослав Ханас
м. Тернопіль

...ЙШЛИ У БІЙ ЗА СВОЮ ПЕРЕМОГУ ... АБО КОЛИ БУДЕ ОСТАННІЙ ПОСТРІЛ?

Таким запитанням завершує свою повість відомий український письменник з Канади Роман Колісник, учасник бойових дій 1-ої Української дивізії Української Національної Армії. Але перш ніж відповісти на поставлене питання згадаємо слова одного з персонажів повісти, професора гімназії Грицая: "Дехто твердить, що історія не повторяється. А я тверджу ось тут перед вами (– перед студентами – М.Х.) що історія повторяється, тільки вона не копіює попередніх подій. Історія саме повторилася: губернатор Вехтер проголосив творення української галицької дивізії – нових українських січових стрільців. Тепер прийшла хвилина, на яку ми так довго чекали, прийшла хвилина, яку нам не зіпсують впливи поляків, настала хвилина, яку не сміємо прогайнувати – взяти в руки зброю... Тепер ваша черга доказати світові, що ми готові піти, боротися і вмирати за волю свого народу..."[1]

Хай шановний читач вибачить за таку довгу цитату, але поскільки в ній зафіксована суть певного історичного періоду, а саме час формування Української дивізії "Галичина", то я і хотів привернути його увагу до події, яка мала місце 50 років тому в практиці національно-визвольного руху України.

Автор не ставить собі за мету писати про Дивізію, бо вже написано про неї немало і навряд чи вдасться додати щось суттєвого. Тим більше, що нестача першоджерельної літератури не дозволяє це зробити. Своє завданя він бачить у значно скромнішому ракурсі: сформулювати оціночні підходи і висловити своє ставлення до подій змальованих письменником Р. Колісником.

Адже книжка вийшла першим виданням ще в 1982 році в Торонто, і зрозуміло, що з цього часу появилась не одна рецензія. Але в Україні вона вийшла лише у 1992 році. Ось чому вважаємо своїм обов'язком донести до широкого кола читачів широку інформацію про Українську Дивізію, і цим самим прилучити його до глибокого її вивчення.

Автор книги теж учасник визвольних змагань, їх творець. І хоч книга написана у формі спогадів, автор підкреслює, що "цей твір – не спомин і не історія. Це повість про справжні воєнні події". Літератури наукової і статей мемуарного характеру на цю тему написано багато. Але Р. Колісник чи не вперше в українській літературі зробив спробу оповісти про бойові будні дивізії "Галичина" в художньо-публіцистичній формі. До цього часу в Україні книг на тему "дивізійників" не появлялося. Але я припустився б помилки, якби сказав читачеві, що тільки ця мета стояла перед автором. Далеко ні. У рік святкування ювілею автор не просто писав повість, але й з власних позицій переглядає її, об'єктивно оцінює через вчинки, поведінку і міркування своїх героїв, українські військові формування, які в тій чи іншій мірі були пов'язані

з австрійською чи німецькою окупацією, і зокрема творення дивізії "Галичина". А оцінювати діяльність дивізії потрібно ще й як. І ми теж робимо таку спробу – хоч вже минуло півстоліття від часу її створення, і був час для переосмислення, не всі, хто про неї пише і думає є одностайними в судженнях. Ще менше, а то й зовсім не знає про неї молодий український читач, тут в Україні. Незбагненною є для людей навіть старшого покоління ґенеза утворення дивізії, хоч про сам факт її існування вони пам'ятають, і відзиваються з симпатією. Отже мотиви, що спонукають нас до вивчення історії Української дивізії, на наш погляд, зводяться до слідуючого:

1) Радянська історіографія висвітлювала дану проблему тільки у викривленому, ганебному, реакційно-шовіністичному світлі, де воїни виступали як слуги Гітлера, як коляборанти. Література ж, яка базувалась на першоджерелах і мемуарах і була наближена до істини, була недоступною до широкого кола читачів. Отже настав той час, коли дослідники і тут в Україні живущі, можуть і повинні, дослідивши і пізнавши істину, сказати і засвідчити про неї перед світовою громадою.

2) Ще одна важлива позиція, яку варто взяти на озброєння, полягає не тільки в тому, щоб пізнати істину, але й для того, щоб використати її для виховання підростаючого покоління в дусі рідного, а не чужого патріотизму, для формування національної свідомости, без якої не може бути повноцінної нації. Двох патріотизмів не буває. Але якщо їх є два – то один із них – другий обов'язково фальшивий, а перший природній. Другий живе до тих пір поки його "підгодовують" час від часу "новини" ідеями, вдосконалюють, – перший не потребує харчів, бо навпаки – сам стає джерелом проґресу і відродження.

Вищою формою патріотизму вважався радянський патріотизм, іменований ще інакше як пролетарський інтернаціоналізм, як патріотизм вищої проби. Любов до свого народу розцінювалась як щось другосортне, неповноцінне, вороже. Тим часом, кожному свідомому громадянину України сьогодні відомо, що радянський патріотизм і пролетарський інтернаціоналізм зазнали краху не тільки як ідея, а як доконаний факт. Тим більше, що сама ідея почала відмирати ще задовго до розвалу Союзу РСР і в Союзі і в так званій системі.

3) Передумови формування і діяльности дивізії "Галичина" слід розглядати не як якусь окрему і особливу частину, а як складову частину того суспільного процесу, назва якому національно-визвольний рух. І діяльність ДУН (Дружини українських націоналістів) і УПА (Українська повстанська армія) і дивізія "Галичина" – є складовими кільцями одного ланцюга. Природа, яка характерна кожному із цих етапів боротьби, характерна є і для всього організму. Але ще є і особливості, які характерні для кожного кільця, тобто для кожного етапу цієї збройної боротьби, і ці особливості і загальні закономірності повинні і далі залишитися об'єктом дослідження істориків і літераторів, без вип'ячування, ідеалізації кожної з них.

На протязі всієї книги поряд із героїчними і водночас трагічними буднями простежується негаснучий український гумор так характерний для автора книги і його персонажів. Навіть в найсуворіші години випробувань

молоді вояки не втрачають гумору, сатиричної оцінки поведінки начальника, а чи свого товариша (с. 27-29, 32, 36, 38, 70 і т.д.). Та й прізвища, якими наділяє своїх вояків Р. Колісник нагадують скоріше веселунів-запорожців, аніж галичан (Петро Галушка, Микола Криворучко, Горошко, Цибульський, Ковалисько, Комар, Пилипчук, Смолій і т.д.). Якось в розмові на святкуванні 50-річчя ювілею Дивізії автор книги зізнався, що "людина, яка позбавлена гумору від природи є обкрадена природою і несе в собі протягом життя трагічний відпечаток долі. Рідко сміється, рідко жартує, часто зітхає, важко працює". Важко не погодитись з такими доводами. Водночас він доповнив: "Ось чому своїх персонажів я наділив гумором, життєвим оптимізмом, але оптимізмом з трагічним відтінком".

Отже Р. Колісник вміє внести у трагедію справжні оптимістичні нотки. "Як славні дружинники, що своїми шоломами напували коней в синіх водах Дунаю, – говорить один з вояків Миросько, – як славні запорожці, що гуляли на ринку в Істамбулі над Чорним морем, ми, лицарі залізної остроги, створимо свою леґенду. Не як дружинники на княжих конях, не як козаки в своїх чайках, ми своїми власними копитами зайшли найдалі в нашій історії, славній героїчними чинами..."[2]

Велике пізнавально-виховне значення названої книги, зокрема усвідомлення страшної трагедії українського народу простежується в картині бою під Бродами, коли батько-червоноармієць зустрівся з сином-дивізійником. Але зустрівся не для того, щоб розминутись, а для того щоб взяти в полон. Тема не нова, але ніколи не зістаріється, бо надто болить душа, коли починаєш усвідомлювати, що на протязі більше трьох століть такі "зустрічі" батька з сином, брата з братом були не поодинокими і в більшості випадків закінчувались трагедією. Отже виникає ще одне запитання, актуальність якого не зникає і сьогодні: доки ми, українці, будемо плодити підозру один до одного, як довго ще будем манкуртами чи яничарами у вільній Україні, кому потрібна наша жертва тепер? Відповідь на ці питання повинен дати час. Бо недалеке наше минуле аж надто пересичене такими епізодами. В Першій українській дивізії поряд з галичанами були хоч і в незначній мірі наддніпрянці. І не секрет, що і під Бродами, і в боях УПА схрещувались в бою українець з-над Дніпра з одного боку і галичанин з другого. Така правда історії з її трагічним відтінком.

Отже бібліотечку українського читача доповнила ще одна документальна повість, яка без сумніву виконає свою пізнавальну і патріотично-виховну функцію. А ще – допоможе багатьом співставити і визначити свою власну позицію в цих нелегких умовах становлення Української Держави.

Розповідь про героїчні будні вояків дивізії хочу завершити відповіддю на питання в заголовку статті: "Коли буде останній постріл?", і своїми товаришами по зброї. Автор, логічно завершуючи свою книгу, поєднує останній постріл з останнім днем війни, тобто днем Перемоги над фашизмом, який застав їх, молодих юнаків дивізії, яка припинила бойові дії на Східньому фронті Фельдбах – Ґляйхенберґ в Австрії.

Сьогодні Україна є самостійною, незалежною державою. Має вона і свій День незалежности – 24 серпня 1991 року і день 1 грудня 1991 року, коли на Всенародному референдумі було підтверджено Акт проголошення незалежности України. Але до цих днів Україна йшла ще з великою кількістю, незлічених поки-що, жертв і не з одним смертоносним пострілом. Сьогодні прийшов той день, коли за Україну вмирати нема потреби. Ми навчились за неї вмирати. Мільйони – в жорстоких випробуваннях. А сьогодні мусимо навчитись за неї жити.

Старий вояк колишньої дивізії, булавний Стрихарський, потрапивши в більшовицький полон під Бродами, сказав: "... Коли побачиш, що вже не зможеш вбити ні одного ворога, коли зовсім безвихідна ситуація, то не вбивай себе. Не виконуй за ворога цю роботу. Бог не дав права нікому себе вбивати. Життя для Батьківщини більш смерті потрібне..."[3]

Ось чого вчить і до чого кличе пропонована книга.

---

1. Колісник Роман. Останній постріл. Повість. Львів. "Червона калина"- 1992. - с. 50.

2. Там же, с. 209.

3. Стасів Богдан. Від Підлисся до Підмосков'я (Спомини підстаршини Дивізії "Галичина". - 50 ювілейний збірник. 1943-1993. - Братство кол. Вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії. Крайова Управа ЗСА. - с. 57.

Минуле

Ольга Пресіч

ВАСИЛЬ ВИШИВАНИЙ -- ПОЛКОВНИК УСС

"Я, Вільгельм фон Габсбург, бувший архикнязь австрійський, а тепер – полковник Українських січових стрільців, народився в м. Пула (Істрія), дня 10 лютого 1896 року", – так писала у своїй автобіографії 1919 року незвичайна людина, чий життєвий шлях химерно вплівся у трагічні колізії часу, чия доля була пов'язана із долею українського національного руху в один з вирішальних моментів історії.

А починалося життя Вільгельма фон Габсбурґа у невеличкому містечку на півострові Істрія, на березі теплої Адріятики (нинішня Хорватія). Майбутній український поет Василь Вишиваний був шостою й останньою дитиною у родині адмірала фльоти Австро-Угорської імперії ерцгерцоґа Карла-Стефана й дочки герцоґа Тосканського Марії-Терезії. Батько Вільгельма належав до могутнього та славетного роду Габсбурґів, які правили Австрією з XIII століття, сиділи на еспанському престолі, мали серед багатьох інших також титули королів Галичини і Лодомерії та князів Буковини. Сім'я його матері, Марії-Терезії Тосканської, теж належала до роду Габсбурґів, але з іншої лінії – Лотарінґської. Сам ерцгерцоґ Вільгельм зауважував, що його рід "сильно мішаний, де є кров германська, французька, еспанська, слов'янська, італійська, литовська".

Освіту діти Карла-Стефана отримали гарну, досконало володіли кількома европейськими мовами. Щоправда, української серед них не було. Більше того, малий Вільгельм навіть не знав, що є така земля – Україна, такий народ – українці.

В автобіографії Вільгельма фон Габсбурґа читаємо: "Батько осів у містечку Живець у Західній Галичині, де одержав спадок по братові Альбрехту. Бувала в нашім домі польська шляхта. Там я перший раз почув про українців. Поляки називали їх "русини" і висказувалися про них як про розбишаків, бандитів і т. д. Я... свято вірив, що українці, які так недалеко від Живця живуть, це розбишацьке плем'я. Це мене не дуже цікавило. В школі, де ми училися, висіла на стіні велика карта Галичини – і мою увагу притягувала місцевість Жаб'є в Східній Галичині між горами".

На той час юнак вже добре опанував польську мову, що зробило для нього можливою поїздку інкоґніто, в купе II кляси, до Ворохти. Та коли 16-літній Вільгельм, шукаючи пригод, оселився у простій гуцульській хаті, поблукав Жаб'єм, поспілкувався із селянами, то у нього "виринула велика нехіть" до тих, що зводили наклепи на українців. Бо не знайшов він жодного головоріза, натомість знайшов щирих та гостинних, гордих та вільнолюбних простих людей, романтичну красу гуцульських гір, вишукану поезію української пісні та слова. До Живця юнак повернувся із зовсім іншим

уявленням про наш народ. Першу цікавість було вгамовано, та більш близьке знайомство й світла любов до України і її народу були ще попереду.

А тим часом молодий австрійський принц та майбутній український поет своє прагнення романтики спрямовує на світову літературну клясику. Читає він багато, захоплено, все, що потрапляє до рук. Але найбільшим потрясінням для юнака стало відкриття чарівного світу поетичного слова, у яке він саме тоді, за його власними спогадами, закохався на все життя. Найбільше у той час його приваблювала італійська поезія, насамперед Данте, Петрарка, Метастазіо. Захоплювався Вільгельм лірикою Гейне, Айхендорфа.

За звичаєм, кожен чоловік роду, до якого належав Вільгельм, мав навчатись якогось ремесла. Сам він навчався художнього бляхарства, його старші брати вміли випікати у дереві. Цим заняттям сприяло досить скромне, навіть патріярхальне життя сім'ї, голова якої, ерцгерцоґ Карл-Стефан, людина модерних для того часу переконань, був вимушений покинути службу через незгоду з консервативними військовими колами щодо реконструкції фльоти. До того ж найулюбленіша сестра Вільгельма, молода ерцгерцоґиня Елеонора вийшла заміж за звичайного офіцера фльоти, німця Кльоса. І хоча дві інші сестри, Рената та Матильда, не зганьбили роду Габсбурґів мезальянсом і вийшли за князів Радзівілла та Чарторийського, стосунки між сім'єю Вільгельма та імператорським двором були вкрай холодними. Тож до Відня Карл-Стефан та його домочадці майже не їздили. Для молодого ж ерцгерцоґа Вільгельма розкішний придворний церемоніял був особливо відразливий. "Чувсь я чужим у своїм високім оточенні, – писав він, згадуючи ті часи, – нужда, яку я бачив, робила на мене велике враження. Помітив я її ще в Істрії, й потому, ще більшу – в Галичині".

У 1912 році нашого героя разом із старшим братом посилають до військової академії у Вінер-Нойштадті. Юнаки радо туди поїхали. Заняття починалися о шостій ранку. З двогодинною перервою вони продовжувались до шостої вечора. Викладалося 28 предметів, крім мов, з яких французька, англійська й одна з мов народів імперії були обов'язковими. У вільний час вихованці академії фехтували, плавали, читали.

Для принців не було зроблено жодного попусту. Мешкали вони в одній кімнаті з іншими курсантами. Вставали, як і всі, о п'ятій годині ранку. З дому їм не передавали ані їжі, ані кишенькових грошей, аби вони призвичаювалися до самостійного життя. Та діти суворого адмірала не були зманіжені. Тому вони швидко пристосувалися до режиму академії.

Але тонка поетична натура Вільгельма не сприймала бездумної муштри. Більшість викладачів академії були сухими педантами, що вимагали від своїх вихованців лише дотримання дисципліни, а ніяк не гострого розуму, поетичної душі й запальної вдачі.

Саме тут до рук Вільгельма фон Габсбурґа вперше потрапили книжки "політичного та соціяльного змісту", в тому числі й соціял-демократів: Каутського, Адлера та ін. Залюбки читав він там і Ніцше.

Весь час свого перебування в академії молодий принц з любов'ю згадував вільне життя, рідну домівку, улюблену Галичину, свою подорож до

Жаб'я, милих його серцю гуцулів. І вже дуже скоро доля звела Вільгельма фон Габсбурґа з українцями ще ближче.

У лютні 1915 року, в розпалі першої світової війни, вісімнадцятилітній випускник військової академії був призначений командиром сотні в 13-й уланський полк, що складався головним чином з українців, рекрутованих із Золочівщини.

Тут нам слід зробити невеличкий відступ. Як і всі багатонаціональні імперії, імперія Габсбурґів була приречена на розпад. Намагаючись уникнути цього, чи принаймні, взяти під контроль національні рухи пригноблених народів, Габсбурґи ще в середині XIX століття зобов'язалися вінчатися також угорською короною св. Стефана та чеською св. Вацлава. Однак на початку XX ст. стало очевидним, що втримати розвиток національно-визвольної боротьби не вдасться. Очевидно, за таємною домовленістю між членами імператорської сім'ї, окремі її представники "розподілили" народи імперії між собою. Вони виявляли цікавість до національно-культурного відродження обраного народу, вели листування із провідними його діячами, клопоталися про культурні інституції. Звичайно, в жодному архіві ми не знайдемо, але можна припустити, що, бачучи прихильність Вільгельма фон Габсбурґа до українців, для цього народу було обрано його.

Тепер знову повернемося з нашим героєм до 13-го уланського полку. Офіцерами там були здебільшого німці й поляки, що ставилися до українців як до людей нижчого ґатунку. Молодого командира сотні це неприємно вражало. Та найгірше було те, що деякі українці, не витримавши знущань, признавали себе поляками. Пізніше Вільгельм писав: "За це я лаяв страшенне й казав їм, що коли я признаюся до українського народу, то й вони можуть це сміливо робити. Це допомагало й переносилось до сусідніх сотень. Я особисто й по-товариськи говорив українцям про гноблення України Росією".

В інтересах династії було достатньо лише зверхньо виявляти прихильність до українців – і не більше того. Але молодий романтик-принц був щиро закоханий у цей народ, його співучу мову та самобутню культуру. Саме тоді ерцгерцоґ Вільгельм фон Габсбурґ почав називати себе українським ім'ям – Василь ВИШИВАНИЙ.

Звичайно, людина, що носила прізвище фон Габсбурґ, могла собі багато чого дозволити в австрійському війську. Але навіть для представника відомої своїми дивацтвами імператорської фамілії така неприхована симпатія до "неосвідчених хлопів" – українців, це було вже занадто. До імператорської штаб-квартири у Баден летіли доноси, що ерцгерцоґ Вільгельм "між офіцерами заявляв відверто, що він почуває себе українцем й інтереси України для нього найперше". А молодий Габсбурґ тим часом із захватом опановув українську мову. Першим викладачем цієї науки був жовнір з його сотні Примак з Тернопільщини, який вчив свого командира на українських піснях. "Пан сотник" найбільше любив "Не пора", "Ще не вмерла Україна", "Над Прутом у лузі". Ці пісні стали в його сотні похідними.

Першою книгою, яку прочитав Вільгельм фон Габсбурґ українською мовою, була, за його спогадами, "Мала історія України Грушевського" (мабуть-

ся на увазі "Ілюстрована історія України-Руси"). Захоплювався юнак оповіданнями-мініятюрами Стефаника ("Синя книжечка"), Федьковичем, "Кам'яною душею" Хоткевича. Із запалом читав Шевченка, а вірші Франка "зробили велике враження" на майбутнього українського поета. Та з особливою цікавістю, за його власними словами, Василь Вишиваний вивчав стрілецьку літературу.

Тут ми мусимо зробити другий відступ. В той час величезного піднесення зазнав як сам стрілецький рух, так і його література та мистецтво. А починалося все у 1886 році, коли в селі Купчинці на Тернопільщині з ініціятиви інженера Василя Нагірного виникло спортивно-гімнастичне товариство "Сокіл" (у 1914 році нараховувалось більше дев'ятисот його осередків). Навесні 1900 року один з відомих діячів галицької Радикальної партії, адвокат із Снятина Кирило Трильовський заснував у селі Завалля поблизу Станіслава перший осередок українського протипожежного товариства "Січ" (у 1914 році їх було більше тисячі). У 1911 р. учні львівських середніх шкіл створили таємний гурток військового навчання "Пласт". Серед його засновників були син письменника Петро Франко і майбутня уславлена хорунжа армії Західноукраїнської народної республіки Олена Степанівна. Перед першою світовою війною всі ці організації активно розгорнули ознайомлення української молоді з військовою справою.

У 1913 р. Кирило Трильовський кінець кінцем добився затвердження статуту чисто військового товариства "Січові стрільці". Воно почало діяти у березні 1914 р. у Львові. Безпосередньо самим товариством керував Володимир Старосольський, а загальне керівництво рухом здійснював Український січовий союз під проводом К. Трильовського. Стрілецькі товариства швидко розповсюджувались в Галичині (Борислав, Тернопіль, Бучач, Сокаль, Яворів, Бережани). Їх очолили віддані українській справі офіцери запасу Роман Дашкевич, Клим Гутковський, Григорій Коссак, Лев Лепкий. Активними членами цих товариств були Дмитро Вітовський, Михайло Волошин, Стапан Рудницький та інші.

28 червня 1914 року (того ж дня, коли в Сараєві було вбито наступника австрійського престолу ерцгерцоґа Франца-Фердинанда) у Львові відбувся так званий Шевченківський здвиг – огляд формувань "Січі", "Сокола", "Пласту" та інших напіввійськових формувань. Від околиць міста до Великого театру та Народного Дому під захоплені вигуки львів'ян-українців ішли спочатку кінні підрозділи сотника Володимира Шухевича, потім піші полки січовиків, стрільців "Сокола-Батька" під командою Льонґіна Цегельського й Михайла Волошина. Завершували колони озброєні підрозділи січових стрільців.

Хоча Василь Вишиваний не мав безпосереднього стосунку до створення УСС, очевидно, що їх шляхи мали невдовзі перетнутися. Але поки що, в той час, як молодий ерцгерцоґ "українізував" 13-ий уланський полк, формування УСС натрапляло на значні труднощі. Адже, як вказують сучасні дослідники історії українського стрілецтва М. Литвин та К. Науменко, УСС були зорганізовані на підставі указу цісаря від 22 серпня 1851 року про формування добровільних військових товариств під час воєнних дій. У них не передбачалося ані звань офіцерів (старшин), ані забезпечення тих товариств за

рахунок військобого відомства. Тому, коли Центральна бойова управа звернулась до командування із проханням відкликати з військ сто офіцерів-українців, то відкликали лише шістнадцять.

Взагалі, треба ще раз підкреслити, що УСС, які складалися переважно з інтеліґенції, ґімназійної та університетської молоді, стали справжнім осередком національної культури. З їх середовища вийшли такі видатні борці за українське відродження, політичні й військові діячі, як Дмитро Вітовський (майбутній командуючий армією ЗУНР), Михайло Баран, Григорій Коссак, Тодор Рожанський та ін.; самобутні літератори Мирослав Ірчан (Андрій Баб'юк), Василь Бобинський, Лев Лепкий, Антін Лотоцький, Юрій Шкрумеляк та інші.

Їх творчість і в літературному, і в ідейному відношенні надзвичайно сильно вплинула на подальше перетворення ерцгерцоґа Вільгельма фон Габсбурґа на майбутнього полковника УСС та українського поета Василя Вишиваного. Сам він, за власними спогадами, провадив велике листування з провідними українськими діячами, намагався вплинути на наступника престолу ерцгерцоґа Карла-Франца-Йосифа (майбутнього Карла I) стосовно українських справ. Відомо, що в найвищих австро-угорських колах Вільгельм фон Габсбурґ активно боровся проти ідеї розформування УСС. Знаємо ми також, що коли восени 1917 року IV Універсалом Центральної Ради у Києві було проголошено створення самостійної Української держави, солдатами Василя Вишиваного при його діяльній участі було влаштоване велике свято.

Знову ми зустрічаємо нашого героя у квітні 1918 року вже полковником і командиром військової групи, створеної спеціяльно для дій на Україні. До її складу входило біля 2 тисяч українських січових стрільців, 3-й Тернопільський батальйон 115-го полка; дві сотні з 2-го батальйону 203-го полка, дві батерії, сотня розвідки та сотня мадярських стрільців. Всі, крім останніх, були галицькими українцями. Спочатку ця військова група провадила бойові дії проти червоних під Херсоном, після чого її було на кораблях відправлено до Олександрівська (Запоріжжя), який "здобули тяжким боєм від російських більшовиків" (читаємо в автобіографії Василя Вишиваного).

До певної міри становище цієї військової групи було парадоксальним. Адже українці, з яких вона складалася, знаходились на землі своїх братів як частина австрійських окупаційних військ. Вони перебували на території назалежної Української держави (Української народної республіки, згодом – гетьманської держави) у відповідності до угод Брестського миру і на запрошення союзного Німеччині та Австро-Угорщині українського уряду. А в той же час українська Східна Галичина не мала навіть статусу автономії.

Під Олександрівськом війська під проводом Василя Вишиваного стояли два місяці. Пан полковник часто їздив на Хортицю і був зачарований місцями, які, йому здавалося, він колись вже знав і любив усе своє життя: "З усіх місцевостей давнього Запоріжжя найбільше враження робила на мене околиця "Вовчого горла", особливо ввечорі, як заходило сонце. Я їздив туди дуже часто, день у день". З ініціятиви нашого героя УСС поставили на Хортиці хрест у пам'ять про козацькі часи.

У 1918 р. на цій території було "несподівано свідоме українське населення", Василь Вишиваний часто розмовляв з селянами і все більше переконувався – живі ще були традиції козацтва. Багато хто оповідав, що їхній дід чи прадід були на Січі. Люди найбільше пишалися тим, що вони походять з вільного козацького роду.

Тим часом Центральну Раду було розпущено, і владу захопив підтриманий німцями гетьман Павло Скоропадський. Консервативний гетьманський уряд почав повертати маєтки російським поміщикам, що викликало обурення селянства. Під натиском німців і гетьмана австрійське командування також кинуло війська на придушення селянських заворушень. Василь Вишиваний, його старшини й прості стрільці з обуренням зустріли жандармські циркуляри. І коли його війська одержали безпосередній наказ придушити повстання проти "гетьмансько-поміщицького режиму" (вираз Василя Вишиваного), що почалося у Звенигородському повіті під проводом селянина Шевченка і в якому брало участь 6 тис. селян, 22-річний полковник відповів рішучою відмовою.

Під тиском німецького командування новий австро-угорський імператор Карл І особисто відкликав ерцгерцоґа Вільгельма до Відня, де показав йому купу доносів на непокірного Василя Вишиваного. Але, демонструючи довіру до родича, імператор тут же кинув їх у камін. В серпні 1918 року надзвичайним поїздом наш герой прибув у Спа (Бельгія), до ставки німецького імператора Вільгельма. Там Вільгельм фон Габсбурґ, за його власними словами, попереджав, що політика гетьмана Скоропадського призведе до катастрофи. Йому ж прямо заявили, що повернення Василя Вишиваного на Україну небажане. Та він повернувся. УСС тоді були вже в Єлисаветграді (Кіровоград). Там, усупереч суворій забороні австрійського командування, Василь Вишиваний почав формувати новий курінь. Набір рекрутів провадився на Буковині при діяльній допомозі доктора Н. Гірняка.

І все ж, політичний тиск Берліну виявився надто сильним. До того ж, неминуча і швидка поразка бльоку центральних держав уже стала очевидною. 6 жовтня 1918 року, коли до початку революції у Відні, що призвела до розпаду імперії, залишалися вже не дні, а години, УСС разом зі своїм командиром виїхали на Буковину. Штаб їх був розташований у Чернівцях. Сам Василь Вишиваний в цей час лежав хворий в шпиталі. 15 жовтня до нього приїхали два українські офіцери з Галичини й повідомили, що українці збираються перейняти там владу. І справді, як відомо, 1 листопада 1918 р. українські загони під проводом сотника Дмитра Вітовського захопили Львів, і було скликано українські установчі збори. Після цього Д. Вітовський надіслав Василеві Вишиваному у Чернівці депешу із пропозицією відправити до Львова леґіон УСС, що був головною військовою силою українців.

Зупинимо на мить хід історії, яка "пішла ва-банк" долею Вільгельма фон Габсбурґа. За певних обставин, в разі швидкого успішного наступу австрійських військ "архикняз" Вільгельм міг би, задовго до гетьмана Скоропадського (або замість нього), посісти на київському престолі. Адже не можна заперечувати, що "українолюбство" молодого Габсбурґа об'єктивно відповідало далекосяжним політичним плянам Відня. Але сам Василь Виши-

ваний був щиро відданий справі визволення України, як він її розумів, а не керувався власними інтересами. Тільки так можна пояснити, чому кандидат у монархи без коливань іде служити до республіканської армії Західноукраїнської народної республіки і на пропозицію Д. Вітовського відповідає одним словом: "Розуміється".

Коли ж деякі частини УСС відмовились їхати, бо вважали, що українську Північну Буковину також треба комусь захищати, то хворий полковник поспішає зі шпиталю холодною ніччю на станцію й своїм авторитетом примушує війська відбути до Львова. Але сам Василь Вишиваний не зміг виїхати, бо через це у нього збільшилася гарячка й деякий час він був на межі життя та смерти.

Ледве одужавши, з величезними труднощами полковник УСС дістався до Львова де й пробув до 21 листопада 1918 р. Коли ж українські війська залишили місто, він був вимушений аж до травня 1919 р. переховуватись від польських та румунських військ, що роздирали між собою українські землі колишньої Австро-Угорщини, в манастирі братів-Василіян у Бучачі. Влітку 1919 р. Василь Вишиваний потрапив у полон до румунів і його вивезли до Бухаресту, але через 3 місяці на вимогу уряду ЗУНР звільнили. У вересні 1919 р. Вільгельм фон Габсбурґ повернувся до Галичини, де він і написав свою унікальну автобіографію, що збереглася до наших часів у львівському архіві.

Але невдовзі через остаточне загарбання Східної Галичини Польщею для нього почалася багатолітня і парадоксальна еміґрація на землі своїх батьків, але далеко від Батьківщини. Як писав він пізніше у вірші "Заздрість":

Щаслива, щаслива дитино!
Ти хату, батьківщину маєш.
У тебе є рідна родина,
І ти ще сирітства не знаєш...
Не знаєш ти слова "блукати",
Маленька ти ще, моя пташко,
Не знаєш, як сумно шукати
Батьківщину другу, як важко!

Цей вірш ми можемо прочитати у першій і єдиній збірці Василя Вишиваного "Минають дні...", що вийшла у Відні 1921 року. Можливо, з точки зору літературної техніки його поезії й не є шедеврами, але "з пісні слова не викинеш": творча спадщина Василя Вишиваного – то маленький камінчик у будівлі української літератури. Історія нашого слова буде неповною без згадки про нього. Тут цікава не тільки й не стільки сама поезія, як особа автора – австрійського принца, материнською мовою якого була італійська і який боровся за українську національну справу. Варто лише уявити собі, що раптом були б відкриті поезії лорда Байрона, писані грецькою мовою".

Звичайно, прискіпливе око знавця може подекуди побачити у поезіях Василя Вишиваного наснажливу публіцистичність, що примушує згадати Івана Франка, знайомі з поезій Богдана-Ігоря Антонича образи, настрій творів Олександра Олеся. Та все це опрацьовано у творчій майстерні поета, переплавлено в його душі. Не можуть залишити байдужими щирі мотиви журби, туги за

далекою, милою Батьківщиною. Василь Вишиваний оспівує красу України, що стала його духовною Вітчизною:

Сріблом сяє сніг в Карпатах,
А під захід червоніє...
У долині хліб на нивах
Перед жнивом золотіє...
("Чорногора")

Оспівує поет українців – своїх братів по серцю.

В неволі самотній я тужу, й сумую,
Далеко народ мій і гори --
І, зданий на ласку судьби, тут нудьгую,
Мій Боже, дай знести це горе.
("Надія")

Це не може не зворушити людей нашого покоління. Бо рідне й дороге кожному українцеві від народження ми не завжди помічаємо й цінуємо в наш швидкоплинний час. А Вільгельм фон Габсбурґ у дні не менш буремні зумів і встиг замилуватись і красою нашої землі, і волелюбністю нашого народу, і милозвучністю мови.

Проминули довгі для Василя Вишиваного роки вдалині від України. Та наприкінці життя волею всесильного Міністерства внутрішніх справ (тільки-но перейменованого з НКВС) поет знову опинився зі своїм народом. В серпні 1947 року під час "чистки" зайнятого радянськими військами Відня його було схоплено і таємно вивезено до СРСР. Шляхи Василя Вишиваного загубилися у сталінському ГУЛАҐу. Ми не знаємо навіть року його смерти. Західні дослідники називають кілька дат: 1949, 1951...

(Народна армія", ч.83, 1993)

Юрій Копистянський

ПРОРИВ З-ПІД БРОДІВ

Чоту воєнних звітодавців відрекомендовано до дивізії, а опісля з нею на східний фронт, під Броди. На квартирах у Гавареччині весело проминали перші дні побуту.

Коли наспіла тривожна вістка, що дивізія оточена, зараз почали метушитися наші й німецькі частини. Коло год. 16-ої 20 липня я повернувся з дивізійного командного пункту до осідку нашої чоти в Гавареччині разом з чотовим воєнних звітодавців – німцем. Він був мовчазний і знервований. Курив одну цигарку за одною довший час, а опісля видав наказ готовитися до вимаршу. Крім зброї, можемо взяти з собою тільки наплечники. Вантажне авто, на якому були наші речі, на наказ чотового, зриваємо двома в'язанками ґранат.

На збірці перед вимаршем бракує кількох наших друзів. Вони в терені, при частинах дивізії. Чотовий, Місько Фурман і я сідаємо до авта, а решта одержує наказ виходити зі села в напрямі роздоріжжя шляхів на Білий Камінь та Юськовичі. Тільки вирушили, як починається страхіття. Налітають більшовицькі літаки й засипують маршуючі колони скорострільним вогнем і легкого калібру бомбами. Трупи, побиті коні, горіючі авта та вози заблькоковують шляхи. Колони раз-по-раз пристають, щоб усунути з шляхів побитих і понищений матеріял.

Не здержуючись, переїздимо Юськовичі, посуваємося вперед побіч шляху в чистому полі. Малий відкритий "Опель" немов розуміє наше положення – працює бездоганно. Там, де мотор не всилі потягнути, приходять на виручку дужі плечі й руки, зокрема, коли приходиться переїздити крізь збіжжя та високі межі. Раз-по-раз вискакуємо з авта й шукаємо прикриття в терені, бо більшовицькі літаки переслідують, безупинно полюючи на поодинокі цілі. На наше щастя, наше авто виходить непошкодженим, і ми можемо продовжувати їзду на Білий Камінь, перед яким захоплює нас ніч. Немає мови, щоб їхати дальше. Ввесь виднокруг освічений вистрілами різнокольорових ракет, забагрений загравами пожеж, то знов яриться яркими снопами сиґналізувальних світел прожекторів ворога. Ніч холодна. З вечора накрапав дрібненький дощик, але не довго. Коло півночі прояснилося, замерехтіли високо вгорі зірки...

Чотовий смачненько хропе в авті, а я з Міськом блукаємо по полі та розвідуємо про положення від стрічних вояків, попиваючи при тому "зорганізованого" шампанського. Не хочеться нам спати. Мабуть, нер-

вове напруження не дає приступу снові, зате відчуваємо голод. Нагадую собі про консерву й пів комісняка залишеного в авті й прямуємо до нього. Запізно. Випередив нас чотовий, з'їдаючи геть все сам. Відходимо. Якийсь внутрішній неспокій не дає довго засиджуватися на одному місці. І гадається різне... Надіємося на скору поміч ззовні, про наступ зсередини оточення... Час до часу торохкотить понад нами повільний більшовицький "кукурудзяник" (як його прозвали наші стрільці), чи для німців "уфавде" або "негмашіне"... Вдень такий літак не показувався, бо довго не літав би...

Світає. Розбуджую чотового і втокмачую йому, що вже крайня пора пробувати добиватися до Білого Каміня. Розвидниться – то з нас в чистому полі нічого не залишиться. Чотовий погоджується на все. Він зрезиґнований. Нас це дивує, бо він старий фронтовик. Пробираємося дальше полями, бо шлях Ожидів-Білий Камінь затарасований колонами, які над'їжджають з напрямків Гавареччини, Юськовичів й Ожидова. Скручуємо на пільну доріжку й орієнтуюся, де ми є. Це ж мої родинні сторони. Тими доріжками нераз переїздив ще малою дитиною. Яких півтора кілометра перед Білим Каменем в'їздимо на шлях і включаємося в колону. В год. 10-ій переїздимо через Білий Камінь під безнастанним обстрілом з ворожих літаків. З кожним кілометром колона рідшає, і зараз за Білим Каменем мусимо задержатися. В ярку загорілися дві амуніційні машини. Розриваються стрільна, вибухають скриньки крісових набоїв... Переїздимо через рів і в'їжджаємо в лісок по лівому боці шляху. Ховаємося в тіні дерев від спеки, але зате попадаємо під безнастанний обстріл з літаків. Знаходимо прикриття в неглибокому стрілецькому рові. По другому боці шляху, в полі, стоять три дво-сантиметрівки. Їх обслуговують стрільці з левиками. Гарматники безперервно стріляють. Ворожі літаки пікують над ними, засипують їх вогнем бортової зброї, закидують бомбами, а стрільці ще з більшим завзяттям стріляють... Сім зістрілених літаків, два загорілися... Неждано, під прямими поцілами бомб мовкнуть дві гарматки, а за хвилину й третя виходить з ладу... З усіх усюдів чути зойки поранених, прохання порятунку. Та ніхто на них не звертає уваги... Близький розрив бомби, сколихується довкруги земля. Нічого не чую, Місько не може промовити слова... Оба ми до пояса присипані землею. Гарячково виборсуємось з землі і, як на наказ, прожогом вискакуємо з рова. Біжимо в поле. Чому так ми тоді вчинили, того й сьогодні не всилі з'ясувати...

Коло шостої години увечорі більшовики переривають кононаду. В тиші, що залягла довкруги без розривів бомб – стає моторошно, холодно... Біля авта надибуємо ще одного з воєнних звітодавців, мабуть, Мирона Левицького. Він довго не загрів коло нас місця, розпрощався й відійшов. Виїздимо з ліска. До нас долучується ще один з друзів, чи не Лесько

Луцький. До Почап ще кілька кілометрів. З колони чути зойки поранених, іржання коней й далеке татакання "максимів", а всуміш поміж них короткі черги "МҐ42" – зливаються в одну невгавну дику симфонію.

Лежимо горілиць на мураві та вдивляємось в зоряне небо. Мовчки... Немов на фільмовій стрічці просуваються картини минулого: рідня, друзі, шкільні часи, золотий час юнацьких років у Львові, молодечі пориви... Це вчора! – А сьогодні? А зараз?.. Повзуть по темному фоні неба яркі снопи прожекторів, мерехтять криваві заграви пожеж... Ніч вичікування... Бути чи не бути? – снується думкою

– Покиньмо чотового з автом... На чорта він нам годиться в тій ситуації... Пробуймо продістатися до Почапів, де мають організуватись до прориву, – кажу.

– Не можна... Знаєш, – товкмачать, – польовий суд...

І не договорюють, бо... Від колони зривається нагальна стрілянина. Стрілянина з кожною хвилиною дужчає. Підхоплюємо і ми за зброю. Уставляю свого "МҐ-42", відтягаю замок і пускаю коротку чергу... Починають стріляти вже і ґранатомети... До кого ж?.. Більшовицькі з'єднання віддалені з лівої сторони шляху на два, а з правої – на чотири кілометри... І в клекоті стрілянини сюрчать свистки та голосні накрикування старшин:

– Здержати вогонь! Здержати вогонь!...

Стрілянина поволеньки ущухає. Ще хвилинка і вгору вилітають ракети. В їхньому яркому світлі нічого не помітно обабіч дороги.

Так проминає вже друга ніч в нервовому поготівлю...

Голодні, змучені сподіваємося кожної хвилини більшовицького наступу. Вирушаємо в сторону Почап, під безперервним обстрілом ґранатометів, артилерії та летунських бомб... Перед самими Почапами більшовицькі літаки знищили міст. Його лагодять наші піонери. Їхній старшина помагає двигати траверзи – і міст росте на очах. Скоро ним переїздимо до Почапів й бачимо, як біля моста вже розриваються нові бомби. Хвилинка – і моста вже немає. Колона стоїть, а піонери зачинають своє діло знову... І так ще раз, і ще раз...

В Почапах мають гуртуватися до пролому. Замасковуємо під деревами на якомусь подвір'ї авто. Чотовий включає радіоприймач. З спеціяльного комунікату дізнаємося про невдалий атентат на Гітлера. Вістка скоро розповсюджується й впливає погано на настрої вояцтва. Вермахтівці сидять, здебільша збайдужілі, по ровах... Наближається нова хвиля ворожих літаків. Сипляться бомби... Одна з них трапляє в наше авто, а слідом за нею, майже рівночасно вдаряє ще в нього артилерійське стрільно. З авта тільки купа заліза, а найгірше, що в ньому була вся наша зброя. Залишаюся тільки при пістолі, але Місько й того не має. На

хвилинку скинув з себе пояс з пістолею й поклав у авто... Але, немає нічого злого, щоб... Розв'язалися нам руки. Не мусимо держатися чотового. Вирішуємо пробратися в південну частину села, де, як говорять, мають гуртуватися стрільці до пролому. Городами, ровами, ввесь час криючись, пробираємось щасливо до останньої стодоли, побіч якої стоїть два танки "Тигри". Вони набирають зі стодоли амуніцію й пальне. Від одного з танкістів довідуємось, що тут підготовляються до прориву, що вже одна спроба прориву не вдалася. З голоду й безперервного напруження мені підкошуються ноги. Один з наших поручників подає нам пакетик сухарів. З'їдаємо його похапцем і стає відрадніше. Місько кудись зник. Повертається з когутом під пахвою. Заходимо до хати, розпалюємо вогонь в печі. Місько в хаті припильновує когута, а я під хатою Міська. З кожним наближенням літаків викликую його з хати й разом ховаємося в рові.

Нараз побачили фільмового звітодавця Дорка Ратича. Він поранений, напівпритомний й нічого від нього не можемо дізнатися. Відпочивши й підкрипившись кислим молоком, – згодом розказує, що він фільмував з танку наступ. В танк попало стрільно, танк загорівся, а зрив викинув його в повітря... Придержуємо його при собі, стараючись ввесь час впливати заспокоююче на нього. При черговому налеті, коли розбігаємось хто куди по ровах – тратимо його з очей. На добавок, від бомби розлетілася хата, де варився когут...

Загаявшись ще якийсь час, вирішуємо повернутися до чотового. Коло чотового натрапляємо ще на рудоволосого бунчужного, який на наш запит:

– Що нам діяти дальше?...

– А що хочете! – відповідає й додає – Це все вже і так є "авс"!...

Він немає найменшої надії на якийсь вихід з оточення. Залишаємо їх і простуємо в поле. Натрапляємо на розвідувальне панцирне авто з обслугою трьох вермахтівців. Найстарший ранґою питає нас:

– Голодні?...

– По трьох днях неїдження – можна бути голодним! – рубає Місько.

Вермахтівець подає нам пів комісняка та по одній консерві. Швидко впорюємося з ними. Ще хвилинка й лізу на яблунь нарвати зелепух "на десерт"... Та не так скоїлося, як хотілося. Надлітають літаки, близько нас розриваються бомби – і під подмухом повітря злітаю з дерева. До мене підходить лікар-поручник, українець, середнього росту, повновидий і подає бандаж, прохаючи, перев'язати йому поранену руку. Відламок з бомби вирвав йому на руці аж до кости спорий шматок тіла... Обтинаю рукав. В тому моменті надбігає з авта санітар і робить перев'язку.

... А літаки налітають і налітають. Довкруги безперервно розриваються бомби. Не реагую на їхній свист. Тепер мені все байдуже. Я не спроможний навіть прошептати "Богородице Діво..."

Повз нас перебігають перелякані вермахтівці, які на всі запити, одне відповідають:

– "Іван коммт! Іван коммт!" – і біжать далі. На всі сторони...

Насправді "Іван" не надходить ще, ані не видно приготувань до пролому...

Від сторони поля надходить штурмбанфюрер (майор). На його грудях безліч відзначень, а в ковнірі дубовий листок до лицарського залізного хреста. На рукаві дві відзнаки: Сталінград і Брянськ... Його обличчя порите безліччю загоїн так, що говорить: не одне я бачив і пережив... Підступаємо до нього з запитом:

– Чи будемо прориватися?...

Його відповідь коротка:

– "Шайсе!" Гівно! Звідси не вирвемося!

На ходу відпинає пояс з пістолею. За хвилину вже лежить на в'язці соломи в стодолі. Така поведінка штурмбанфюрера зневірює нас дорешти. Коли так радить такий вояк-завадіяка, то що ми, побуваючи вперше на фронті...

– Скільки маєш набоїв в пістолі? – питається Місько. І в його голосі дрижить якась незвична нотка. Повертаю на нього погляд:

– Для нас вистачить! – рубаю. – Більшовики живими нас не дістануть! – Але, додаю, – на це ще ми маємо час! – й спрямовую кроки в сторону протилетунської гармати, яку обслуговують двох українців-підстаршин.

Коло 14-ої год. від поцілу стрільном протилетунської гармати загорюється в повітрі більшовицький двомоторовий літак. З літака вис-

какує обслуга. Стрілянина не вгаває. Трупи льотчиків пробиті десятками куль...

На деякий час тиша. Не налітають літаки, зате на цей маленький клаптик землі сиплять сотні артилерійських стрілен. Фахівці твердять, що це стріляє найменше двадцять п'ять батерей... Вогонь триває безперривно до 16-ої години. В часі обстрілу стає нам в пригоді теорія з рекрутського вишколу, що черговий артилерійський набій ніколи не попадає в те саме місце... Отже, з однієї виритої розривом ями в наступну – так, як вчив нас підстаршина Міхальке.

Довкруги багато ранених і вбитих. Багато ранених просить достріловати їх, інші самі вкорочують свої муки... З усіх усюдів несуться благальні накликування порятунку. Втікаємо з цього лячного клаптика землі. Під півполукіпком збіжжя наскакуємо на гурток старшин вермахту. Місько наближається до них й голосно питає:

– Чому не робите пролому? – Хочете всі тут загинути?

– Краще загинути в боротьбі, – кричу зо всіх сил, – чим так бездільно сидіти! – Може прорвемося? – і вдивляючись в них, жду відповіді.

– Багато таких як ви є готових на пролом? – ставить мені запит сивоволосий майор танкових з'єднань.

Стверджуємо, що таких є дуже багато, тільки ніхто з нас не знає в якому напрямі пробиватися, бо не маємо карти.

Майор без надуми закликає:

– "Дурхбрух! Замельн!!!" Збірка на пролом!!!

На ці заклики підходять одинцем і групами підстаршини і стрільці різних формацій. Надходять вермахтівці, стрільці нашої дивізії, з летунських частин, з ОТ...

Майор вказує на карті, приблизно на вісім кілометрів віддалений пункт, де є три "Тигри" з його з'єднання. Це пагорбок біля села Ясенівців на південний захід від нас.

– "Дурбрух! Замельн!..." – повторюємо заклики.

До нас напливає нова хвиля готових на все вояків. Майор вказує на віддалений на яких 500 метрів сад, де стоять в прикриттю дерев три легкі танки. До танків треба комусь пробратися й передати залозі наказ негайно прибути на місце нашої збірки. Добровільно зголошується якийсь поручник. Майор наказує йому взяти з собою ще двох підстаршин.

Вони біжать в напрямі саду, а наша група розвивається в розстрільну й іде в південно західньому напрямі. Будемо прориватися поміж селами Ясенівці та Княже. Три "Тигри" з майорового з'єднання стоять на пагорбі Вороняків не можучи з'їхати стрімким спадом. Долина поміж селами Княже й Ясенівці повна мокляків і є небезпека їм там загрузнути. Наздоганяють нас легкі танки й ввесь час добігають все нові й нові стрільці.

Присутність танків додає сили й надії. На щастя, ворожі літаки рідко з'являються. Танки виїздять попереду розстрільної, яка розтягнулася на яких два кілометри. Йдемо підгору.

З закоченими рукавами блюзи крокує посередині розстрільної майор. Він передає то вліво то вправо накази. З Міськом держимося близько майора. Вся розстрільна має тільки ручну зброю. Ні одного скорострілу. Праве крило доходить до Княжого, а ліве під Ясенівці. Танки задержуються на горбку. Підходимо до них і в тому моменті на яких 200-250 метрів коло танків розривається перше артилерійське стрільно... Середущий танк відповідає... В долині перед нами чотири більшовицькі "Т-34". Йдемо вперед й з розгоном вибиваємо передові більшовицькі стійки. Вони відступають, відстрілюючись. Відкриваємо вогонь і наздоганяємо. Середущий танк стріляє з гармати, а два по боках вторують йому скорострілами стріляючи по відступаючих більшовиках.

Прямим поцілом загоряється один "Т-34", а за трьома наступними стрілами загоряється ще один "Т-34", цей від сторони Ясенівець. Стає відрадніше. Кричимо щосил: "Гурра!!! Гурра!!!" – і біжимо вперед.

Два зацілілі "Т-34" починають стріляти з гарматок. Їм щастить зістрілити два наші танки. Одинокий наш танк з'їздить дещо вниз, задержується й стріляє.

За другим вистрілом попадає в "Т-34" від сторони Княжого і він розлітається. Його товариш дає "заднього ходу". За ним летять навздогін стрільна з гармати нашого танку й одне попадає в нього. Танк загорюється... З наших грудей летить нестримне "Гурра!" і премось вперед...

В збіжжях, перед нами підводиться більшовицька рострільна. Робить спробу задержати наш розгін. Під нашим гураганним натиском ломиться й в безладді починає відступати. Непереможна воля жити жене нас вперед. Багато більшовиків підносять руки, благають пощади. В розгарі боєвої лихоманки різно стається. З Міськом організуємо по три гурти до скорострілу, крім того поповнюємо наші хлібаки крісовими набоями. Перебігаємо біля самотньої хати в полі.

– Міську! Шурни туди ґранату! – кричу.

– Не треба! Шкода!... і біжимо далі.

Перед нами на віддалі яких 400 кроків втікає юрба більшовиків. Стріляємо по ній, аж цівки крісів парять в долоні. Минаємо лан збіжжя і перед нами виринає заросла шуварами річка. На бігу пробую перескочити. Не доплигнувши другого берега попадаю в річку. Холодна вода відсвіжує, почуваю приплив нових сил... Більшовики починають стріляти до нас з "максима". Стріляють саме з цієї хати, до якої просив я Міська вкинути ґранату...

Почувши ззаду татакання "максима", прискорюємо біг. На віддалі 2000-2500 метрів перед нами пагорб Вороняків. З Княжого і Ясенівець починають стріляти по нас більшовики з ґранатометів. Під їхнім безперервним обстрілом добігаємо до залізничного насипу лінії Львів-Золочів. Насип високий на 2-3 метрів і по ньому безперервно стріляють зі скорострілів з Ясенівець. Хто був надто відважний і скочив на насип, той впав поранений, або вбитий.. А таких було дуже і дуже багато... Майже половина.

Надибую трупа якогось стрільця "Л.А.Г.", який лежить на скорострілі "МҐ-42". На цівці заклякли руки мертвяка, який ще й стиснув колінами приклад. У двійку з Міськом з трудом вириваємо з-під мертв'яка скоростріл. В замку зламана іглиця. Шукаю по кишенях мертвяка за запасною. Знаходжу її і за хвилину короткою чергою б'ю в сторону більшовицького "максима". Це ніщо, що при машині смерти немає цільника. В лентах щоп'ята куля світляна і можна точно запримічувати куди попадають кулі. Гірше, що немає двоніжка. Опираю скоростріл на рамені друга і стріляю коротку чергу...

– Варят! – кричить Місько – Хочеш, щоб я зовсім оглух? – і не ждучи на відповідь біжить в сторону насипу.

Сідаю собі "по-турецьки", беру скоростріл під пахву й "грію" по "максимові". Максим "затикається". Ціла валка переválюється через насип. Кінчаються ленти – і вже "максими" придержують своїм вогнем "спізнених" перед насипом. Кричу, щоб подали мені чергові ленти. До мене підбігають з лентами двох наших стрільців. Коли вони ладують скоростріл, перебігаю під насип. Хлопці стріляють, "максими" мовкнуть – і за той час перескакую з гуртом стрільців насип. За хвилину починають нащупувати ґранатометом скоростріл, а ще трішки згодом стають обстрілювати з багатьох ґранатометів відтинок поміж залізничним насипом та битим шляхом. Ціляють добре, полюють навіть на поодиноких стрільців. В лані картоплі наскакую на Міська. У двійку повземо межею поміж ланом збіжжя та картоплі. Що хвилини завмираємо в безрусі, бо зовсім близько вдаряють й розриваються ґранати. Цей, що біжить на ввесь зріст – далеко не забіжить... Надибуємо сотника летунської формації. Він поранений в ногу й близький зомління. Зриваю з нього блюзу, обсипую землею, а віддертим від сорочки рукавом перев'язую рану. Сотник скоро очунює, дякує й повзе дальше... Місько повзе однією межою в картоплі, а я другою. Нечайний пронизливий свист ґранатометного стрільна... З фонтанною підкиненої вибухом вгору землі летять куски чийогось тіла, рука... й рівночасно відчуваю неприємне тепло в правій нозі. Ранений?... На чоло виступають краплинки холодного поту. Пробую рухати пальцями. Не відчуваю ніякого болю. Підношуся й

стукаю ногу об землю. І нога впорядку, тільки... по правій стороні немає мойого другаМіська... Шепочу: "Вічная пам'ять," – і біжу дальше... повзаю...

В гураґанному вогні ґранатометів та скорострілів доповзую до битого шляху Львів-Золочів. За шляхом простягається покрита густими корчиками сіножать. Вона дотикає до склону гори Вороняків, на якій повинні бути три "Тигри". Це ще яких 600-700 метрів. Більшовики мають нас тут, як на долоні. Підповзаю до майора, що саме гукає зо всіх сил:

– "Абвартен!" Вичекати!

Слухають його накрику. Довіряю йому та його військовому досвідові. Майор опанований, спокійний – і це переноситься на нас. Лежу спокійно побіч нього й вдивляюся на сіножать, де смерть збирає обильне жниво. Видається неможливою річчю пробратися крізь сіножать. Лежимо в рові більше двадцяти хвилин. Серце лопотить в грудях зі страху. Безвиглядною здається наша ситуація... А кулі зі скорострілів збивають на шляху пил... Питаюсь майора:

– Що будемо робити?...

– "Рутік абвартен!" Спокійно зачекай! – відповідає рішучо.

Через шлях вже ніхто не перебігає. На сіножаті багато трупів і ще більше поранених...

Нагло мовкнуть скорострілі і ґранатомети...

– Злий знак! – проказує в голос майор. По хвилині додає ще: Тепер більшовики повинні зробити на нас наступ.

І справді: від Ясенівець виїздить повагом "Т-34" й сунеться в нашу сторону.

– Тепер! Вискок! – кричить майор і вискакує на шлях. Вискакуємо за ним і впадаємо в рів з другої сторони. Зриваємось і щосили біжимо в сторону корчиків. Не біжу ні першим, ні останнім. На нас сиплеться град олова з Ясенівець. Скорострілі, ґранатомети та й не дармує "Т-34". Мені очі повні сліз. Не знаю чому. Я спроможний тільки шептати: "Мати Божа, поможи мені"... Перед корчиками темніє мені в очах, лякаюся, чи добіжу до них...

Допадаю корчиків й без сил валюся на землю. Правий черевик повний крови, і тільки тепер чую нестерпний біль в нозі. Витягаю з кобура пістолю. В корчах можуть бути більшовики, а користуватися тут крісом незручно. На моїх очах паде на сіножаті майор. Кілька кроків від мене. З двох дірок на чолі випливає кров...

Летить з кущів, як в осені, зелене листя. Повзаю поміж ними й виповзаю на горбок. Обережно розсуваю корчик і випихаю голову з-поза кущика. Передімною два "Тигри". До мене підбігають двох з обслуги танків й подають воду...

Не віриться моїм очам: побіч танка стоїть Місько...

– Я бачив, – говорить мені по хвилині, – як твоя рука летіла в повітрі. В його голосі і радість і кмітливість. А по хвилині хтось з нас говорить:

– Мабуть, ще хтось третій був поміж нами...

Коло танків задержуємося якої півгодини. Ніхто більше не вилазить з кущів. Стихає пекельний вогонь. Починає смеркати. Кінчається кривавий день...

Не час на рефлексії. Дійсність не менше грізна ще перед нами. Танкісти впевняють, що нам загрожує нове оточення, бо більшовицькі з'єднання пішли вперед. Ми тут, як вістря клина...

Якийсь полковник командує:

– Ті, що вийшли з оточення – збірка!

Стаємо в однолаві. Паде команда:

– Відчисли!

Останню цифру проказує сам полковник:

– Сорок шість!...

Сорок шість з півторатисячі вояцтва...

Розшук

Кому відома доля дивізійннка Лісевича Євстахія?

14 серпня 1993 р. у Львові відбувся світовий з'їзд колишніх вояків Першої української дивізії "Галнчина" УНА, приурочений до 50-річчя цього військового формування.

Пані Ліда Гевко без успіху розшукує сліди рідного брата Євастахія ЛІСЕВИЧА (не переплутати з Орестом Лісевнчем, що проживав в Англії, працював учителем, нині покійний).

Лісевнч Євстахій, 1921 р. народження, закінчив торговельну школу в м. Чорткові. В 1943 р. вступив до української дивізії "Галичина".

Останній лист від радиста-зв'язківця рідні одержали з-під Бродів у 1944 р. На жаль, невідомі сотня і полк, де служнв Лісевич. Є непідтверджена і малонадійна інформація, що ніби-то бачилн Лісевича Євстахія у гарячому бою біля с. Заболотці Бродівського району у трагічному 1944-му. Палахкотів у вогні підірваний міст (гостинець вів до м. Золочева) через річку, назвн якої очевидець не пам'ятає. Кажуть, там вела бій 1-ша сотня 31-го полку.

Кому відома доля дивізійника Лісевича Євстахія? Ті, хто подадуть інформацію про це п. Гевко Ліді, що проживає на вул. Незалежності, ч. 16 у м. Чорткові Тернопільської області в Україні, перетворить темну ніч невідомості у немеркнучий День Світлої Пам'яті. І нехай Бог благословить причетннх до милосердного чину.

Андрій Базалінський

З життя ветеранських організацій

КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ГАЛИЦЬКОГО БРАТСТВА ДИВІЗІЙНИКІВ

В дні 25-го вересня 1993 р. відбувся Крайовий Делеґацький З'їзд Галицького Братства кол. вояків 1-ої УД УНА у Львові, де обрано нову Крайову Управу в складі 12 членів під головуванням Левка Войташа, а його заступником є голови Станиць: Володимир Малкош – Івано-Франківськ, Михайло Бендина – Львів, Богдан Стасів – Тернопіль.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ БРАТСТВА

Пленарне Засідання Головної Управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА відбулось при нагоді Конґресу СКВУ, 4.11.1993 в готелю "Вестін Гарбор Кастл" в Торонті. Участь в ньому взяли, крім канадських та американських членів Управ, теж бажаючі члени Братства і гості. В Президії засіли: голова Гол. Управи д-р М. Малецький, голова РУКО д-р Ф. Мартинюк, голова Крайової Управи ЗСА О. Голинський, член Управи ОБВУ – Англія – П. Кіщук, голова Крайової Управи Братства Канади Л. Бабій, секретар Головної Управи С. Климців і член Головної Управи д-р В. Верига.

На засіданні обговорювалось ряд проєктів, які мало б фінансувати Братство.

Досі Головна Управа видала в Україні повісті Романа Колісника "Останній постріл" та Олега Лисяка "За стрілецький звичай" у в-ві "Червона калина"

Частина президії, зліва: генерал-полковник Костянтин Морозов, д-р Мирослав Малецький, Осип Голинський, д-р Франко Мартинюк

у Львові, та історію 1-ої УД (переклад з англійської) проф. Тараса Гунчака у в-ві "Військо України" в Києві. Зроблено заходи для написання і видання "Матеріяли до історії УД" в Києві; "Роля і участь дивізійників в громадському, політичному, релігійному та економічному житті діяспори", зфінансувала спомини Олеся Пушкара в Польщі. Вислано допомогу для влаштування постійної виставки дивізійних матеріялів у середній школі ім. М. Шашкевича у Львові та проведеня курсів з історії УД на журналістичному факультеті Львівського університету. Схвалено видати спомини майора Гайке в Україні.

Беручи участь у VI Конґресі СКВУ в Торонті, генерал-полковник Костянтин Морозов також загостив на Пленарну Сесію Головної Управи Братства 1-ої УД УНА, де звернувся із коротким словом до дивізійників-учасників Конґресу. Генерал уперше довідався про нашу Дивізію, коли став Міністром оборони, коли Україну стали відвідувати українці з еміґрації. На пості Міністра Оборони його завданням було організувати українську армію. За його словами – українська арміє є і готова боронити свою державу.

Відвідали пленарне засідання і кандидати на пост голови СКВУ д-р Ціпивник і інж. Я. Скрипник.

СВЯТКУВАННЯ 50-ЛІТТЯ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ "ГАЛИЧИНА"

- ВІННІПЕҐ – неділя, 2-го травня 1993 р., доповідач проф. Михайло Тарнавецький
- ГАМІЛЬТОН – неділя, 11-го липня 1993 р., доповідач д-р Остап Сокольський
- ЕДМОНТОН – неділя, 17-го жовтня 1993 р., доповідач д-р Петро Саварин
- КАЛЬҐАРИ – неділя, 10-го липня 1993 р., доповідач Зенон Макар
- МОНТРЕАЛЬ – неділя 3-го жовтня 1993 р., доповідач Роман Колісник
- СТ. КЕТРИНС – середа, 2-го червня 1993 р., доповідач Омелян Гаврилишин
- САСКАТУН – 13-го листопада 1993 р., доповідач д-р Богдан Розділький
- ТАНДЕР БЕЙ – неділя, 12-го грудня 1993 р., доповідач Михайло Савчук
- ТОРОНТО – неділя, 30-го травня 1993 р., доповідач генерал-бриґадир Віктор Пергат
- ЛОНДОН – неділя, 10-го липня 1993 р., панахида за полеглих дивізійників, парох о. З. Вальницький відмітив цю річницю у своїй проповіді.
- СУДБУРИ – 19 грудня 1993 р., сходини Станиці з доповіддю Григорія Савківа
- ОТТАВА – неділя, 19-го грудня 1993 р., сходини Станиці з доповіддю Петра Мулика *(З "Обіжника" КУ Братства Канади)*

5-ий КРАЙОВИЙ З'ЇЗД КОЛИШНІХ ВОЯКІВ 1-ої УД УНА В АВСТРАЛІЇ

На П'ятий Крайовий з'їзд, що відбувся 13-14 листопада 1993 р., з усієї Австралії прибуло 32 делеґати та запрошені гості. З'їзд почався о год. 3 по полудні в Народному домі УГВ в Ессендоні.

Уступаючий голова Крайової Управи Богдан Тарнавський відкрив з'їзд і попросив присутніх вшанувати пам'ять полеглих друзів та тих, що відійшли від нас, однохвилинною мовчанкою та вставанням з місць.

Обрано почесну президію, в яку ввійшли: голова С. Трушкевич, голови станиць Аделаїди, Мельбурну та Сіднею та гість о. Стасишин, заступник голови М. Мик, секретар П. Вакуленко.

Всі наради пройшли спокійно і ділово, всі точки порядку денного було докладно обговорено і винесено ряд рішень, що відносились до діяльности Крайової та станичних управ. У дружній атмосфері багато делеґатів прийняли активну участь в дискусіях і рішеннях з'їзду.

З'їзд вибрав нову Крайову управу, яка цим разом перейшла до Аделаїди. Голова – С. Трушкевич, члени управи: Т. Андрушко, Я. Ліщинський, М. Добриденко, П. Вакуленко та П. Курпіта.

Після закінчення нарад, заходом станиці Мельбурну, влаштовано гарне прийняттття, на якому були присутні владика Іван Прашко, о. Стасишин, голова громади Вікторії пан Романів та інж. Болюх. Божі дари благословили владика Іван Прашко та о. Стасишин, тоді побратими забавлялися співом стрілецьких пісень, дотепами, жартами, а побратим М. Добриденко співав коломийки, які він зібрав в Україні.

Подяка належиться станиці Мельбурну за приготування прийняття.

Спільна знімка делеґатів 5-го Крайового з'їзду після панахиди перед українською католицькою церквою в Мельбурні. 14.11.1993.

В неділю 14-го листопада в українській католицькій церкві в Мельбурні відправлено Службу Божу та Панахиду по полеглих воїнах під Бродами. В Панахиді з прапорами брали участь всі присутні на з'їзді дивізійники, українські в'єтнамські ветерани з австралійськими прапорами та сумівці.

В годині 4-ій по полудні відбувся святочний концерт з гарною програмою. Заля була вщерть заповнена людьми, а спереду сиділа через увесь концерт Зіна Ботте, почесний консул України, зі своїм чоловіком.

Святочний концерт відбувся урочисто, співав чоловічий хор чудові стрілецькі пісні, які співали дивізійники, що весело й бадьоро звучали й зі сцени під дириґуванням М. Костюка, дивізійника також. Святочну доповідь виголосив Б. Тарнавський, а після нього виступив жіночий хор, що гарно виконав ще кілька стрілецьких пісень. А потім були деклямації, сольоспіви та дуети всіх визначних співаків під музичний супровід Л. Марияновської.

З деклямацією власного вірша виступив Пилип Вакуленко, який був сприйнятий гучними оплесками.

На закінчення концерту виступили об'єднані чоловічі хори, виконавши нові пісні, написані нашими композиторами в Австралії.

Після концерту дивізійники станиці Мельбурн справили гостям ще одну приємну несподіванку – перекуску на прощання з пивом і т. п. І вшанували новообраного голову Крайової управи співом "Многая літа...", на що голова С. Трушкевич у своєму слові висловив подяку за увагу та запевнив, що прикладе усіх зусиль у виконанні своїх обов'язків.

Новообрана Крайова управа складає всім, хто спричинився до успіху з'їзду, прийняття і концерту признання за добре зроблену роботу, за добре проведення всіх частин свята.

П. Вакуленко,
пресовий референт

РЕЗОЛЮЦІЇ ДЕЛЕҐАТСЬКОГО З'ЇЗДУ РАДИ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1. Делеґатський З'їзд Ради Українських Комбатантських Організацій (РУКО), що відбувся в Торонто 2 листопада 1993 року з участю делеґатів українських ветеранських організацій – членів РУКО, сердечно вітає:

– Український народ в Україні й в східній та західній діяспорах, вітає Президента, уряд, парлямент і всіх патріотів, які працюють віддано для розбудови і закріплення Української держави;

– Ієрархів Українських Церков і Духовенство в Україні й на поселеннях; Міністерство оборони України, Головний штаб Збройних Сил України, Спілку Офіцерів України, Українське Козацтво, Всеукраїнське Братство кол. Вояків УПА, Галицьке Братство кол. Вояків 1-ої УД УНА, генералів, адміралів, офіцерів, підофіцерів і рядових Збройних Сил України;

– Світовий Конґрес Вільних Українців, українські політичні сили, громадські, культурні установи, організації, товариства, наукові інституції, центри та економічно-торгівельні підприємства;

– все українське громадянство в обидвох діяспорах і членів українських ветеранських організацій;

– всіх учасників VI Конґресу СКВУ.

2. Делеґатський З'їзд Ради Українських Комбатантських Організацій відбувається в 50-річчя з часу утворення і збройної боротьби Дивізії "Галичина", пізнішої 1-ої УД УНА. Учасники Делеґатського З'їзду високо цінують посвяту, відданість і вірність Україні воїнів Дивізії, клонять свої голови в пошану і пам'ять тим воїнам Дивізії, що поклали своє життя у збройній боротьбі за волю України, вітають дивізійників, котрі, пройшовши бойовий шлях і більшовицькі в'язниці та концтабори, залишились вірні своїй вояцькій присязі і тепер оформлюючись у Галицькому Братстві кол. Вояків 1-ої УД УНА працюють для добра нашої держави й народу. Учасники Делеґатського З'їзду вітають також сердечно Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА та їхніх членів у США, Австралії, Арґентіні, Німеччині й дивізійників у Великій Британії.

3. Делеґатський З'їзд закликає уряд Української держави і Міністерство оборони України та Головний Штаб приділяти кожночасну і особливу увагу розбудові та українізації Збройних Сил України як ґаранта існування держави та домогтися позитивної розв'язки питання Чорноморської фльоти в користь України.

4. Делеґатський З'їзд РУКО пропонує новообраній Президії встановити й втримувати контакти і співпрацю з військовими колами в Україні та установами, а також тісно співпрацювати з українськими ветеранськими організаціями, як з Об'єднанням УПА, Товарнством УПА, Галицьким Братством 1-ої УД УНА.

5. Делеґатський З'їзд закликає ветеранські організації-членів Ради Українських Комбатантських Організацій подавати кожночасно допомогу та підтримку українському народові в його праці для закріплення державности України.

Торонто, 2 листопада 1993 року

В АН УКРАЇНИ СТВОРЕНО ВІДДІЛ "ДЖЕРЕЛА НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ XX СТОЛІТТЯ"

Рішенням Вченої ради Інституту української археографії АН України (протокол ч. 18 від 9.XII.1993) створено Відділ "Джерела національно-визвольної боротьби XX століття". Відділ створено з метою виконання "Угоди про наукове співробітництво між Інститутом української археографії АН України, Головним архівним управлінням при Кабінеті Міністрів України та Видавництвом 'Літопис УПА'". Керівником Відділу призначено проф. д-р Петра Й. Потічного з Макмастерського Університету, Канада (Наказ ч. 29 від 14.XII.1993), члена Вченої Ради Інституту та співредактора "Літопису УПА".

Завдання Відділу: виявлення, реєстрація, археографічне опрацювання, та створення бази даних та публікацій корпусу джерел з історії національно-визвольних змагань українського народу в XX ст., зокрема підпільної боротьби ОУН і УПА 40-50-х років.

Для координації науково-організаційної та практичної роботи по підготовці до друку документальних публікацій створено Головну редакційну раду. До її складу ввійшли проф. д-р П. Сохань, директор Інституту української археографії (співголова), мґр. Є. Штендера, відповідальний редактор "Літопису УПА" (співголова), д-р Я. Дашкевич, д-р Р. Пиріг, д-р О. Рубльов, Б. Іваненко, д-р М. Ріпецький, проф. д-р П. Й. Потічний та д-р Г. Боряк.

Досі появилося 23 томи "Літопису УПА", спільними зусиллями Об'єднання Колишніх Вояків УПА в США і Канаді та Товариств Колишніх Вояків УПА ім. ґен. хор. Тараса Чупринки в США і Канаді. Томи, які будуть підготовлені і видані в Україні, матимуть загальну назву "Літопис УПА. Нова серія". Перші томи нової серії повинні появитися вже в 1994 році. Вони міститимуть важливі матеріяли, які виявлено в різних архівних фондах України. Книги "Літопису УПА" започатковані й підготовлені редколегією в Канаді будуть й надалі виходити паралельно з новою серією як чергові числа канадської серії. *17 грудня 1993 р.*

СВІТОВИЙ КОНҐРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ (СКВУ)

На VI Світовий Конґрес СКВУ, що відбувся в днях від 2-го до 7-го листопада 1993 р., до Торонта з'їхались, чи радше, злетілись представники українських громадських організацій з цілого світу, з усіх континентів, а в тому вперше з України. Репрезентували Україну: заступник прем'єра Микола Жулинський, бувший Міністер оборони всіми шанований ген. полковник Костянтин Морозов і голова Всеукраїнської Координаційної Ради письменник Іван Драч. Це в перше українська громада поза Україною зібралась, щоб спільно відсвяткувати тріюмф своїх трудів і праці для політичного визволення свого народу.

Свої наради відбув Конґрес у "Вестін Гарбор Кастл" готелю. Провірив свою п'ятилітню працю, змінив назву на Світовий Конґрес Українців (СКУ), вислухав доповіді наших гостей з України, намітив завдання на майбутніх 5 років і вибрав нову управу, яку очолив знаний і досвідчений громадський діяч, бувший голова Централі КУК, д-р Дмитро Ціпивник.

Учасники VI Конґресу СКВУ в Торонті

Стоять зліва: Ст. Климців -- секретар ГУ Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Любомир Білик -- делеґат Братства "Броди-Лев" (США), Роман Гаєцький -- член ГУ Братства, побратим Володимир Микула -- делеґат ОЧСУ (США), Ліда Райчинець -- голова Об'єднання Українців Чеської Республіки, Юрій Кудряшов -- директор з економічних питань Української Всесвітньої Координаційної Ради (Київ), Андрій Коморовський -- заступник голови ГУ Братства, д-р Мирослав Малецький -- голова ГУ Братства, Михайло Слабошпицький -- голова Секретаріяту УВКР (Київ), д-р Остап Сокольський -- член ГУ Братства, Лев Бабій -- голова КУ Братства в Канаді.

Конґрес закінчив свої наради величавим і многолюдним бенкетом, в якому взяли участь представники урядів Канади і дипломатичного корпусу наших приятелів.

Нам приємно подати, що в склад Президії СКУ вибрано побратимів-дивізійників: д-ра В. Веригу на скарбника на половину каденції (2,5 року), а в другій половині каденції він буде першим заступником Президента СКУ; інж. Ярослава Соколика – Генеральним секретарем СКУ; до Президії СКУ, від Головної Управи Братства кол. вояків 1-ої Української Дивізії УНА – д-ра Ми-рослава Малецького; пастор Володимир Домашовець входить до Президії СКУ від Євангельського Баптистського Об'єднання з США; одним з заступників Президента є інж. Василь Михальчук з Франції; Іван Олексин з США від УАКР є членом Президії; до Секретаріяту СКУ входить д-р Святомир Фостун з Великої Британії від ОБВУ; д-р Юрій Курис входить до Секретаріятиу СКУ від Світової Федерації Українського Інженерного Товариства.

Ґратулюємо Вам, наші побратими, і бажаємо успіхів в праці для добра нашого народу.

(З "Обіжника КУ Братства Канади")

УКРАЇНСЬКЕ ЦЕНТРАЛЬНЕ ДОПОМОГОВЕ ОБ'ЄДНАННЯ В АВСТРІЇ

З нагоди Різдва Христового і Нового 1994 року шлемо Вам наші щирі побажання радісних, здорових і благословенних Свят, щасливого Нового Року, багато успіхів, міцного здоров'я і всього добра. Дякуємо Вам за зрозуміння і велику жертовність на добродійні цілі наших установ, для потребуючих втікачів, якими ми завжди опікуємося і на майбутнє просимо не забувати, бо ж це наші брати по крові, і як ми не поможемо, то чужинці помагати не будуть. Головно йдеться про біженців з кол. Юґославії, Боснії, Герцоґовини і Хорватії, бо там серби розпочали жорстоку війну проти всіх несербів, т.зв. "етнічну чистку", все грабують, вбивають, нищать і проганяють всіх несербів, що негуманно, проти всяких людських прав. Маємо 249 осіб зареєстрованих як біженців, з чого вже 124 вїхали до Канади, а решта жде на дозвіл на виїзд. Канада найбільше прийняла наших втікачів, а відтак Австралія (16), Голляндія (1), США (0). Ще приходять деякі втікачі, якщо їм вдасться перейти границю. Також деякі з Німеччини, яким відмовлено азилю, приходять до Австрії, і ми стараємося їм помагати. Жертвенність дуже зменшилася, бо головно допомагають Україні (це найважливіше). Але помагають нашим біженцям в Австрії. Досі зібрано 108.158.50, а видано на допомоги 105.897.30 і на "Поміч Україні" через СКВУ 6.200 шіл., значить недобір покрито з каси УЦДОА, то є 3.938.80. Зібрано дещо зимових речей, влаштовано "Св. Миколая" для дітей з поміччю укр. парафії, "Ялинку" для втікачів з їдою і кутею і т.п.

Домівку парох о. мос. д-р Ол. Осттайм-Дзерович дає безплатно. Найбільшим нашим жертводавцем, як звичайно, є ЗУАДК понад 7 тис. ам. дол., з чого частину 2 000 ам. дол. вислано просто до Загребу до єпископа Славоміра і до о. декана Петра Овада в Боснії. 1300 дол. пожертва від ССУК, Відділ в Оттаві, а по 1000 ам. дол. єп. Прашко, Мельбурн, єп. Василь Лостен, США, ССУК, Відділ Торонто і Укр. Ветерани, Канада.

д-р Сергій Наклович,
голова і Представник ЗУАДК в Австрії
грудень 1993 р.

ЗАСНОВАНО КАТЕДРУ УКРАЇНІСТИКИ В ОТТАВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

В 1993 р. в Оттавському університеті засновано Катедру україністики. Катедра перебуває під юрисдикцією Школи вищих студій і досліджень Оттавського університету, а патронує її високодостойний Рамон Джон Гнатишин, Генерал-губернатор Канади. Увага Катедри зосереджена на українознавчі студії, дослідження і видання наукових праць в галузях ґуманістики та суспільних наук.

Катедру засновано завдяки діючим від вісімдесятих років фондам українських студій при Оттавському університеті інженера Антона і доктора Надії Івахнюків та професора Константина Біди. Закладовий капітал Катедри насьогодні зріс до 750 000 долярів.

Катедрою керує покликана Оттавським університетом Дорадча рада, в склад якої натепер входять: д-р Ніколь Бежен Гайк, декан Школи вищих студій і досліджень (співголова); д-р Карлос Базан, декан факультету ґуманістики; д-р Генрі Едвардс, декан факультету суспільних наук; д-р Теофіль Іван Кіс, професор політичних наук (співголова); д-р Ірина Макарик, професор англістики; д-р Роман Веретельник, професор славістики.

На перехідний час, доки Катедра не буде цілком фінансово забезпечена і доки не буде покликаний її постійний (на ротаційній базі) керівник, керівництво Катедри підготовляє тимчасову програму діяльности. Свою діяльність Катедра розпічне низкою публічних викладів, організуватиме симпозіюми й конференції та розгорне видання наукових праць. Плянується також нав'язати співпрацю між Катедрою і науковцями-україністами України.

Телефони:
Д-р Теофіль Кіс (613) 731-33-79
Д-р Ірина Макарик (613) 564-33-23
Д-р Роман Веретельник (613) 564-6569

ФАХ (613) 564-5952

Chair of Ukrainian Studies
c/o School of Graduate Studies and Research
115 Seraphin Marion
Ottawa, Ontario
K1N 6N5

ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

В днях від 6 грудня 1993 р. до 31-го січня 1994 р. ми одержали такі вплати на пресовий фонд журналу:

Станиця Братства к. вояків 1 УД УНА – Нью-Йоркіз збірки на похоронах побратима сл.п. Романа Гаєцького пожертви зложили: по дол. **200.00**: Ольга Гаєцька, дружина Покійного Романа, та Ірена і Іван Дорожинські, по дол. **100.00**: Д-р Володимир і Ірена Чуми та Маріка Мартинюк, по дол. **50.00**: Марта Данилюк, Андрій і Ліда Закревські, Юрій і Олена Кисілевські, Василь Мисак, Ольга і Дмитро Нагірні, д-р Ірена і д-р Ярослав Падохи, Галина і Роман Поритки, Люба і Роман Раковські, Христина і Юрій Ференцевичі, Ірина і Богдан Чайковські, Станиця Братства в Чікаґо і Станиця Братства в Клівленді, по дол. **30.00**: Марта і Стах Яроші і Анна та Олександер Пришляки, по дол. **25.00**: Вірка і Микола Галів, Галя і Богдан Кандюки, Ольга і Роман Кобрини, Юліян Котляр, Зеновія і Мирослав Кулиничі, Люба і Павло Міхалевичі, Ірена і Іван Мокрівські, Оксана і Володимир Миськів, Софія і Ігор Раковські, Марія і Орест Слупчинські, Надя і Мирослав Шміґелі, Євген Шипайло, Теодор Ціх, Іванна і Роман Припхани та Дора і Володимир Сторожинські, по дол. **20.00**: Ірена Гладка, Петро Буняк, Осип Голинський, Анна і Іван Копчаки, Дарія Каранович, Богдан Ковалик, Осип Левицький, Зенон Михайлевський, Данило Мох, Надія і Ярослав Пастушенки, Маруся Ришітник, Дарка і Іван Скіри, та Марта і Стефан Скрибайли, по дол. **15.00**: Марія Шепарович, по дол. **10.00**: Ярослав Балабан, Ярослав Закаляк та Володимир Процик

разом **$2,115.00**

Станиця Братства 1 УД УНА – Рочестер із збірки в часі тризни та похоронів сл.п. сот. Мирослава Мартинця пожертви зложили в пам'ять: нашого мужа, тата та діда – Дружина Іванна з дітьми і внуками – **150.00** дол., нашого шваґра, стрийка і хресного батька – Зюня, Софійка й Марійка Мартинці, Ґлен Спей – **200.00** дол., нашого шваґра і вуйка – Володимир Мотика з дітьми і внуками – **250.00** дол, мужа нашої приятельки Іваики і побратима по зброї Михайло і Стефанія Павлічки, Веніс, Флорида – **25.00** дол.; збірка на тризні: по дол. **50.00**: Любомир Ґалуґа і Стефан Федик, по дол. **25.00**: Роман Куціль, по дол. **20.00**: Люба і Любомир Білики, Орест Соробей, Василь Білан, Анна і Мечислав Баличі, Михайло Терлецький, Іваи Кирчей, Мирон Масловський, Ярослав Матковський, Петро Олійник, Микола Мигович, Василь Бездух, Іван Шурин, Микола Марґолич, Осип Джус, Дмитро Бездух, Семен Кобасовський, Людвик Бах, Василь Семанюк, Юрій Боберський, Богдан Рудий, Марія Вергун, Володимир Турик, Петро Дзюба, Карло Маньківський і Марія Лозинська

разом **$1,050.00**

Станиця Братства 1 УД УНА – Філядельфія, замість квітів в пам'ять сл.п. полк. Михайла Ліщинського на видавничий фонд Вістей Комбатаита зложили пожертви: дол. **50.00**: Михайло Вітер (Торонто), дол. **30.00**: Ярослав Татомир, по дол. **25.00**: Т. і Б. Артимишин, І. Коропецький, по дол. **20.00**:

Іванка Мазурок, Марія Каплиста, Іванна Ліщинська, М. Ковальчин, І. Скіра, Є. Михайлів, М. Бойчук, В. Сімків, Я. Качай, В. і А. Загасайло, Е. Левицький, дол. 15.00: Р. Кобрин, по дол. 10.00: М. і О. Лисяк, І. і Є. Козак, Марія Романець, Я. Колодій, Р. Стеблій, В. Матиєвич, Г. Походжай, М. Ґнип, Є. Шкільник, Ярослава Кравчук, Б. Гнатюк, В. Зуляк, О. і А. Вомпель, С. і А. Козак, М. Мізак, Я. Бобинський, М. Кузьма, Анна Борис, М. Білик, З. Яремович, Р. Клос

Разом $575.00

Станиця Братства ! УД УНА в Торонто, частина із збірки в часі панахид, похоронів та тризни св.п. Богдана Дусанівського (25.4.1925 – 18.1.1994) (список жертводавців в слідуючому чнслі журналу) $540.00

Станиця Братства 1 УД УНА – Лігайтон, в сороковий день від смерти члена Станиці побратима сл.п. Ореста Грабика відбулася поминальна Тризна і в пам'ять Покійного зібрано на пресовий фонд журналу Вісті Комбатанта ось такі пожертви: дол. 50.00: Станиця Братства – Лігайтон, по дол. 25.00: Микола і Марія Бойчуки та Євген і Богданна Михайлів, по дол. 10.00: Михайло Хомин, Андрій Ґелетканич, Петро і Галина Клюк, Іван Рихвіцький, Володимир Зуляк, Зенон Михайлевич, Іван Соболь, Григорій Яремчук, Роман Стеблій, Іван Мединський, Франк і Олімпія Гарріс, Степан Селешко, Петро Кіра, Олександер Ганас, Ярослав і Ольга Цегельські та Володимир Вербовський

разом $270.00

Андрій Гавірко, Англія, в пам'ять побратима сл.п. Романа Данилюка $50.00

Орест Лоґуш, Нью-Йорк, в пам'ять приятеля св.п. Романа Гаєцького $50.00

Рома Жибик, Чікаґо, в пам'ять мужа сл.п. Петра $50.00

Д-р Володнмир Мотика – Рочестер, в пам'ять померлого в Трускавці, Україна, побратима Богдана Біласа, учасника боїв під Бродами, борця в рядах УПА та довголітнього в'язня большевицькнх таборів в Сибірі $50.00

Тарас Качмарчук – Торонто, в пам'ять побратима св. п. хор. Романа Гаєцького $40.00

Станиця Братства 1 УД УНА – Ст. Кетеринс, в пам'ять побратима і члена станиці св.п. Павла Соляра $30.00

Іванна і Олег Ратичі – Едісон, Н. Дж. в пам'ять св.п. Віри Мотики $30.00

Дам'ян Ліщинський – С. Орандж, в пам'ять св.п. Віри Мотики $25.00

Іриней Ратич – Монтреаль, замість квітів на могилу св.п. Богдана Кашуби $25..00

Д-р Володимир Мотика – Рочестер в пам'ять покійних побратимів св.п. Романа Данилюка і Романа Гаєцького $25.00

Іван Цар – Воррен, замість квітів на могилу св.п. д-ра Михайла Лози, померлого в Баффало, США $15.00

Д-р Роман Рак – Кергонксон $125.00

по дол. 100.00: Роман Стефанюк – Джексон Гайтс і Роман Герасимович – Балтімор разом $200.00

Володнмир Махобей – Денвер $75.00

по дол. 50.00: Богдан Чеменинський – Вінніпеґ, Степан Максимишин – Вінніпеґ, Станиця Братства 1 УД УНА в Дітройті і д-р Олег Ратич – Едісон

разом $200.00

Стефанія Девоссер – Торонто $30.00

по дол. 25.00: Дмитро Неґрич – Торонто, Маркіян Когут – Торонто, Ярослав Куницький – Торонто, д-р Остап Сокольський – Торонто, Василь Чуприна – Торонто, Іван Ґайда – Франція, Іван Шкільник – Гамільтон, Іван Джуґлей – Торонто, Михайло Чіх – Лондон (Кан.), Василь Дубик – Торонто, Роман Чолкан – Торонто, Ліда Гумініловнч – Торонто, Василь Дерех – Торонто, Володимир Дубчак – Торонто, Ігор Друневич – Торонто, Іван Барицький – Торонто, Мирослава Клименко – Торонто, Іван Мороз – Торонто, Микола Мельник – Торонто, Ярослав Дутка – Тронто, Роман Проців – Тандер Бей, Богдан Маців – Монтреаль, Степан Ґула – Торонто, Юра Гнатюк – Вінніпеґ, Іван Бурдик – Ганільтон, Ярослав Кернякевич – Ванкувер, Михайло Бойчук – Саскатун, Петро Микуляк – Торонто, д-р Теодор Барабаш – Еспанія, Володимир Левицький – Торонто, Мирон Піскорецький – Гамільтон, Роман Гавриляк – Нью-Йорк, Володимир Католик – Ст. Кетеринс, Володимир Сміґуровський – Парма, Сильвестер Ремеза – Оттава, Іван Дудись – Торонто, Дарія Дербіш – Торонто, Наталія Чабалка – Торонто, д-р Ізидор Заплатинський – Фервю, Валя Цурковська – Торонто, Микола Францушенко – Роквилл, Галя Хотинецька – Міссіссаґа, Михайло Березовський – Ортонвилл, д-р Іван Кіндрат – Рочестер, Олександер Скоп – Ля Месса, д-р Роман Шолдра – Летбрідж, Михайло Ковальчин – Філядельфія

разом 1,175.00

по дол. 20.00: Зенон Круцько, Юрій Шанта – Торонто, Галина Галамай – Міссіссаґа, Михайло Дендерис – Торонто, Ярослав Колодій – Філядельфія, Орест Шеґда – Ст. Кетеринс, д-р Микола Ласійчук – Балтімор, Роман Микита – Кліфтон, Володимир К. Ленчик – Англія, Іван Богун – Торонто

разом $200.00

по дол. 15.00: Михайло Маруцак – Торонто, Пилип Дмитрів – Ванкувер, Михайло Мельник – Торонто, Іван Плювак – Торонто, Лев Іваснків – Тандер Бей, Евген Бочан – Торонто, Євген Логаза – Торонто, Зенон Кобилянський – Гамільтон, д-р Роман Б. Дзюбановський – Віндсор, Михайло Стефанів – Амгерстбурґ, Степан Лось – Лондон (Кан.), Богдан Кальба – Торонто, Михайло Яцишин – Міссіссаґа, Михайло Квич – Тандер Бей, Іван Плешкевич – Монтреаль, Степан Магмет – С. Орендж, Іван Хохлач – Монтреаль, Василь Думенко – Торонто, д-р Богдан Роздільський – Саскатун, Юрій Ракобовчук – Монтреаль, Евстахій Думин – Терра Котта, Данило Мох-Понд Едди, Антін Макаруха – Торонто, Богдан Корчак – Фльорида

разом $360.00

Богдан Шарко – Німеччина $12.40

по дол. 10.: Олександер Немирівський – Монтреаль, Олександер Дранценко – Камсок, Василь Гаврилюк – Гартфорд, Теодор Юркевич – Торонто, Іван Шлапак – Міссіссаґа, Теодор Пасічняк – Саскатун, о. Володимир Шараневич – Торонто, Ярослав Паньків – Монтреаль, Петро Кицінський – Гамільтон, Богдан Чембул – Торонто, Богдан Сорока – Торонто, Тамара Чорна –

Торонто, Володимир Беднарський – Гамільтон, Степан Стрільчук – Чікаґо, Василь Гладкий – Монтреаль, Остап Стецьків – Міссіссаґа, Іван Бойчак – Вінніпеґ, Петро Батіг – Вінніпеґ, Павло Кралька – Вінніпеґ, Іван Савка – Вінніпеґ, Олекса Загорода – Вінніпеґ, Степан Янківський – Вінніпеґ, Петро Піжицький – Ст. Кетеринс, Мирослав Костишин – Торонто, Володимир Вараниця Сідней (Кан.), Іван Ільків – Вайтінґ, Демид Салючок – Торонто, д-р Роман Романович – Вінніпеґ, Антін Семаншин – Торонто, Павло Божик – Торонто, Михайло Мандрик – Монтреаль, В. Федоркевич – Монтреаль, Добромир Казанівський – Ніяґара Фалс, Богдан Куриляк – Едісон, Іван Савка – Сідней (Кан.), Петро Мандич – Ролігсфорд, Ярослав Закаляк – Лінден, Роман Ваврів – Порто Ріко, Дмитро Пасічняк – Тандер Бей, Володимир Качан – Оттава, Андрій Закревський – Нью-Йорк, Іван Ткач – Гамільтон, Роман Білик – Рочестер, Іван Гранківський – Айленд Стеттен, д-р Володимир Кривуляк – Оттава, Михайло Ніновський – Воррен, Іван Наконечний – Торонто, Степан Климців – Торонто, Петро Дем'янюк – Торонто, Антін Василик – Торонто, Богдан Опалевич – Торонто

разом **$510.00**

по дол. 5.00: Осип Цяпа – Монтреаль, Юрій Аронів – Берри, Ярослав Дибайло – Вінніпеґ, Петро Музика – Вінніпеґ, Роман Гаврилів – Вінніпеґ, Федір Цимбалюк – Міссіссаґа, Мирон Головатий – Торонто, Петро Кудла – Торонто, д-р Евстахій Юркевич – Роксфорд, Михайло Лавришин – Торонто, Роман Стахів – Гамільтон, Зенон Дацків – Воррен, Стефан Кравчук – Монтреаль, Марія Палідвор – Нью-Йорк, Олександер Ільченко – Ґлостер, Микола Керницький – Ванкувер, Володимир Патроняк – Торонто, Мирон Драґан – Оаквилл, Василь Хай – Парма, Іван Городецький – Торонто, Степан Кучабський – Гамільтон, Ярослав Кульчицький – Гамільтон, Іван Падик – Торонто, Роман Полюга – Монтреаль, о. д-р Петро Біланюк – Торонто, Михайло Рудик – Гамільтон, Петро Новосад – Саскатун, Дмитро Стадниченко – Пікерінґ, Олександер Кобаса – Віліямстовн, Олександер Клецор – Н. Брансвик, Богдан Антонишин – Орандж, Осип Труш – Юніон, Михайло Ґембарський – Вінніпеґ, Степан Теліщук – Монтртеаль, Степан Леуш – Ґлен Спей, Степан Ткачик – Арізона, Степан Кучварський – Мінеаполіс, Степан Максимюк – Сілвер Спрінґс, Осип Папінко – Торонто, Ігор Козак – Дітройт, Василь Білан – Рочестер

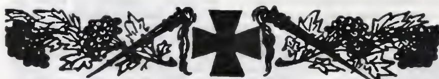
разом **$205.00**

Михайло Шанайда – Монтреаль **$2.00**

РАЗОМ **$8,034.40**

Наше щире співчуття пересилаємо родинам, приятелям та знайомим свв. п. Романа Гаєцького, Мирослава Мартинця, Михайла Ліщинського, Богдана Дусанівського, Ореста Грабика, Романа Данилюка, Петра Жибика, Віри Мотики, Богдана Біласа, Петра Соляра, Богдана Кашуби і Михайла Лози. Дякуємо Управам Станиць Братства, ініціяторам збірок та невтомним збірщикам пожертв за піддержку нашого і вашого журналу. Просимо завжди мати на увазі потреби журналу.

М. Б. Бігус за адміністрацію "ВК"

Ті, що відійшли

Інж. Юрій ТИС-КРОХМАЛЮК
*27.X.1904 -- +1.I.1994

По довгій і тяжкій недузі відійшов від нас інж. Юрій Тис Крохмалюк, старшина 1-ої УД УНА. Народився у Кракові в родині вчителів. Мати померла, коли йому було чотири роки, а батько вчителював у різних містах Галичини. По матурі закінчує студії у Відні, здобуваючи професію інженера-хеміка в 1928 р. Був співвласником підприємства косметичних продуктів у Львові. Вже змалку цікавився історією, читаючи всі книжки про княжі й козацькі часи, які він міг дістати. Любов до книжки він виніс з дому своїх батьків, які мали велику бібліотеку.

Ю. Крохмалюк не обмежувався в своїх зацікавленнях тільки до своєї професії. Коли він вернувся з Відня до Львова, покликано його до польського війська. На його бажання – і здивування – його було прийнято до літунства. Він закінчив старшинську школу у відділі обсерваційних бальонів і в ранзі підпоручника пішов до резерви. Два рази покликували його на вправи резерви, одначе, коли його арештували за підозріння співпраці з ОУН, хоч і випустили з причини браку доказів, на наступні вправи його вже перенесли до піхоти.

Він вступив до політичної партії – Фронту Національної Єдности (ФНЄ), був членом політичної ради та був членом редакційної колеґії періодичних і книжкових видань. Писав статті, історичні нариси, багато часу присвятив на студії українського війська. Закінчив працю Бої Хмельницького, яку віддав до друку, але більшовики сконфіскували його рукопис. Пізніше він ще раз її мав готову до друку й передав на зберігання до канцелярії Військової Управи, але при евакуації рукопис лишився у ВУ. На щастя редактор Богдан Гошовський перед своїм виїздом зі Львова ще раз заглянув до канцелярії та, побачивши

вартісні матеріяли, забрав їх у свій наплечник, між ними й Бої Хмельницького. Цю працю після війни видало Братство кол. вояків 1-ої УД УНА.

Перед приходом більшовиків в 1939 році, він разом з Дмитром Паліївим, поїхав до Перемишля, а коли прибула його родина, подалися далі до Кракова. У Кракові він заснував бібліотеку Юнацька школа для видавання військових праць, підручників і ін. Німці забороняли такі видання, тому Ю. Крохмалюк пішов на працю до цукроварні в м. Переворську, де вже працювали інші старшини з наших визвольних воєн. Тут постала неофіційна комбатантська організація, на нарадах якої обговорювано українські справи, найбільше військові.

Повернувши в 1941 році до Львова, Ю. Крохмалюк став на працю в новій фірмі Ґаліколь, яка складалася з малих фабричок, що залишилися без своїх колишніх власників поляків і евреїв. У ній він був керівником продукції.

Коли твориться Стрілецька Дивізія "Галичина", стає членом Військової Управи.

У Військовій Управі Ю. Крохмалюк в короткому часі розвинув жваву діяльність на своєму пості, яка провадилася у двох підвідділах.

У підвідділі історії – формування і бойових дій дивізії – вже були зібрані світлини, друки, листи, повідомлення – 3.210 документів. Велася хроніка подій в поодиноких вишкільних таборах, плянувалося отримувати звіти від наших воєнних звітовадців, священиків, коли дивізія буде уведена в бої. Той відділ думав видати нариси особовостей німецьких провідників, які були б в майбутньому прикладом для вояків-українців, наприклад німецькі старшини з УГА, як от: Кравс, Фіріц; друкувати книжки з виховним змістом, як от: військовий лексикон, доповіді для молоді і добровольців; видати Історію Української Галицької Армії (понад 1.000 сторінок), до якої було заанґажовано відомих науковців (І. Крип'якевича, І. Іванця, Б. Гнатевича, В. Ґежу, полк. Й. Мандзенка); видати власні пропам'ятні листівки і поштові значки. Крохмалюк зібрав до військової бібліотеки 1.000 томів книжок. Подібні бібліотеки і архіви теж організовувалися при окружних уповноважених. До вишкільних таборів було вислано коло 500 книжок.

Другий підвідділ мав займатися "піднесенням ідеологічного рівня добровольців і росту військової думки серед української молоді". З цією метою були пляновані такі видання: німецько-українські стосунки, історія галицьких полків в Австрії, історія українських батальйонів 1848 року, монографії українських полководців і ін.

На жаль, всі ці пляни залишилися плянами, бо з наступом Червоної Армії загинуло все.

В 1944 р. зголосився до Дивізії. Як старшина дістав призначення до штабу Дивізії. Брав участь в боях під Бродами.

Юрій Тис-Крохмалюк був у шпиталі в Австрії, коли прийшла капітуляція. Після виздоровлення залишився жити в Інсбруку в Австрії до 1947 року. Тут присвятився літературі – прозі і драмі, друкував свої твори в журналі "Звено", який видавав М. Денисюк. Збирав матеріяли і опрацьовував стратегію і тактику УПА.

Виїхавши до Буенос Айрес в Арґентіні, де крім своєї праці хеміка, належав до Спілки, яка об'єднувала письменників, журналістів, науковців, артистів; писав короткі історії, новелі; був основником і головою Українського інформативно-видавничого інституту. В 1955 році УВАН обрала його у свої дійсні члени.

У 1961 році переїхав до США, до Детройту, де працював як інженер-хемік до 75 року свого життя. Крім цього, був редактором літературного журналу "Терем", членом АДУК, співпрацював з дитячими і молодечими журналами, за що в 1969 році Об'єднання працівників для дітей і молоді іменувало Ю. Крохмалюка дійсним членом.

В Детройті стає членом станиці. Збирає матеріяли потрібні до видання історії Дивізії. 13 жовтня 1973 р. на делеґатському з'їзді вибрано його головою Краєвої Управи.

Краєва Управа перейшла до Детройту. За ініціятивою Юрія Крохмалюка, починається збірка грошей на видання історії Дивізії. Зібрано 10.000 дол. В 1974 році ці гроші вислано на руки голови Головної Управи в Торонті. На 11-му Делеґатському З'їзді обрано його почесним членом КУ.

Юрій Тис-Крохмалюк автор чотирьох військово-історичних монографій: Бої Хмельницького, Битва під Полтавою і Історія 1-ої УД в еспанській мові, Боротьба УПА в Україні в англійській мові. Написав понад 20 книжок і багато новель, оповідань і статей українською, еспанською і англійською мовами. Широкої популярности здобула йому гумористична книжка "Щоденник національного героя Селепка Лавочки", що вийшла двома накладами, а третім у Львові 1993 р. Писав під псевдонімом Юрій Тис, Юрій Орест, Богдан Коринт.

Коли Головна Управа видала Золоту медалю за особливі заслуги, Юрій Тис був одним з перших, які її одержали.

На жаль, в той час, він лежав вже хворий у лічниці.

І так, по шістьох роках тяжкої хвороби перестало битись його серце на самий Новий Рік 1994 року.

М. Трешневський, Р. Колісник

Хор. Роман ГАЄЦЬКИЙ
*17.X.1919 – +13.XI.1993

Нагло і несподівано відійшов від нас у вічність Роман Гаєцький, хорунжий 1-ої Української Дивізії УНА, довголітній член і колишній голова Крайової Управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, видатний громадський, політичний та комбатантський діяч.

Побратим Роман народився в Липиці Горішній, коло Рогатина, в родині Володимира Гаєцького, адвоката в Судовій Вишні. Гімназійну науку закінчив у Перемишлі, та в 1937 році розпочав студії хемії у Політехнічному Інституті у Львові. В міжвоєнному періоді формувався його патріотичний світогляд, якого основи він одержав в родинному домі. Подібно як більшість молодих людей того часу, виростав він в атмосфері спротиву проти польської займанщини наших земель. Незавидна дійсність цих років заставляла нашу молодь вивчати та аналізувати нашу визвольну війну років 1914-20, та поставила цій молоді як найвищий імператив – здобути Українську Державу. Мілітарні

невдачі попередних визвольних змагань вказували, що тільки сильна збройна сила може вибороти незалежність і тому бути вояком Української Армії та боротись за свою державу стало гарячим бажанням молодого Романа.

По розгромі Польщі прийшов ще страшніший окупант – ворог, червона Москва, і жахіття спричинені цим режимом підтвердили потребу власних збройних сил. В 1941 році Роман попав у німецьку армію та в поході на схід дійшов аж до Кавказу та Сталінграду. Однак його мрія стати вояком української армії завершилася щойно в 1943 році, коли Роман здійснив своє перенесення до Стрілецької Дивізії "Галичина", пізнішої 1-ої УД УНА. Тут перейшов старшинський вишкіл і по одержанні ступеня хорунжого, був призначений до дивізійону зенітної артилерії. Перейшовши щасливо баталії галицької дивізії, по закінченні війни попав до британського полону, до Ріміні в Італії. Разом з усіма полоненими переїхав до Англії, а по звільненні з полону виїхав до Німеччини, до Мюнхену, щоби з'єднатися зі своєю мамою та сестрою.

У 1955 році Роман одержав дозвіл на виїзд до США та поселився в Нью-Йорку. Закінчив студії хемії та бактеріології в Бруклинському Політехнічному Інституті, відтак працював професійно в харчевій промисловості. Одружився з Олею Селезінкою та розгорнув ширше свою громадську та політичну діяльність. Був членом основником Станиці Братства 1-ої УД УНА в Нью-Йорку довголітнім членом Управи, Головою Крайової Управи Братства, та членом Братства "Броди-Лев". Був активний в середовищі УГВР та був обраний цього року до його Президії. Позатим брав участь у всіх виявах життя української громади, мимо підірваного здоров'я.

Покійний Роман визначався прямолінійністю характеру, оптимістичною вдачею, був привітний до всіх та все мав для них характеристичну свою привітну усмішку, яку задержать у пам'яті всі його друзі на завжди.

Роман Гавриляк

Михайло ЛІЩИНСЬКИЙ
*23.VIII.1904 -- +20.XI.1993

Філядельфійська Станиця 1-ої УД УНА з прапором взяла участь у похоронних відправах свойого найстаршого члена. Від Станиці на парастасі і над гробом прощав покійного голова Богдан Артимишин. Від родини промовляли знаний у Канаді політичний діяч Андрій Вітер, а з України кузенка Марія Вітер.

В пам'ять Покійного, на видавничий фонд зібрано $575.

Ярослав Качай, секретар Суспільної служби Комбатантів у ЗСА на парастасі М. Ліщинського казав: "Скорбні дочко Ірено, внуки, родино, співчуваючі приятелі, дорогі побратими-дивізійники! Відійшов від нас той, що передав нам, дивізійникам, стрілецьку естафету; не тільки передав, але ніс її з

нами до кінця. Він один з небагатьох творців і продовжувачів стрілецько-дивізійної леґенди, віи молодим юиаком в кінцевих фазах нашої визвольної боротьби, під час 1-ої світової війни голоситься добровольцем до Українськоі Армії, щоб підняти ту червоиу калину, про яку співає наш иарід; голоситься знову добровільно до 1-оі УД УНА, в якій був старшиною.

В цивілю, інженер полковннк М. Ліщинський, піднесеиий до цього ступеня екзильним урядом Української Народиої Республіки за його днвамічну працю у ветеранських оргаиізаціях, (а між дивізійникамн знанний як "тато"), відійшов від нас ие тільки як вояк, але рівнож як великий ерудит, елоквентиий промовець та публіціст. Відійшов у вічність у дуже символічиому часі, у місяці листопаді, місяці Українського Інваліда, яким він був, втративши руку в брідській баталії.

Через довгі роки, майже до своєї смерти, провадив фахово і дуже совісно, як діловод, Суспільну Службу Комбатантів в Амернці.

В імені управи ССК складаю родині щирі співчуття, а Покійному нехай буде земля пером, або його улюбленою латиною sittibi terra levis.

Ярослав Качай
референт

Микола БОХНА
*8.II.1923 – +23.X. 1993

Несподівано на удар серця помер у Філядельфії Мнкола Бохна. Похорон відбувся 28 жовтня 1993 р. Чин похоронних відправ довершив о. Мітрат. Іван Білянич, парох церкви Хрнста Царя. Покійний иародився в селі Гординя, Самбірського р-ну. 1943 р. зголосився до Української Днвізії "Галнчнна". Рекрутський вншкіл

пройшов в Ґоттеигафен. В 1944-5 рр. брав участь в боях з більшовицькими партизанами в Словаччині та Словенії на фронті під Ґляхенберґом, Австрія. По капітуляції опинився в англійському полоні Белярія-Ріміиі, а пізиіше в Шотляндії. По звільненні з полону переїздить до Англії, в 1950 р. еміґрує до Америки, поселюється в Філядельфії, живе при своїх рідних стрийкові і стрийні І. Бохнах, котрі його прийняли за рідиого сина, бо самі не мали дітей.

В 1961 році одружився з Ольгою Новак. В них народився син Михайло, а піз-нійше дочка Катруся. В 1980 р. в родині М. і О. Бохнів трапилася страшна трагедія. Коли їхали до Атлянтнк Сіти, по дорозі на них наїхало авто, і в цій автомобільній катастрофі згинула їхня донечка Катруся, а Мнкола і Оля були тяжко поранені і лежали в шпиталі довший час, навіть не могли бути присутніми на похороні їхньої Катрусі. Покійннй иалежав до Братства кол. воків 1-ої УД УНА, був членом УККА, УНС і "Провидіння". Щедро жертвував на різні українські

цілі. Був веселої вдачі, улюблений серед друзів і знайомих, умів кожного розвеселити своїми дотепами. В пам'яті друзів і знайомих він житиме таким, яким він був – дружнім і усміхненим. Хай Амери-канська земля буде йому пером.

Покійний в травні 1993 р. відвідав рідне село Гординя, взяв участь у відкритті і посвяченні пам'ятників Е. Коновальцю і С. Бандері 30 травня 1993 р. Не забув відвідати розбитий пам'ятник, поставлений полеглим побратимам біля села Ясенів, біля Бродів. Вдова Оля, син Михайло з жінкою і рідня складають щиру і сердечну подяку о. мітр. І. Біляничу, побратимам по зброї 1-ої УД УНА за останню почесну стійку, як теж усім друзям, знайомим.

Осип Бандерський

ОРЕСТ ГРАБИК
*1. I. 1924 -- +17. X. 1993

Орест Грабик, уродженець села Монастирець Сянока на Лемківщині, в родині залізничного урядника, початкову освіту закінчив у рідному селі, а середню розпочав у Перемишлі та хуртовина другої світової війни не дозволила молодому Орестові закінчити Перемишльську гімназію. Тодішніми обставинами був змушений з горсткою своїх товаришів недолі переїхати до Коломиї, де закінчив учительську семінарію із званням учителя народних шкіл. В тому самому році твориться Українська Дивізія "Галичина", і Орест, як свідомий юнак, голоситься в її ряди. Проходить вишкіл, а опісля закінчує школу підстаршин протиповітряної артилерії.

Переходить разом із Дивізією всі етапи вояцького життя, щасливо переживає лихоліття фронтових боїв; в Штирії, Австрія, застає його капітуляція, а згодом полон в Ріміні, Італія.

Втікши із полону до Баварії, розпочав студії в Ерлянґені, одначе через брак фінансів та недостатки перериває студії і включається в німецьку економіку.

Одружується, переїжджає до Америки. Внормувавши життя новоприбулого сміґранта, включається в громадське життя, стає активним членом Станиці Дивізійників у Лігайтоні, в якій був членом управи та головою Станиці.

Діяльність проявляв в Організації Державного Відродження України (ОДВУ) та кількакратно очолював відпочинкову Оселю ОДВВ ім. Олега Ольжича в Лігайтоні.

Всі ми, його товариші, приятелі та дивізійна братія, прощаючи Ореста, складаємо йому подяку за його труд, за його працю для громади та Братства.

Нехай же тих кілька слів буде Орестові квіткою в далеку незнану дорогу, а опечаленій та горем прибитій Родині наші найглибші співчуття.

Володимир Зуляк
Станиця Дивізійників в Ліґайтоні

Поручник Володимир ЛЯХОЦЬКИЙ
***10.IV.1903 – +14.X.1993**

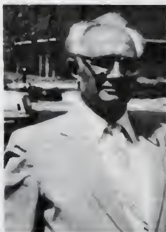

З жалем і сумом повідомляємо кол. воїнів 1-ої УД УНА та українське громадянство, що в лікарні м. Воррінґтону, Велика Бритaнія, помер пор. В. Ляхоцький. Народився він в с. Микулинич, Івано-Франківської області. Молодим юнаком поступив до УГА і в 1919 році пройшов підофіцерський і офіцерський вишколи. Поручник 1-ої УД УНА. В 1943 році був нагороджений Хрестом С. Петлюри за участь у Визвольних Змаганнях. У полоні був адьютантом ген. Михайла Крата. Залишив у смутку дочку Любу, зятя, дві внучки і родину в Україні. Похорон відбувся в четвер, 21 жовтня 1993 року, в каплиці крематоріюму в м. Болтоні. Похоронив Покійного о. Андрій Хома при участи родини, маестра Ярослава Бабуняка, кол. воїнів 1-ої УД УНА, і членів ОбВУ та громадянства.

Вічна пам'ять Покійному!

Управа Відділу ОбВУ в Манчестері

Сот. Мирослав МАРТИНЕЦЬ
***26.IX.1911 -- +27.XII.1993**

По довгій і важкій недузі помер у Рочестері, НЙ., ЗСА, й тут похоронений сотник Мирослав Мартинець.

Покійний народився у Богородчанах. По закінченні гімназії у Станиславові перейшов військовий вишкіл у польській офіцерській школі, звідки вийшов зі ступенем підпоручника.

В 1937 р. здобув диплом маґістра права у Львівському університеті й працював адвокатом у Богородчанах. За приналежність до Організації Українських Націоналістів сидів коротко в польській в'язниці.

З вибухом війни в 1939 р., як офіцер, був покликаний до военної служби в польській армії. По розвалі Польщі опинився у німецькому полоні. По звільненні з полону, при кінці 1940 р. працював у Союзі Українських Кооператив у Криниці на Лемківщині.

Від квітня 1941 р. до січня 1943 р. служив разом із Романом Шухевичем як старшина в рядах Дружини Українських Націоналістів (леґіон "Соловейко-

Нахтіґайль"). Тому, що німці рішучє не міняли їхнього ворожого наставлення до самостійности України, старшини леґіону відмовилися від дальшої служби, за що були арештовані й ув'язнені у славнозвісній тюрмі на вул. Лонського у Львові, де очікували кари смерти. Шухевичові пощастило втекти й оминути арешту, і він згодом, як вже генерал Тарас Чупринка, став Головним командиром Української Повстанської Армії.

Коли в квітні 1943 р. творилася Дивізія "Галичина", одною з вимог її організаторів з української сторони було звільнення українських старшин леґіону "Соловейко" з тюрми, під умовою, що вони вступлять у ряди Дивізії. Таким чином Мирослав Мартинець опинився як "доброволець" у Дивізії "Галичина", де став одним із тих які становили перші старшинські кадри.

В Дивізії сот. Мартинець був важко ранений в обидві ноги. Лише через його рішучу відмову хірурги йому ніг не відрізали, й після довгого перебування у військовому шпиталі він, на диво, вийшов звідти на власних ногах.

Після закінчення війни сот. Мартинець перебув два роки в американському полоні в Австрії, звідки його звільнено у квітні 1947 р.

Переїхавши до Мюнхену в Німеччині, він активно включився у політичну та громадську працю. Займав провідні пости в Союзі Українських Інвалідів, в Клюбі Молодих Українських Журналістів "Крапка над і" та в Клюбі Українських Вояків, як рівнож був діловодом Українського товариства Закордонних Студій. Як журналіст, був редактором військового журналу "До Зброї". Працював у редакції "Української Трибуни" та "Сучасної України", яка згодом була перезвана на "Сучасність", де він займав пост видавця.

В Мюнхені одружився з Іванною Мотикою і там теж народились їхні двоє дітей.

Після переїзду до ЗСА в 1956 р., поселився в Рочестері, НЙ., і тут долучився до праці в Станиці Братства кол. вояків 1-ої Української Дивізії УНА. Був частим промовцем на вояцьких апелях в пам'ять полеглих побратимів під Бродами. Був у редакційній колеґії однодивок Станиці, де теж поміщував свої дописи. "Традиційно" був вибираний на предсідника станичних та краєвих загальних зборів. Як найстарший військовим ступнем в Станиці, при різних святкових нагодах наділяв пропам'ятними відзнаками воєнних ветеранів Визвольних змагань і побратимів-дивізійників.

З нагоди відходу на емеритуру, Станиця Братства вшановувала його на величавому Вояцькому вечорі. Згодом Головна Управа Братства нагородила його Золотим хрестом за особливі заслуги.

Покійний залишив у смутку його дружину Іванну, сина Мирона й дочку Лілю з їхніми родинами, брата в Україні та ближчу родину в ЗСА і в Україні.

Станиця Братства в Рочестері віддала покійному побратимові-сотникові останню прислугу в похоронному закладі, де домовина була покрита прапором Станиці, а під час Панахиди члени Станиці творили почесну варту. До Панахиди співав хор під орудою інж. Ярослава Матковського. Дивізійники несли труну, а на цвинтарі після зворушливого прощального слова голови Станиці, Василя Білана, відспівали пісню "Видиш, брате мій".

На тризні, крім членів родини, пом'янули покійного: Ірина Руснак від себе та від Союзу Українок Америки, від Комітету Громадських Організацій Рочестеру – його голова інж. Роман Куціль.

Управа Станиці

Хор. Ярослав ТЕРЛЕЦЬКИЙ
*1924 – +23.X.1993

Відійшов від нас у засвіти незабутній друг Ярослав Терлецький, колишній старшина гарматнього полку 1-ої Дивізії Української Національної Армії. Недуга пістряка забрала його з-посеред нас за кілька місяців від появи перших симптомів. Покійний народився в родині гімназійного професора та провів свої дитячі та молодечі роки у Львові. Виростав в атмосфері спротиву проти польської окупаційної влади в Галичині та виховувався на традиціях Української Визвольної Війни 1914-1920 років. Закінчив Українську Академічну Гімназію у Львові матурою та розпочав студії електричної інженерії на Політехнічному Інституті у Львові. Був звеличником та послідовником пластової ідеології та належав до пластових з'єднань, які були можливі у дійсності польської, а відтак німецької окупації. Будучи активним членом Виховних Спільнот Української Молоді (ВСУМ), куреня "Передовик", зголосився як один з перших до Стрілецької Дивізії "Галичина", разом з усіма членами цього куреня. Студії інженерії треба було залишити на пізнійші роки.

Рекрутський вишкіл пройшов в Гайделягері в третій сотні вишкільного батальйону (ZBV) в третьому рою першої чоти, де згуртувалися його друзі "львов'яки". Опісля був приділений до артилерії та пройшов підстаршинський, а згодом і старшинський вишкіл, і по його закінченні одержав ступінь хорунжого. Пройшов кампанії на Словаччині і Югославії, а на кінець фронтові бої під Фельдбахом в Австрії. По закінченні війни скорим маршем відв'язався від фронтових частин Червоної Армії та попав до британського полону, разом з іншими частинами Дивізії, які згодом перевезено до Ріміні в Італії. Коли загроза насильної репатріяції проминула та надії на ще якусь мілітарну ролю Дивізії зникли, Славко побачив безсенсовість дальшого перебування в полоні, й тому покинув табір полонених та дістався до Німеччини, щоби злучитися зі своєю ріднею. Тепер настав час подумати про свої особисті справи. Закінчив студії інженерії у Політехнічному Інституті в Мюнхені та здобув диплом інженера-електрика. Включився активно у працю відновленої Пластової Організації з рамени пластового куреня "Бурлаки". По декількох роках життя в недостатках повоєнної Німеччини одержав дозвіл на виїзд до Америки. Поселився в Нью-Йорку та одружився з Аріядною Каменецькою, і вони привели на світ двоє дітей, Роксоляну і Олега. Тут розпочав та розвинув свою інженерську кар'єру в ділянці модерних засобів друкарської технології. Опісля переселився до Лос Анджелес, де продовжив і закінчив свою професійну кар'єру, та по кількох роках емеритури закінчив теж і своє життя.

Покійний Славко був погідної вдачі, відзначався бистрим інтелектом, високою товариською культурою та витонченим дотепом. Його друзі будуть дорожити та зберігати пам'ять про нього назавжди.

Сват

Володимир МАКАР -- "Вадим"
***4.I.1911 – +26.XII.1993**

У безмежному жалю і почутті велнкої втрати повідомляємо, що в неділю ранком 26 грудня 1993 р. в м. Торонто, Канада, відійшов від нас у вічність сл.п. Володнмнр Макар-"Вадим", політнчннй в'язень, страдник і відданий борець за справу внзволення Українн, наш довголітній секретар Презндії вндавництва, член редакційної і вндавннчої колегії і фундатор "Літопнсу УПА". Великнй снн українсь-кого народу!

Дружині покійного пані Парані-Тересі Бавтро-Макар, племінннці Ганні Тамчук, її дітям Олі і Петрові, швагру Паньку Лнтвннові, племіннику Василеві Литвину і всій дальшій родині в Україні внсловлюємо наші щирі співчуття.

Вічна і славна йому пам'ять!

Видавництво Літопис УПА

Павло СОЛЯР
***15.III.1923 – +20.XI.1993**

І знову прнходнться поділнтнсь сумною вісткою з побратимами-дивізійникамн, що в місточку Данвіл відійшов у вічність Павло Соляр. Залишнв покійний в глибокому смутку дружину Анну, сестру Анну в Україні, блнжчу і дальшу родину в Канаді і Україні, багато друзів і нас, побратимів Станиці в Ст. Кетеринс.

Народився покійний в селі Мужнлові, Підгаецького району, Тернопільської області. Тут закінчив народну школу, а в 1943 році, молодим юнаком, вступнв у ряди Української Днвізії. Перейшов з Дивізією всі фронти, а також полон в Ріміні в Італії, відтак в Англії, і там був звільнений. По звільненні переїхав до Шотляндії на працю. Там познайомнвся з Анною Гук. Одружились вони в 1950 році і вже в 1951 році переїхали на сталий побут до Канади і поселилнсь в Торонті. В скорому часі дістав працю в Данвіл і перенісся туди.

Вже в молодих літах вступнв покійний до юнацтва ОУН, тому і тепер включився в працю Організацій УВФ в сусідньому місточку Велланді. Довгі рокн був головою ЛВУ, був головою відділу КУК і для праці над внзволенням українського народу не жалів ні трудів, ні часу. Попри велику працю у Велланді покійннй знаходив час і для сходин Станиці Братства колншніх вояків 1-ої УД УНА в Ст. Кетеринс, якої був карннм членом.

В понеділок і вівторок 22 і 23 листопада вечером о. К. Дячук відправив панахиди за спокій його душі. Стійку з прапорамн трнмалн побратнмн по зброї і друзі з ОУВФ. В середу 24 листопада відслужено чин похорону і св. Літургію. Під час похороннних відправ стійку з прапорамн трнмалн члени відділу ЛУК і сумівці в однострoях.

Українська громада належно оцінила вклад його праці і прнйшла чнсленно відпроваднтн його на вічнний відпочинок.

Над відкрнтою могилою прощав покійного від організацій П. Павлншнн. В Українському Культурному Центрі у Велланді відбулася трнзна. Отець Кіндрат Дячук відкрнв її, а опісля

закінчив молитвою. Племінниця покійного Петруня Любінська зложила подяку о. парохові, домовиноносцям, п. П. Павлишинові за прощальні слова та паням з ОЖ ЛУК за приготування тризни. Відспівання Вічна пам'ять закінчено похорони. Замість квітів зібрано 395 дол. на фонд допомоги дітям Чорнобиля.

В пам'ять покійного Станиця Братства кол. вояків 1-ої УД УНА жертвує 30 дол. на пресовий фонд "Вістей комбатанта".

Д. Казанівський

ПЕТРО ЖИБАК
*17.IX.1923 – +12.XI.1993

У Чікаґо по довгій і тяжкій недузі помер Петро Жибак.

Покійний народився в Галичі біля Підгаєць. Тут закінчив народну школу. В родині були ще брат Володимир та сестра Марія.

В червні 1944 р. голоситься до Дивізії. По вишколі, групу коло 1000 осіб прилучують до Дивізії "Вікінг" і кидають на фронт під Модліном. По розбитті Дивізії "Вікінг", де багато наших дивізійників загинуло, група около 300 дивізійників повертається до Дивізії, яка тоді перебувала на Словаччині. Тут Петро Жибак виконує службу як санітар у 4-ій сотні фюзілерського батальйону. Його зверхником був д-р Олександер Фаріон. Разом із Дивізією Покійний відбуває похід до південної Австрії, де під Фельдбахом застає його кінець війни.

Переходить полон у Ріміні, Італія, а пізніше в Англії. Звільнений з полону, працює у місті Брадфорд, а в 1958 р. виїжджає до Чікаґо, до свойого кузена С. Мандибура, з яким перед тим разом воював у Дивізії "Вікінг".

У Чікаґо працює у International Harvester, однак недуга змушує його в 1980 р. піти на хворобову відпустку, а відтак на пенсію. 15 вересня 1967 р. одружився із панею Калинською-Кумес. За цілий час побуту в Чікаґо Петро Жибак, помимо слабого здоров'я, був дуже активний у Станиці Дивізійників, був довгі роки членом Управи. Залишив Покійний у глибокім смутку дружину Роману, прибрану дочку Ерну із чоловіком Адамом та внуками Артуром і Марком. В Україні залишив матір Юлію та сестру Марію і брата Володимира із родинами.

Друзі-дивізійники попрощали Петра Жибака почесною стійкою, прапором та квітами, а підписаний коротким словом зложив співчуття дружині та родині Покійного від Станиці Братства Дивізійників. Похований на цвинтарі св. о. Миколая в Чікаґо.

мґр. Роман Б. Припхан

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК:

У ч. 5-6, 1993, у згадці про сот. В. Козака надруковано: "1-го квітня 1944 р. піднесено його до ступеня сотника". Має бути: "1-го квітня 1945 р."

У згадці про Лева Ізидора Пасічинського подана дата народження *4.XII.1990; має бути *4.XII.1909.

За помилки перепрошуємо.

ЗМІСТ
(закінчення)

Ціна $ 6.00